

KEL 1971-1996 MURROKSEN VUODET

ISBN 952-90-7514-6

9 789529 075140

Kansallinen Eläkeläisliitto 1971-1996

MURROKSEN VUODET

Pentti Poukka – Anna-Maija Urkola

Murroksen vuodet
Painettu Karisto Oy:n kirjapainossa
Hämeenlinna 1996

ISBN 952-90-7514-6

Murroksen vuodet

Kansallinen Eläkeläisliitto 1971–1996

Pentti Poukka

Anna-Maija Urkola

Sisältö

Murroksen vuodet	7
Eläkeläiset järjestäytyvät	9
Eläkeläisjärjestö puolueen jäsenenä	12
Irtautuminen puolueen jäsenyydestä	33
Riippumaton järjestö	45
Rakentamisen vuodet	52
Vakiintuneella pohjalla	66
Piiriorganisaatio	77
Patina	85
Yhteistyössä	91
Liitto elää seuroissa	98
Liitteet	111

Murroksen vuodet

Suomen eläkeläisjärjestöjen syntyvaihe ja kehitys poliittisten ideologioiden kentän kattavaksi sosiaalisen toiminnan verkoksi on omaperäinen ja kansainvälisestä näkökulmasta ainutlaatuinen ilmiö. Siinä hiljaisessa yhteiskunnallisessa murroksessa, joka sai alkunsa työntekijäin eläkelain, työeläkejärjestelmän, tultua hyväksytyksi vuonna 1961 ja eläkeläisyyden vähitellen tunkeutuessa esiin ennen kokemattomana yhteiskuntarakenteen osana, näiden järjestöjen merkitys saattaa osoittautua jopa odottamattoman suureksi.

Kansallinen Eläkeläisliitto ry, KEL, joka tulee vuonna 1996 toimineeksi 25 vuotta, on halunnut tallentaa oman järjestönsä alkuvaiheen ja ensimmäisten vuosikymmenien keskeiset tapahtumat jälkipolvien ja tutkijoiden käytettäväksi. Samalla se on halunnut kunnioittaa liiton toiminnassa aktiivisesti mukana olleiden uhrautuvaista ja menestyksellistä työtä. Valitettavasti vain hyvin harvat liiton toiminnassa ansioituista tulevat tämän kaltaisessa tiiviissä esityksessä edes nimeltä mainituiksi.

Tehtävän toteutuksen toimeksi saaneina me esityksen kirjoittajat kiitämme kaikkia työssämme avustaneita.

Allekirjoittaneista Anna-Maija Urkola on lähinnä kirjoittanut jäsenseuroista ja harrastustoiminnasta, Pentti Poukka liiton perustamisesta ja sen vaiheista.

Helmikuussa 1996

Pentti Poukka Anna-Maija Urkola

Eläkeläiset järjestäytyvät

Eläkeläisten yhteiskunnallisen järjestäytymisen alkujuuret Suomessa löytyvät varsin yllättävältä alueelta. Ensimmäiset eläkeläisyyden merkeissä jonkinlaiseen yhdistystoimintaan ryhtyneet olivat eläkejärjestelmän ulkopuolelle jääneitä vanhimpien ikäluokkien edustajia.

Kun kansaneläkelain mukaisia vanhuuseläkkeitä alettiin maksaa vuonna 1949, ennen vuotta 1884 syntyneet jäivät vaille tätä eläkettä. Eräät aktiiviset vanhat työväenliikkeen veteraanit kutsuivat koolle eläkettä vaille jääneitä eri puolelta maata. Kesäkuussa 1950 pidettiin Helsingissä kokous, jonka järjestäjäksi nimettiin ennen vuotta 1884 syntyneiden keskustoimikunta. Mutta kun sitten hallitus antoi vuoden 1951 lopulla esityksen vanhuusavustuslaiksi, jolla haluttiin turvata ennen vuotta 1884 syntyneiden toimeentuloa, eläkeasian merkeissä alkanut yhdistystoiminta laimeni useaksi vuodeksi.

Eläkepoliittinen järjestäytyminen virisi uudelleen vuonna 1955 eduskunnan saatua käsiteltäväkseen uuden kansaneläkelain. Liikkeellepanevana voimana oli jälleen mainittu Vanhusten keskustoimikunta. Lisäksi alettiin perustaa suurimpiin kaupunkeihin paikallisia vanhusten toimikuntia. Mutta tämäkin toiminta laantui voimistuakseen jälleen vuonna 1959, kun kansaneläkelakia taas uusittiin.

Kansandemokraattinen liike oli ollut alusta lähtien taustavaikuttajana vanhusten toimikuntien toiminnassa, mutta keväällä 1959 niistä kiinnostui myös kansandemokraattisten keskusjärjestöjen vaalityöneuvottelukunta. Epäilemättä liike halusi päästä vaikuttamaan ensimmäisenä lähes puolen miljoonan eläkeläisen mielipiteisiin. Tähän antoi eläkeläisten järjestäytyminen erinomaisen vaikutuskanavan.

Vaalityöneuvottelukunta asetti työryhmän ”pohtimaan kansaneläkeläisten omakohtaisen toiminnan järjestämistä järjestöpohjalle”. Työryhmä päätyi suosittamaan järjestäytymistä toimikuntien pohjalta. Niille oli luotava rekisteröity keskuselin ja palkattava sille toimitsija.

Helsingin vanhusten toimikunta kutsui koolle eri puolilta maata lähinnä vanhusten toimikuntien edustajia. Kokous, jossa oli 200 osanottajaa päätti perustaa oman keskusjärjestön, jonka nimeksi annettiin Eläkeläiset. Perustehtäväkseen uusi järjestö otti toiminnan riittävän kansaneläketurvan puolesta.

Ilmeisestä puoluepoliittisesta sitoutuneisuudestaan huolimatta Eläkeläiset ry pyrki esiintymään kaikkien eläkeläisten järjestönä. Saantojensa mukaan järjestö pyrki saamaan ”kansaneläkkeeseen oikeutetut tai muuta eläkettä tai elinkorkoa saavat sekä eläkkeen ja huollon tarpeessa olevat kansalaiset eläke- ja huoltoturvan kehittämiseksi vanhuuden, sairauden ja työkyvyttöyyden varalta”. Eläkeläiset ry sanoi haluavansa ”koota kaikki vähävaraiset eläkeläiset puoluekantaan, uskonnolliseen vakaumukseen tai muulla perusteella muodostettuun maailmankatsomukseen katsomatta ajamaan yhteisiä etuja”.

Kilpailevan vasemmistopuolueen toimeliaisuus eläkeläisrintamalla ei tietenkään jäänyt huomaamatta sosiaalidemokratien piirissä. Niinpä jo vuonna 1960 perustettiin Turkuun sosiaalidemokraattinen eläkeläisyhdistys. Seuraavan vuoden alussa syntyi samanlainen yhdistys Helsinkiin. Kun Tampereellekin oli saatu sosiaalidemokraattinen eläkeläisyhdistys, päätettiin vuonna 1962 näitä yhdistämään perustaa keskusjärjestö, jonka nimeksi tuli Kansaneläkkeensaajien keskusliitto. (Sittenmin Eläkkeensaajien Keskusliitto.)

Näin alkoi eläkeläisten järjestäytyminen puoluetunnusten alle. Tosiasiallisesti puoluepolitiikka oli ollut taustatekijänä vaikuttamassa jo siinä toiminnassa, joka sai alkunsa kansaneläkkeen ulkopuolelle jääneiden esiintymisestä vuonna 1950. Skdl oli jo varhaisessa vaiheessa oivaltanut eläkeläisväestön merkityksen myös poliittisena voimatekijänä. Mutta vasta kun syntyi kaksi varsin avoimesti puoluepoliittisen ideologiansa tunnustavaa eläkeläisjärjestöä, politiikka oli tullut tälle alueelle jäädäkseen.

Suomalaisessa eläkepolitiikassa tapahtui radikaalinen uudistus, kun 8.7.1961 vahvistettiin työntekijäin eläkelaki, työeläkejärjestelmä. Uudistusta on luonnehdittu tärkeimmäksi sosiaalipoliittiseksi mullistukseksi

kahdeksan tunnin työajan hyväksymisen jälkeen. Siitä huolimatta muiden kuin vasemmistopuolueiden piirissä ei tunnettu kiinnostusta eläkeläisjärjestöjä kohtaan ennen kuin vuonna 1970, jolloin perustettiin keskustapuoluetta poliittisena tukikohtanaan pitänyt Eläkeliitto ry.

Eläkeläisjärjestö puolueen jäsenenä

Työntekijäin eläkelaki ja sitä täydentäneet muut ansioihin perustuvan eläkejärjestelmän uudistukset merkitsivät todella mullistusta, jolla oli sekä yhteiskunnan että yksittäisen ihmisen elämänkulun kannalta pitkälle ja syväälle ulottuva vaikutus. Tälle mullistukselle oli kuitenkin luonteenomaista, että sitä ei voitu täysimääräisenä toteuttaa yhdessä yössä eikä edes yhdessä vuosikymmenessä. Oli aloitettu uudistus, jonka kypsymistä tarkoitettuun päämääräänsä oli odotettava neljäkymmentä vuotta.

Eläkeolot Suomessa ennen työeläkeuudistusta olivat hyvin kirjavat. Valtion ja kuntien palveluksessa vakinaisesti olleilla eläkkeet olivat työansioihin verrattuna hyvät. Monessa tapauksessa leikkipuhe valtion ka-peasta mutta pitkästä leivästä vastasi todella käytännön todellisuutta. Suurten yritysten työntekijöiden eläkeasiat oli yleisesti myös hoidettu tyydyttävästi. Erilaiset eläkekassat ja muut järjestelyt paikkasivat niitä puutteita eläkejärjestelyissä, joita julkisen sektorin ulkopuolella oli. Mutta mistään yhtenäisestä järjestelmästä ei voinut puhua. Eläke-etujen silmiinpistävä epätasaisuus, kovin tavalliset kohtuuttomuudet ja väliin-putoajien suuri määrä leimasivat eläkeoloja.

Työeläkeuudistuksen ensimmäisen vuosikymmenen alkaessa täytyä sen käytännön vaikutukset alkoivat tulla yhä selvemmin näkyviin yhteiskunnassa, Oli syntymässä yhteiskuntarakenteeseen uusi tekijä. Aktiivisen työelämän päättäneistä alkoi yhä yleisemmin tulla aktiivisia eläkeläisiä, joiden toimeentulo oli varmistunutta. Sen taso ei useinkaan ollut vielä edes tyydyttävä, mutta tärkeintä vallankin tässä elämän vaiheessa oli säännöllinen ja turvattu kuukausitulo. Samalla kuin ikäänty-

ville ihmisille avautui työelämän jälkeen aivan uusia mahdollisuuksia elää täysipainoisia eläkepäiviä, eläkeläisistä alkoi kehittyä sekä taloudellisesti että poliittisesti huomion arvoinen erityisryhmä yhteiskunnassa. Kuvaavaa tässä yhteydessä oli, että työikäisten ja nuorten piirissä alkoi ilmetä kaunaisiakin mielipiteitä eläkkeellä olevien, usein tosin myös mielikuvituksen kultaamasta taloudellisesta hyvinvoinnista.

Sitä mukaa kun eläkkeen saajien joukko lisääntyi ja eläkeläiset alettiin entistä selvemmin nähdä omana erityisryhmänään yhteiskunnassa, alkoi porvarillisesti orientoituneiden eläkeläisten keskuudessa tuntua oudolta, että eläkeläisten oma järjestötoiminta oli kokonaan vasemmiston käsissä. Sen jälkeen kun keskustapuoluetta kannattavat eläkeläiset ensimmäisenä porvarillisena ryhmänä saivat perustetuksi eläkeläisjärjestön, kesti kuitenkin vielä lähes kaksi vuotta ennen kuin kokoomus pääsi seuraamaan esimerkkiä.

Kokoomus mukaan

Kansallisen Kokoomuksen johdossa oli kiinnitetty huomiota vallitsevaan nurinkuriseen tilanteeseen ja kehoitettu puolueen piirijärjestöjä ryhtymään toimenpiteisiin kokoomusta kannattavien eläkeläisten oman yhdistystoiminnan aloittamiseksi. Tähtäimessä oli myös paikallisia eläkeläisseuroja yhdistävän valtakunnallisen keskusjärjestön perustaminen.

Ensimmäisenä kansallisena eläkeläisseurana perustettiin kokoomukselaisten eläkkeen saajien yhdistys Lahdessa 6.9.1971. Myös Porissa ja Oulussa oli perustettu kansallisten eläkeläisten seura ennen kuin Kansallisen Kokoomuksen eläkeläisseminaarin yhteydessä Tuusulan kunnallisopistolla 10.10.1971 päätettiin perustaa Kansallinen Eläkeläisliitto ry keskusjärjestöksi. Seminaariin oli kutsuttu järjestötoiminnasta kiinnostuneita eläkeläisiä eri puolilta maata. Kaukaisin osanottaja oli Sodankylästä. Kaikkiaan perustavassa kokouksessa oli 63 henkeä. Kokouksen avasi puoluesihteeriksi Veikko Tavastila. Puheenjohtajaksi valittiin toimitusjohtaja K.O. Knuutila Lahdesta ja sihteeriksi puolueen tiedotussihteeriksi Aarno Kaila, joka esitti myös katsauksen eläkeläisliiton perustamiseen liittyneistä suunnitelmista ja valmisteluista.

Perustavalle kokoukselle esitetyssä sääntöehdotuksessa Kansallisen

Perustavaan kokoukseen Tuusulan kunnallisopistolla 10.10.1971 osallistui 63 henkilöä.

Eläkeläisliiton tarkoituksena sanottiin olevan toimia valtakunnallisena eläkeläisten yhdyssiteenä ja yhteenkuuluvaisuuden tunteen lujittajana, tukea, valvoa ja edistää eläkeläisten henkisten ja aineellisten tarpeiden tyydyttämistä, kehittää eläkeläisten sosiaaliseen turvallisuuteen tähtääviä toimenpiteitä ja tukea niiden toteuttamista, jakaa yhteiskunnan sosiaaliturvapolitiikkaa koskevaa tietoutta sekä jäsenistönsä keskuudessa että sen ulkopuolella ja toimia porvarillisiin perusnäkömyksiin pohjautuvien yhteiskunnallisten toimenpiteiden tukijana yhteistyössä valtakunnan muiden porvarillisten järjestöjen kanssa.

Ponsi puolueesta

Sääntöehdotuksessa ei missään yhteydessä mainittu Kansallista Kokoomusta tai viitattu liiton suhteeseen puolueeseen. Liiton purkamista kos-

kevassa pykälässä määrättiin, että liiton purkautuessa on sen jäljelle jääneet varat ja muu omaisuus luovutettava Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiölle käytettäväksi valtakunnalliseen eläkeläistoimintaan. Vain tässä tuli esiin puolueen nimi.

Sääntöjen käsittelyn yhteydessä kokous hyväksyi kuitenkin ponnien liiton ja Kansallisen Kokoomuksen välisten suhteiden järjestelystä. Tässä toiminnanjohtaja Osmo Saarisen esittämässä ponnessa ehdotettiin liittymistä jäseneksi puolueeseen: "Hyväksyessään sääntöjen 1 pykälän Kansallinen Eläkeläisliitto ry:n perustava kokous edellyttää, että täällä valittava liittohallitus valmistelee seuraavaa liittokokousta varten ehdotuksen Kansallinen Eläkeläisliitto ry:n jäsenanomuksesta Kansallinen Kokoomus rp:hen sekä valmistelee anomuksen hyväksymistä edellyttävän, sääntöihin tarvittavan muutosesityksen."

Ponnesta huolimatta kysymys perustetun Kansallisen Eläkeläisliiton suhteesta Kansalliseen Kokoomukseen jäi siten perustavassa kokouksessa täysin avoimeksi, Uuden eläkeläisliiton johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin merkonomi Väinö P. Kekki Helsingistä ja varapuheenjohtajaksi toimitusjohtaja Totti G. Totti Lahdesta. (Kokouspöytäkirjassa puhutaan "johtokunnasta" tarkoitettaessa kokouksessa hyväksytyjen sääntöjen mukaista liittohallitusta.) Johtokunnan eli siis liiton ensimmäisen liittohallituksen jäseniksi valittiin: talousneuvos Yrjö Sipilä Turusta, piirisihteeri Rauha Pekkarinen Kuopiosta, yliluutnantti evp Toivo Tuunanen Porista, varatuomari Jaakko Kemppainen Oulusta, työnjohtaja Aatto Lehtimäki Ylöjärveltä, rouva Birre Harros Tampereelta, yli-insinööri Väinö Immonen Lahdesta, rouva Liisa Klami Turusta, filosofian maisteri Margit Borg-Sundman Helsingistä, rouva Martta Melantic Vaasasta ja prokuristi Laina Viitanen Porista.

Väinö P. Kekki

Ensimmäinen liittokokous

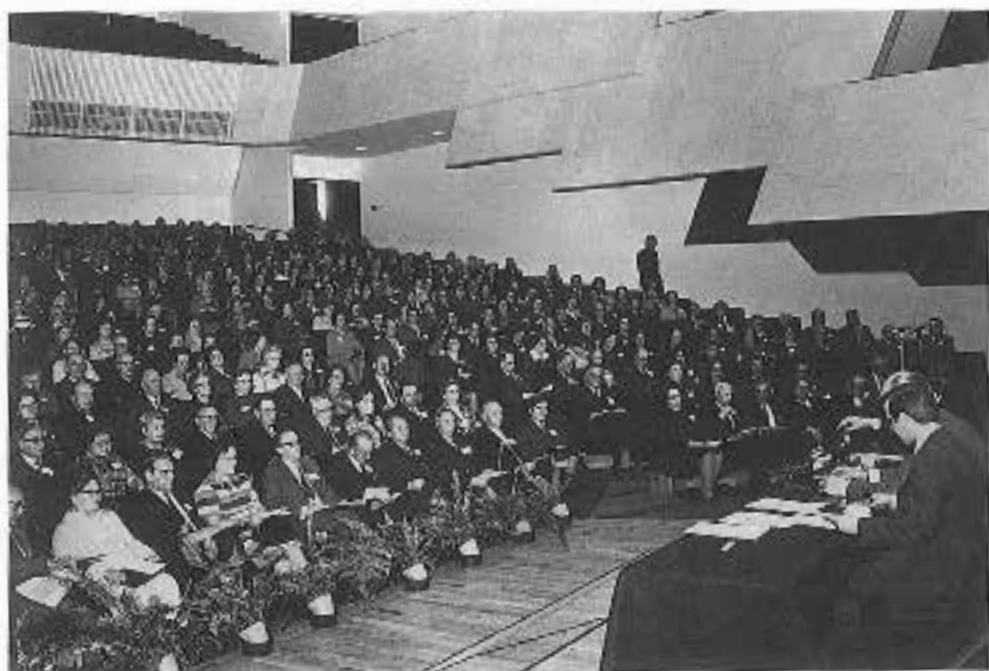
Perustavassa kokouksessa hyväksytyjen sääntöjen mukaisesti Kansallisen Eläkeläisliiton ensimmäinen varsinainen liittokokous kutsuttiin koolle Helsingin Finlandia-taloon 21.4.1972. Kokouksessa, jonka puheenjohtajaksi valittiin K.O. Knuutila Lahdesta oli esillä myös liittohallituksen ehdotus liiton sääntöjen muuttamisesta. Muutoksen tärkeimpänä kohtana oli liittyminen Kansalliseen Kokoomukseen.

Asian käsittely aiheutti niin vilkkaan keskustelun, että kokoukselle varattu aika alkoi loppua. Kokous oli aloitettu kello 17, mutta samassa talossa Finlandia-talon suuressa konserttisalissa oli järjestetty liittokokouksen jatkoksi juhlat, "Ikäiltamat", joiden alkamisaika oli kello 19.30. Kun juhlan peruuttaminen olisi jo taloudellisista syistä ollut ylivoimainen tehtävä, päätettiin keskeyttää liittokokous ja liittohallitus valtuutettiin kutsumaan koolle jatkokokous toukokuussa.

Jatkokokous kutsuttiinkin koolle 13.5.1972. Kokoukseen saapui sata osanottajaa, joista 75 oli seurojen äänivaltaisia virallisia edustajia. Liittokokous hyväksyi liittohallituksen esityksen uusiksi säännöiksi, mikä edellytti sitä, että liitto anoo jäsenyyttä Kansallisessa Kokoomuksessa valtakunnallisena jäsenjärjestönä.

Jatkokokouksessa valittiin myös uusi liittohallitus, jonka puheenjohtaja Kekki ja varapuheenjohtaja Totti valittiin uudelleen. Jäsenistö sen sijaan muuttui perusteellisesti. Ainoastaan talousneuvos Yrjö Sipilä Turusta valittiin uudelleen. Muut hallitukseen valitut jäsenet olivat rouva Annikki Jungfelt Helsingistä, yli-insinööri Lauri Kärkkäinen Lahdesta, metsäneuvos Erik Berg Porista, lehtori Maire Juvonen Hämeenlinnasta, opettaja Kaarlo Pitkänen Tampereelta, opettaja Olavi Porvali Lappeenrannasta, rouva Irja Lehtiö Mikkelistä, rakennusmestari Erkki Westeriinen Kuopiosta, talousjohtaja Usko Laukama Jyväskylästä, opettaja Aili Jaskari Seinäjoelta, rakennusmestari August Heikkinen Oulusta ja dipl.kauppias Seth Kärkkäinen Kajaanista.

Ostrobotnian juhlasalissa Helsingissä pidetyssä kokouksessa ehdotus liittymisestä Kansalliseen Kokoomukseen hyväksyttiin yksimielisesti. Samalla päätettiin lähettää jäsenanomus puoluehallitukselle.

Ensimmäiselle liittokokoukselle 21.4.1972 Finlandia-talossa varattu aika loppui kesken vilkkaassa keskustelussa.

Ratkaisu askarrutti

Vaikka päätös pyrkimisestä puolueen jäseneksi oli syntynyt lopulta yksimielisesti, ratkaisu ei ollut niinkään itsestään selvä. Perustettujen eläkeläisseurojen piirissä pohdiskeltiin jäsenyyden tarkoituksenmukaisuutta ajatellen jäsenten saamista mukaan eläkeläisten yhdistystoimintaan. Jäsenyys puolueessa oli kovin monelle porvarillisesti ajattelevalle ja myös uskollisesti kokoomusta äänestäneelle vieras ajatus. Monen mielestä se oli poliittisesti liiaksi sitova, epäyksilöllinen ja pikemminkin työväenliikkeeseen tai ainakin puolittain elinkeinon etuja ajavaan toimintaan maalaisliiton tavoin kuuluvaa. Kokoomuksen perusjärjestöissä vanhastaan toimineelle eläkeläiselle eläkeläisjärjestön liittyminen puolueeseen tuotti myös käytännön ongelmia. Oli valittava organisaatio, jonka kautta jäsenyys puolueessa toteutuisi tai asiallisesti kaksinkertainen puoluejäsenyys.

Puolueen johdossa ja puolue toimistossa oli myös alettu suhtautua epäroiden Kansallisen Eläkeläisliiton ja sen jäsenyhdistysten puoluejäsenyyteen. Vaikka koko ajatus kokoomusta lähellä olevan eläkeläisjärjestön perustamisesta oli lopullisesti vauhdittunut puolue toimiston antamien toimintaohjeiden varassa, käytännön kokemukset nostivat esiin ongelmia, joita perustamisvaiheessa ei ehkä tultu ajatelleksikaan. Yhtenä tällaisena oli eläkeläisjärjestön ja samalla yleensäkin eläkeikäisten ehkä suhteettoman suureksi kasvava vaikutusvalta puolue yhteisössä.

Puolue tukena

Puolue oli kaikista näistä ja mahdollisesti muistakin epäilyistä huolimatta antanut alusta lähtien tukensa sen ideologiaan sitoutuneen Kansallisen Eläkeläisliiton toiminnalle. Pian liiton perustamisen jälkeen marraskuun lopulla 1971 pidetyssä kokouksessaan liiton hallitus valitsi liiton väliaikaiseksi sihteeriksi puolueen järjestösihteerin Veikko Lehterän, joka otti tehtävän vastaan "edellytyksellä, että Kansallisen Kokoomuksen puoluejohto hyväksyy sen". Käytännössä ratkaisu oli tietenkin tehty jo ennakolta. Puolue antoi lisäksi tilat liiton toimiston käyttöön ja tarvittaessa myös henkilökuntansa apua. Alkuvaiheessa se myös rahoitti liiton toimintaa. Se olikin tuiki tarpeellista, koska liitto ei määräaikaan toimitetusta anomuksesta huolimatta saanut valtiolta toimintavaroja ensimmäisenä toimintavuonnaan. Tosin kolmannessa lisätalousarviossa eduskunta myönsi liitolle 6 000 markkaa, jonka liitto sai käytettäväkseen vasta vuoden 1973 puolella.

Vaikka Kansallista Eläkeläisliittoa ei vielä ollutkaan hyväksytty Kansallisen Kokoomuksen jäseneksi, puolueen ja liiton johdon välisissä neuvotteluissa sovittiin jatkuvasta tuesta, jota puolue lupasi antaa liitolle. Neuvotteluissa sovittiin myös, että puolueen toimesta lähetetään piirijärjestöjen toiminnanjohtajille kirjelmä, jossa selvitetään, että liitto "käytännöllisesti katsoen" kuuluu puolueeseen valtakunnallisena jäsenjärjestönä.

Kansallisen Kokoomuksen puoluevaltuuston kokouksessa 5.8.1972 Kansallinen Eläkeläisliitto ry hyväksyttiin Kansallinen Kokoomus ry:n valtakunnalliseksi jäsenjärjestöksi. Liiton jäsenyys puolueessa ei kuitenkaan merkinnyt automaattisesti sen paikallisyhdistysten jäsenyyttä.

Kansallisten eläkeläisscurojen piti halutessaan kunkin puolestaan anoa jäsenyyttä.

Liiton ensimmäiseksi pääsihteeriksi nimitettiin 1.6.1972 lähtien Veikko Lehterä, joka oli väliaikaisena hoitanut liiton sihteerin tehtäviä puolueen järjestösihteerin tehtävistä vapautettuna jo vuoden 1971 lopulta. Liiton toimisto oli edelleen sijoitettuna puoluetuomiston tiloihin Iso Roobertinkadulla.

Kansallisen Eläkeläisliiton ensimmäisenä varsinaisena toimintavuonna 1972 pidettiin sekä eduskuntavaalit että kunnallisvaalit. Eduskuntavaalityöhön liitto ei ymmärrettävästi ollut vielä kypsä osallistumaan. Olihan se vasta paikallisyhdistysten perustamisvaiheessa. Mutta myös kunnallisvaalit syksyllä jäivät aloittelevan liiton toiminnassa vielä varsin vähälle huomiolle. Liiton toimintakertomuksessa asiasta todetaan: "Ei edes koko vuoden eduskunnassa esillä ollut eläkepaketti saanut joukkojamme riittävästi liikkeelle, vaikka liiton johto joutui useaan otteeseen ottamaan näkyvästi kantaa eläkepoliittisiin kysymyksiin eduskunnan sosiaalivaliokunnassa."

Toimintakertomuksessa pohdiskellaan myös sitä, että kansallisten eläkeläisten omia ehdokkaita tuli vähän valituiksi kunnallisvaltuustoihin. Huomion kiinnittäminen tähän lienee tulkittavissa niin, että liiton johto odotti eläkeläisten järjestäytymisen poliittisten tunnusten merkeissä johtavan nimenomaan myös eläkeläisten omien ehdokkaiden asettamiseen erityisesti kunnallisvaaleissa ja eläkeläisten antamaan tukeen näille "omille" ehdokkaille.

Eläkepolitiikan linja

Kansallisen Eläkeläisliiton aloittaessa toimintansa työeläkejärjestelmä oli ollut voimassa jo vähän yli kymmenen vuotta. Siitä huolimatta suuressa eläkeuudistuksessa oltiin vielä alkutaipaleella. Eläkeoloihin liittyi paljon ongelmia, jotka aiheutuivat vain siitä, että sopeutumisaikaa ei ollut kulunut vielä riittävästi. Niiden hoitaminen tyydyttävällä tavalla ja uuden järjestelmän myötä jatkuvasti esiin tulleiden erityisongelmien ratkominen kuuluivat alusta lähtien liiton tehtäviin.

Ensimmäisessä liittokokouksessaan keväällä 1972 Kansallinen Eläkeläisliitto hahmotteli antamassaan julkilausumassa eläkepoliittisia näke-

myksiään. Liitto esitti, että jokaiselle Suomen kansalaiselle on turvattava vähimmäiseläke, joka riittää perustarpeiden, asunnon, ruoan, vaate-tuksen ym kustantamiseen. On myös huolehdittava siitä, ettei pienituloisten eläke laske alle aktiiviaikaisen ansiotason.

Liiton käsityksen mukaan sellainen tasa-eläkejärjestelmä, jossa ihmisen pääasiallinen eläketurva muodostuu kansaneläkkeestä ja ansioeläkkeellä on vain täydentävä tehtävä, olisi yhteiskunnallisesti epäoikeudenmukainen. Se syrjii ihmisen oikeutta omalla työllään vaikuttaa eläketurvansa muodostumiseen. Kokonaisu-eläkejärjestelmän perustana on nähtävä ansioeläke. Kansaneläkettä on korotettava niissä tapauksissa, joissa ansioeläke ei takaa riittävää turvaa.

Liitto piti tärkeänä joustavaa eläkkeelle siirtymisjärjestelmää. Sen mielestä järjestelmää kehitettäessä oli taloudelliset ja työvoimapolitiittiset näkökohdat otettava huomioon. Liitto kiinnitti huomiota myös eläkkeellä olevan mahdollisuuksiin osittaiseen työhön paluuseen.

Ensimmäisessä julkilausumassaan Kansallinen Eläkeläisliitto otti esille myös perhe-eläketurvan, jota sen mielestä oli kehitettävä niin, että perheenjäsenten turvallisuus on taattu kaikissa tapauksissa. Myös miespuolisilla leskillä tuli olla oikeus perhe-eläkkeeseen.

Vuoden 1961 työeläkeuudistuksessa luotua järjestelmää pidettiin onnistuneena, mutta yksityiskohtien jatkuva hiominen oli välttämätöntä. Tätä voineekin pitää Kansallisen Eläkeläisliiton harjoittaman eläkepolitiikan perusnäkemysenä. Alusta lähtien liitto pyrki maltillisiin ja realistisiin linjanvetoihin eläkepolitiikassa, joka todettiinkin vain yhdeksi – joskin tärkeäksi – osaksi liiton toiminnassa.

Harrastustoimintaa yhdistyksissä

Muiden eläkeläisjärjestöjen tavoin myös Kansallisessa Eläkeläisliitossa virisi jo ensimmäisenä toimintavuonna vilkas harrastustoiminta, joka pääasiallisesti keskittyi paikallisyhdistyksiin. Suosituimpia toimintamuotoja olivat retkeily, kuntouttaminen ja musiikki, joiden rinnalla esillä olivat yhteiskunnalliset ja eläkepolitiittiset asiat. Suurimmissa yhdistyksissä jouduttiin hajauttamaan toimintaa eri kerhoihin.

Seuroissa toteutetun harrastustoiminnan lisäksi ryhdyttiin jo varhaisessa vaiheessa kehittämään myös liiton puitteissa tapahtuvaa toiminta-

taa jäsenistölle. Ensimmäisenä järjestettiin Ylitornion Kristillisessä kansanopistossa elokuussa 1972 viikon kestävä kurssi, joka sai heti suuren suosion jäsenistön keskuudessa. Tälle kurssille, tai seminaariin niin kuin tällaisia kursseja ryhdyttiin nimittämään, ilmoittautui lyhyessä ajassa 50 osanottajaa.

Rohkaisevat kokemukset kurssitoiminnasta herättivät myös ajatuksen oman kurssikeskuksen tai lepokodin hankkimisesta liitolle. Lepokotiajatus oli esillä liittohallituksessakin jo elokuussa 1972, mutta se pantiin vielä pöydälle. Ajatusta ei kuitenkaan haudattu. Ei kestänyt kauankaan, kun se otettiin uudelleen esille. Nyt kuitenkin tähdättiin kurssi- ja virkistyskeskuksen hankkimiseen.

Liiton tunnuskuvat

Liiton ulkoisen kuvan terävöittämiseksi päätettiin hankkia jäsenmerkki ja yleistunnus sekä liiton lippu ja viiri. Tunnushankkeessa ja sen toteuttamisessa Tampereen Kansallinen Eläkeläisseura oli erityisen aktiivinen. Sen piiristä saatiin myös merkkien ja lipun suunnittelija, taiteilija K.F. Lehtonen. Lipun ompelija Aili Sokajärvi Helsingistä oli jonkin aikaa toiminut myös liiton rahastonhoitajana.

Liittohallitus hyväksyi kokouksessaan joulukuun 11 päivänä 1972 ehdotukset liiton merkeiksi ja viiriksi. Viirilunnonksen pohjalta päätettiin valmistaa lippu, jonka vihkiminen päätettiin toimittaa seuraavassa liittokokouksessa.

Liiton sisäinen tiedotustoiminta jouduttiin alkuaikoina hoitamaan lähinnä yhdistyksille lähetettyjen kirjeiden välityksellä. Liittoa pyrittiin tekemään tunnetuksi kokoomukselaisille sanomalehdille lähetetyn materiaalin avulla. Nykypäivä julkaisi yhteistoiminnassa liiton kanssa erityisen eläkeläisnumeron 1972, jossa esiteltiin liiton yhdistysten toimintaa ja eläkepoliittisia kysymyksiä.

Kun monijäsenisen liittohallituksen kokoontuminen oli varsin raskas toimenpide, olivathan jäsenet kaiken lisäksi eri puolilta maata, esille tulevia juoksevia asioita varten kokoontui liittohallituksen viisijäseninen työvaliokunta tekemään päätöksiä hallituksen puolesta. Liittohallitus asetti avukseen myös ohjelma- ja tiedotustoimikunnan sekä järjestötoimikunnan tekemään ehdotuksia paikallisyhdistysten uusiksi mallisäännöiksi.

Ensimmäisen toimintavuoden ratkottavia kysymyksiä oli myös yhdistysten nimien yhdenmukaistaminen. Keskustelujen jälkeen päätettiin, että yhteisenä nimenä olisi paikkakunnan Kansallinen Eläkeläisseura, jonka jälkeen voitiin vielä liittää jokin lisänimi.

Läpimurtovuosi

Kansallisen Eläkeläisliiton toisesta toimintavuodesta 1973 kehittyi ilmeinen läpimurtovaihe, niin kuin liiton toimintakertomuksessakin jo rohjettiin uskoa. Liitto tuli tunnetuksi ja tunnustetuksi sekä oman puolueen piirissä että muiden eläkeläisjärjestöjen parissa. Epäilemättä tätä osaltaan oli auttamassa sekin, että eläkeläisjärjestöt yleensäkin olivat löytäneet paikkansa yhteiskunnassa.

Maaliskuussa 1973 Lahden Seurahuoneella pidetyssä toisessa liittokokouksessaan Kansallinen Eläkeläisliitto kiinnitti huomiota eläkejärjestelmien viidakkoon ja yksittäisratkaisujen riittämättömyyteen. Kokouksessa todettiin, että vallinneessa tilanteessa epäoikeudenmukaisuudet kohdistuivat ehkä voimakkaimmin perheenemäntiin, yrittäjiin sekä sotien veteraaneihin, naiset ja vapaussoturit mukaan luettuina.

Lisäksi todettiin, että ongelman muodostivat myös eläkkeiden verotuksen tiukkuus sekä eläke-etuuksien väheneminen vähäisistäkin lisäansioista. Tämän johdosta Kansallinen Eläkeläisliitto kiirehti eläkejärjestelmien kokonaisuudistusta. Liiton mielestä oli nopeasti aikaansaattava kaikki kansalaiset kattava vähimmäistoimeentulojärjestelmä ja liukuva eläkkeelle siirtymisikä.

Vuoden aikana paikallisyhdistysten määrä oli lisääntynyt niin, että vuoden lopussa niitä oli jo 54. Useimmat toimivat erittäin aktiivisesti. Kaikkiaan vuoden 1973 aikana järjestetyissä kansallisten eläkeläisseurojen tilaisuuksissa oli yli 130 000 osanottajaa.

Liitto puolestaan järjesti kuusi viisipäiväistä eläkeläisseminaaria, joihin osallistui yhteenä 123 eläkeläistä. Nämä "seminaarit", joiden ohjelmassa oli kuntouttamisen ja virkistystyksen lisäksi eläkeläisasioita eri puolilta tarkastelevia tilaisuuksia, oli järjestetty kristillisissä kansanopistoissa eri puolilla maata. Koulutus- ja virkistystoiminnan herättämä suuri kiinnostus antoi puolestaan vauhtia suunnitelmille, jotka tähtäsivät oman koulutus- ja virkistyskeskuksen hankkimiseen liitolle.

Tähtäimessä kurssikeskus

Syyskuun alussa 1973 pidetyssä liittohallituksen työvaliokunnan kokouksessa otettiin esille kurssikeskuskysymys. Hankkeen taloudellista toteuttamista varten päätettiin ryhtyä toimenpiteisiin Kansallisen Eläkeläissäätiön luomiseksi. Säätiön päätehtävänä olisi hankkia liitolle kurssikeskukseksi sopivat tilat. Liiton varapuheenjohtaja Totti G. Totti sai tehtäväkseen laatia säätiölle säännöt. Liiton pääsihteeri Lehterä sai puolestaan laatia sanomalehdissä julkaistavaksi ilmoituksen, jossa tiedusteltiin tarjouksia tarkoitukseen sopivista vapaista kansakouluista. Liitto ei aikonut aikailla oman kurssikeskuksen hankinnassa.

Hanke näyttikin etenevän nopeasti, kun Asikkalasta oli tarjottu ostettavaksi sopivalta näyttävä kiinteistö 460 000 markan hinnasta. Kauppa otettiin käsiteltäväksi liittohallituksen työvaliokunnan kokouksessa lokakuun lopussa 1973. Pitemmittä puheita päätettiin ostaa Asikkalassa sijaitseva kurssi- ja virkistyskeskus Kansalliselle Eläkeläisliitolle.

Tarkempia toimenpiteitä varten päätettiin perustaa kaksi toimikuntaa, rakennustoimikunta ja taloustoimikunta. Rakennustoimikunnan puheenjohtajaksi aiottiin liiton varapuheenjohtaja Totti ja taloustoimikunnan puheenjohtajaksi liiton puheenjohtaja Kekki. Kumpaankin toimikuntaan päätettiin kutsua myös puolueen edustaja, rakennustoimikuntaan puoluevaltuuston varapuheenjohtaja Antero Salmenkivi ja taloustoimikuntaan talouspäällikkö Lasse Strähle.

Liittohallituksen työvaliokunta päätti myös, että kurssikeskuksen tehtävänä olisi ensisijaisesti vanhusten virkistys- ja kuntouttamistointiminta. Lisäksi päätettiin, että kurssikeskusta vuokrataan myös muille yhdistyksille ja yhteisöille.

Työvaliokunnan valmisteltua asiat näin pitkälle liittohallitus kutsuttiin koolle jo 5.11.1973. Kokous päätettiin pitää Lahdessa. Kokouksutussa mainittiin, että ensin kokoonnutaan Seurahuoneen aulaan, mistä lähdetään Asikkalaan tutustumaan liiton tulevaan kurssi- ja virkistyskeskukseen. Itse kokous pidettiin Lahdessa.

Liittohallitus vahvisti yksimielisesti työvaliokunnan päätöksen kiinteistökaupasta. Sen jälkeen esisopimuksen kaupasta allekirjoittivat liiton puolesta puheenjohtaja Kekki, varapuheenjohtaja Totti ja pääsihteeri Lehterä. Ostajaksi esisopimuksessa nimettiin Kansallinen Eläkeläis-

liitto ry tai tämän määräämä. Suunniteltua säätiötä ei vielä ollut perustettu. Liittohallitus päätti vieläkin panna perustamisasian pöydälle.

Toiveajattelua

Aiottu kiinteistökauppa saatettiin näin varsin rohkeasti esisopimuksen asteelle. Omalla tavallaan sitä kuvaa sekin, että liittohallitus samassa kokouksessa päätti lähettää seuroille kirjeen, jossa tiedusteltiin, olivatko ne ja missä määrin kiinnostuneita osallistumaan kurssi- ja virkistyskeskuksen rahoittamiseen. Kun koko liitto kulumassa olleen vuoden 1973 aikana sai valtiolta avustuksena 17 000 markkaa ja Raha-automaattiyhdistykseltä 7 000 markkaa, mikä ei riittänyt kattamaan edes liiton toimintakuluja, taloudellisia edellytyksiä kurssikeskuskiinteistön ostamiseen, rakentamiseen ja ylläpitämiseen ei itse asiassa ollut lainkaan. Pelkästään liiton tavanmukaiseen toimintaan tarvittiin oman myyntitoiminnan tuottamien tulojen ja jäsenmaksujen lisäksi puolueen myöntämää tukea.

Seuraavassa kokouksessaan 22.2.1974 liittohallitus hyväksyi varsinaisen kauppakirjan luonnokset ja valtuutti toimitusjohtaja Totti G. Totin, pääsihteeri Veikko Lehterin ja yli-insinööri Lauri Kärkkäisen hyväksymään ja allekirjoittamaan kurssikeskusta varten ostettavia tiloja koskevat kauppakirjat perustettavan säätiön lukuun. Samat henkilöt saivat valtuutuksen ottaa Kansallisen Eläkeläisliiton puolesta Pohjoismaiden Yhdyspankista 20 000 markan ja Kansallis-Osake-Pankista 40 000 markan lainat tilojen ostamista varten lainojen siirtyessä perustettavan säätiön vastattavaksi.

Kansallisen Eläkeläissäätiön perustaminen oli myös esillä tässä kokouksessa. Säädekirjaan päätettiin tehdä joitakin muutoksia, mutta itse säätiön perustaminen lykkääntyi vieläkin. Näyttikin siltä, että säätiön perustamisesta oli muodostumassa jonkinlainen kynnykskysymys koko kurssikeskushankkeessa. Syytä tähän tuskin täytyy hakea kaukaa. Kurssikeskuksen rahoitus ja koko talous nojautuivat kovin paljon toiveajattelun varaan.

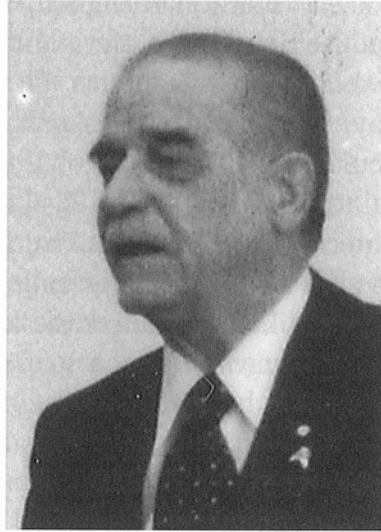
Kun sitten liittokokous pidettiin 24.3.1974 Tampereella, kurssikeskushanke tuli esille talousarvioesityksen yhteydessä. Kokous päätti, että yhdistyksille lähetetään selonteko kurssikeskuksesta, mistä oli pää-

teltävissä, että hanke oli herättänyt kentällä kysymyksiä, joihin kaivattiin liittohallituksen vastauksia.

Kurssikeskuksesta luovutaan

Tampereen liittokokouksessa tapahtui myös liiton johdossa muutoksia, joiden seurauksena kurssikeskushankkeen innoikkaimmat vetäjät jäivät pois liiton johdosta paikoilta. Kansallisen Eläkeläisliiton ensimmäinen puheenjohtaja Väinö P. Kekki ei halunnut vaikeasti sairastuttuaan asettua enää ehdokkaaksi puheenjohtajaa valittaessa. Sen sijaan hänet valittiin liiton kunniapuheenjohtajaksi.

Kokouksen vaalitoimikunta oli ehdottanut liiton puheenjohtajaksi opettaja Kaarlo Pitkää Tampereelta, mutta kokouksessa ehdotettiin myös liiton aikaisempaa varapuheenjohtajaa Totti G. Tottia Lahdesta. Suoritetussa lippuäänestyksessä Pitkänen sai 129 ääntä Totin saadessa 63 ääntä. Puheenjohtajaksi valittiin siten Kaarlo Pitkänen.

Kaarlo Pitkänen

Liiton sääntöjä oli muutettu niin, että varapuheenjohtajia valittiin nyt kaksi. Totin kieltäytyttyä ehdokkuudesta varapuheenjohtajiksi valittiin lehtori Liisa Mäkinen Helsingistä ja yliluutnantti Toivo Tuunanen Porista.

Toiveajattelu, johon kurssikeskuksen rahoitus perustui, oli selvästi luettavissa Tampereen liittokokoukselle esitetystä talousarvioesityksestä, jonka kokous tosin hyväksyi. Liiton jäsenmaksutuotoksi arvioitiin 25 000 markkaa, omatoimisella hankinnalla odotettiin saatavan 10 000 markkaa ja yksityisinä lahjoituksina 10 000 markkaa. Avustuksina odotettiin valtiolta 35 000 markkaa ja lähinnä puolueelta 65 000 markkaa. Toiminnan rahoitukseen arvioitiin siten saatavan näistä lähteistä kaikkiaan 145 000 markkaa.

Virkistys- ja kuntouttamiskeskuksen rakennuksiin ja tonttiin arvioitiin tarvittavan 725 000 markkaa, irtaimiston hankintaan 131 000 mark-

kaa ja rahoituksen kuluihin 46 000 markkaa. Yhteensä siis edellytettiin hankkeen vaativan varoja 902 000 markkaa. Tuloarviossa oletettiin saatavan Raha-automaattiyhdistykseltä avustuksena 1 miljoona markkaa.

Kun edellisenä vuonna oli saatu sosiaalihuoltokannalta valtion avustuksena 22 000 markkaa ja Raha-automaattiyhdistykseltä 7 000 markkaa, oli tietenkin melko optimistista toivoa saatavan Raha-automaattiyhdistykseltä miljoonan markan avustus, vaikka kysymyksessä olikin poikkeuksellinen investointikohta.

Näistä lähtökohdista oli helposti arvattavissa, että suurin toivein käynnistetty kurssikeskushanke kariutuisi ylivoimaisiin rahoitusvaikeuksiin. Kun uusi liittohallitus Tampereen kokouksen jälkeen kokoontui toukokuun alussa 1974 järjestäytymiskokoukseensa, esityslistalla oli yhtenä asiakohtana Asikkalan Vääksyn kurssikeskushanke. Pöytäkirjassa siitä todetaan lakonisesti: "Päätettiin yksimielisesti luopua oman virkistys- ja kuntouttamiskeskuksen hankkimisaikeesta Asikkalan Vääksytä rahoitusvaikeuksien johdosta." Kansallisen Eläkeläisliiton kunnianhimoinen hanke toteutui kyllä aikanaan, kun Turun Kaksikertaan Harjattulan kartanon alueelle rakennettiin virkistys- ja kurssikeskus. Mutta siihen kului vielä monta vuotta.

Poikkeuksellinen vuosi

Keväällä 1974 Kansallinen Eläkeläisliitto koki menetyksen, kun liiton ensimmäinen puheenjohtaja, innokkaasti sen toimintaa johtanut puheenjohtaja Väinö P.Kekki kuoli vaikean sairauden murtamana 29.5. 1974.

Sairastumisestaan huolimatta hän viimeiseen saakka yritti täyttää tehtävänsä liiton johdossa. Kun voimat eivät enää riittäneet tavanmukaisiin kokoustiloihin saapumiseen, neuvotteluja käytiin puheenjohtajan kotona. Liittohallituksen työvaliokunnan virallinenkin kokous pidettiin tammiukuun alussa 1974 puheenjohtajan kodissa. Tässä kokouksessa käsiteltiin myös säätiön perustamista, joka lopulta sitten jäi toteutumatta.

Vaikka Väinö Kekin puheenjohtajakausi jäikin melko lyhyeksi, hänen panoksensa yhdessä varapuheenjohtajana toimineen Totin kanssa oli kokoomuksellaisen eläkeläisjärjestön alkuvaiheessa ratkaisevan tärkeä. Kekki oli hyvin perehtynyt kokoomuksen järjestötoimintaan, johon hän oli eri tehtävissä aktiivisesti osallistunut monen vuosikymmenen

ajan. Syntyperäisenä inkeriläisenä myös Inkerin asia oli hänen sydäntään lähellä koko elämän ajan.

Kun liitossa oli jo viitisenkymmentä paikallisyhdistystä maan eri puolilla, liiton toimistoon Helsingissä keskitetty juoksevien asioiden hoito oli kasvanut raskaaksi ja vaativaksi tehtäväksi. Liiton pääsihteeri, joka järjestön perustamisesta lähtien oli vastannut näistä töistä, joutui syksyllä 1974 toteamaan, ettei hän enää jaksanut hoitaa kasvavaa työtaakkaa. Lisäksi hän oli omavaltaisen varojen käytön vuoksi menettänyt liittohallituksen luottamuksen. Pääsihteeri jäi sairaslomalle joulukuun alusta, minkä johdosta täytyi ryhtyä poikkeusjärjestelyihin keskustoimiston kasaantuvien töiden hoitamiseksi.

Tampereen Kansallinen Eläkeläisseura oli tähän aikaan paisunut jo niin suureksi, että seura oli saanut kokoomuksen piiriltä käyttöönsä oman toimistohuoneiston ja seuralla oli sihteerinään palkallinen toiminnanjohtaja, majuri Ahto Sinkkilä. Keskustoimiston työruuhkan purkamiseksi Ahto Sinkkilä nimitettiin väliaikaisesti hoitamaan pääsihteerin tehtäviä Helsingissä.

Kun liiton puheenjohtaja Pitkänen oli myös Tampereelta ja kansallisten eläkeläisten toiminta kaupungissa oli yhteen seuraan keskittyneenä varsin laajamittaista, syntyi ajatus, että liiton keskustoimisto siirettäisiinkin Helsingistä Tampereelle. Sitä voitiin perustella myös sillä, että Tampereen maantieteellinen sijainti olisi sisämaan seurojen kannalta edullisempi kuin Helsingin. Muutosta käytiin keskusteluja puolueen johdonkin kanssa. Ajatus ei saanut kuitenkaan puoluejärjestössä kannatusta. Niinpä liittohallitus päättikin luopua Seinäjoella herätetyn ajatuksen esittämisestä liittokokoukselle.

Väliaikaisella pääsihteerillä ei ollut toimistossa apunaan toimistosihteerikään, koska myös tämän toimen haltija oli saanut eron. Niinpä keskustoimiston kirjanpitoakin jouduttiin järjestämään hyvin poikkeuksellisesti. Sitä hoiti liittohallituksen jäsen Väinö Saarinen Rovaniemeltä.

Maaliskuussa 1975 Turussa pidetyn liittokokouksen aattona pidetyssä liittohallituksen kokouksessa liiton puheenjohtaja Kaarlo Pitkänen totesi avaussanoissaan, että kulunut vuosi oli ollut poikkeuksellinen. Sitähän se todella oli ollutkin. Kaikesta huolimatta Kansallinen Eläkeläisliitto oli onnistunut saamaan tukea eläkepoliittiselle ohjelmalleen. Eduskunta oli hyväksynyt ansioeläkettä koskevan lain sisällöltään liiton eläkepoliittisen ohjelman mukaisena.

Paluu päiväjärjestykseen

Liittokokouksessa, joka siis pidettiin Turussa 16.3.1975, voitiin todeta, että myös järjestökentällä huolta ja levottomuutta aiheuttaneet epäselvyydet ja toimintakatkokset liiton keskustoimistossa oli hoidettu järjestykseen. Käsiteltäessä vuoden 1974 tilikertomusta, tilipäätöstä ja tilintarkastajain lausuntoa tehtiin erillinen päätös, joka kirjattiin kokouspöytäkirjaan; "Päätettiin palauttaa luottamus toimiston ja paikallisyhdistysten välille."

Liittokokouksen hyväksymässä julkilausumassa esitettiin, että eläkeläisten hyvinvoinnin turvaamiseksi on huolehdittava siitä, että heidän taloudellinen toimeentulonsa ei huonone inflaation edetessä ja rahan arvon heikentyessä. Eläkkeiden suuruus vaadittiin tarkistettavaksi työmarkkinoilla noudatettavien periaatteiden mukaisesti. Eläkeläisille tulee myös hyväksyä ansiotuloa minimipalkkaa vastaavaan määrään asti, ilman että se vaikuttaa vähentävästi kansaneläkkeen tukiosaan.

Turun liittokokouksessa esitettiin myös marssi, jonka liitolle oli säveltänyt George de Godzinsky. Marssi hyväksyttiin liiton tunnusmarssiksi. Sen oli sanoittanut Eetu Hyvämäki.

Väliaikaisesti pääsihteerin tehtäviä hoitanut Ahto Sinkkilä nimitettiin liiton vakinaiseksi pääsihteeriksi 1.4.1975 lukien. Järjestösihteerin tehtäviä hoiti edelleen tilapäisjärjestelyin ja erikseen sovittuina ajanjaksoina liittohallituksen jäsen Väinö Saarinen Rovaniemeltä. Järjestely oli hankala ja keinotekoinenkin. Vakinaisesti Tampereella asuva pääsihteerijoutui uhraamaan kohtuuttomasti aikaa työmatkoihin. Yhtä nurinkurista oli myös kirjanpidon hoitaminen Rovaniemellä. Tehtävien hoitajat olivat kuitenkin työnsä taitavia, tunnollisia ja aatteellisesti innostuneita.

Valtakunnallisen järjestön toimivuuden ja yhdenmukaisuuden kehittäminen tältä pohjalta oli hankala tehtävä. Sitä vaikeutti sekin, että liiton jäsenyys puolueessa aiheutti väistämättä myös päällekkäisyyttä organisaatiossa. Lisäksi monessa paikallisyhdistyksessä suhtauduttiin kielteisesti eläkeläisliiton puoluejäsenyyteen. Käytännön järjestötoiminnan kannalta oli ongelmana monastikin paikallisyhdistysten toimihenkilöiden tottumattomuus tämän tapaiseen toimintaan. Keskustoimiston tehtäväksi tuli näin ollen myös järjestöväen kouluttaminen, mihin ei ollut paljon varoja eikä työvoimaa.

Työpaineita keskustoimistossa saatiin kuitenkin ratkaisevasti keven-

netyksi, kun vuoden 1976 alussa saatiin toimistoon palkatuksi järjestösihteeri. Tehtävään valittiin Pertti Knuutila, joka aloitti työnsä helmikuun alusta.

Aktiivista toimintaa

Maaliskuussa 1976 Hämeenlinnassa pidetyssä liittokokouksessa voitiin todeta, että toiminta paikallisyhdistyksissä oli ollut kaikista liittotason ongelmista huolimatta aktiivista. Vuoden 1975 lopussa liitossa oli 61 jäsenyhdistystä, joiden jäsenmäärä oli kaikkiaan yli 12 000. Kun kansalliset eläkeläisseurat olivat jäsenmäärältään ja myös paikkakunnallisilta toimintaedellytyksiltään kovin erilaisia, oli selvää, että toiminnan muodot vaihtelivat suurestikin. Suurilla yhdistyksillä asutuskeskuksissa oli tietenkin monipuolisemmat mahdollisuudet kuin syrjäseutujen pienillä yhdistyksillä. Toisaalta pienissä seuroissa kehittyi helpommin läheinen ystäväpiiri, joka jo sellaisenaan täytti eläkeläisyhdistyksen tarkoituksen.

Kansallisen Eläkeläisliiton jäsenyhdistysten toiminnalle oli alusta pitäen luonteenomaista, että niissä harrastettiin innokkaasti monenlaista opiskelua. Kielten opiskelu oli erityisen suosittua. Hämeenlinnan liittokokouksessa voitiin todeta, että kymmenen yhdistyksissä harrastetun kielen opiskelun piiriin kuului jopa japanin kielen kerho.

Liiton puheenjohtajisto, Kaarlo Pitkänen puheenjohtajana ja Liisa Mäkinen sekä Toivo Tuunanen varapuheenjohtajina, valittiin Hämeenlinnan kokouksessa tehtäviinsä uudelleen ilman äänestystä. Näistä Toivo Tuunanen, joka oli aktiivisesti osallistunut liiton eri johtotehtäviin toiminnan alusta lähtien, kuoli syksyllä 1976 kesken toimikauden.

Hämeenlinnan kokouksessa hyväksytyssä julkilausumassa todettiin, että eläkeläisissä on huomattavasti kahden tai useamman työn tekijöitä, joille pienen eläkkeen lisäksi saadut tilapäiset ansiot ovat välttämättömiä. Ennakon prosenttikorotukset aiheuttavat pienituloisille toimentulon kaventumista ja työapua tarvitseville tilapäispalvelujen tuntuva vähennystä. Liittokokouksen mielestä lisäansioden ja palkkioiden ennakopidätyksen prosentin korottaminen ei ole oikea menetelmä valtion talouden osittaiseksikaan kohottamiseksi. Mielipiteenään liittokokous esitti, että yksityisten henkilöitten sietämättömän raskas verotus, jota

silloin taas vastakkaisista lupauksista huolimatta oltiin korottamassa, on työnteon ja tuotannon voimakkaana jarruna.

Ajatus oman kuntoutus- ja kurssikeskuksen hankkimisesta, joka oli jo toteutettavaksi ylivoimaisena haudattukin, otettiin liittohallituksessa uudelleen esille joulukuun alussa 1976. Pääsihteeri Sinkkilä esitteli kokoukselle Längelmäellä olevaa lomakeskusta, joka oli myytävänä. Liittohallitus päätti, että neuvottelukosketus omistajaan oli säilytettävä, mutta talousvaliokunta sai tehtäväkseen suunnitella ja selvittää käytettävissä olevia rahoitusmahdollisuuksia ja kuntouttamiskeskuksen ylläpitämisen taloudellisia edellytyksiä. Huomiota kiinnitettiin myös markkinointikysymysten selvittämiseen jo ennakolta.

Hankkeen rahoittamiseksi toivottiin saatavan Raha-automaattiyhdistykseltä 800 000 markan avustus. Käydyissä neuvotteluissa kävi kuitenkin ilmi, ettei Raha-automaattiyhdistys enää myöntänyt määrärahoja tällaisiin hankkeisiin. Saatuaan selvityksen asiasta liittohallitus päätti helmikuussa 1977 luopua ajatuksesta saada ostetuksi oma virkistyskeskus.

Kansallisen Eläkeläisliiton puheenjohtaja Kaarlo Pitkänen ilmoitti syyskuussa 1976 liittohallitukselle, ettei hän muiden luottamustehtäviensä vuoksi voi enää asettua ehdolle valittaessa liitolle puheenjohtajaa seuraavassa liittokokouksessa, joka oli päätetty pitää 20.3.1977 Jyväskylässä. Liiton pääsihteerinä toiminut Ahto Sinkkilä toisti jo vuotta aikaisemmin tekemänsä eronpyynnön, jonka jälkeen hän oli kuitenkin suostunut jatkamaan pääsihteerin tehtäviä toistaiseksi.

Käydyn keskustelun jälkeen liittohallitus päätti kuitenkin olla toistaiseksi julistamatta haettavaksi pääsihteerin tointa. Evästyksensä sen sijaan todettiin, että toimeen valittavan "olisi oltava vanhempi henkilö, joka asuu Helsingissä". Lisäksi liittohallitus esitti Sinkkilälle toivomuksen, että hän olisi käytettävänä, kun liitolle seuraavassa liittokokouksessa valitaan uusi puheenjohtaja. Liittohallitus piti todennäköisenä, että sen suosittelema ehdokas valitaan.

Arvo Niemi pääsihteeriksi

Joulukuussa 1976 pääsihteerin toimi päätettiin vihdoin julistaa haettavaksi. Hakijoista kolmen sopivimmaksi arvioidun kesken toimeenpan-

tiin liittohallituksen kokouksessa 10.2.1977 lippuäänestys. Majuri - sittemmin everstiluutnantti - Arvo Niemi sai äänestyksessä annetuista 15 äänestä ensimmäiselle sijalle 13 ääntä. Hänet valittiin siten lähes yksimielisesti liiton uudeksi pääsihteeriksi.

Kahden viikon perehtymisvaiheen jälkeen Arvo Niemi otti pääsihteerin tehtävät vastaan 1.3.1977. Sopimuksen mukaisesti nimitys vahvistui lopullisesti vasta toukokuussa, mutta uusi pääsihteeri toimi jo tehtävässään Jyväskylän liittokokouksessa 20. 3. 1977. Niinpä hän esitteli kokoukselle liittohallituksen ehdotuksen vuoden toimintasuunnitelmaksi.

Liittohallituksen toivomusta noudattaen Ahto Sinkkilä, joka oli kolme viikkoa aikaisemmin jättänyt pääsihteerin tehtävät Arvo Niemelle, suostui puheenjohtajaehdokkaaksi. Liittokokouksen vaalitoimikunta ei kuitenkaan päässyt puheenjohtajaehdokkaasta yksimielisyyteen, vaan esitti kokoukselle kaksi ehdokasta. Tamperealaisen Ahto Sinkkilän lisäksi valittavaksi esitettiin Olavi Lähteenmäki Turusta.

Suljetussa lippuäänestyksessä Ahto Sinkkilä sai 134 ääntä ja Olavi Lähteenmäki 55 ääntä. Kansallisen Eläkläisliiton kolmanneksi puheenjohtajaksi Väinö Kekkin ja Kaarlo Pitkäsen jälkeen valittiin näin Ahto Sinkkilä, joka oli liiton pääsihteerinä huolehtinut kovasta urakasta saattaessaan liittoa järjestöllisesti toimintakykyiseksi.

Liittokokouksessa 1977 valittiin liitolle myös uudet varapuheenjohtajat. Vaalitoimikunnan ehdotuksesta valittiin uusiksi varapuheenjohtajiksi yksimielisesti Maire Juvonen Hämeenlinnasta ja Väinö Saari-Rovaniemeltä.

Arvo Niemi

Ahto Sinkkilä

Omat toimitilat

Puolue oli antanut liiton keskustoimiston käytettäväksi toimitilat liiton perustamisvaiheesta lähtien. Ensiksi toimittiin puolueen tiloissa Iso Roobertinkatu 21:ssä, jonne puolue toimisto oli keskittänyt toimintansa odottaessaan ratkaisua toimitilakysymykseen, joka oli ajautunut ongelmalliseen vaiheeseen sisäministeriön jätettyä vahvistamatta asemakaavanmuutoksen, jota olisi tarvittu Kansallisen Kokoomuksen aiotulle puoluetalolle Töölössä.

Puolue toimiston "evakko-aika" Iso Roobertinkadun tilapäisissä vuokratiloissa päättyi, kun se pääsi heinäkuun alussa 1974 muuttamaan ns. Suomalaisen Klubin taloon Kansakoulukuja 3:ssä. Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiö oli ostanut suuren osan talosta. Tilat saneerattiin puolueen ja sen järjestöjen tarpeita vastaaviksi. Säätiö otti Kansallisen Kokoomuksen vuokralaisekseen ja puolue tarjosi puolestaan Kansalliselle Eläkeläisliitolle toimitilat "alivuokralaisenaan". Liiton keskustoimisto muutti uusiin tiloihinsa jo toukokuun lopussa 1974.

Kun Kansallisen Eläkeläisliiton piirissä olivat yhä vahvistuneet pyrkimykset itsenäistyä ja vapautua suorasta puoluesidonnaisuudesta, haluttiin myös saada liiton keskustoimistolle toimitilat puolueen huoneistojen ulkopuolelta. Tätä pyrkimystä vauhditti sekin, että liiton keskustoimisto oli joutunut vuoden 1975 lopussa muuttamaan ahtaampiin tiloihin Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiön otettua liitolle osoitetut tilat omaan käyttöönsä. Oman toimitilan hankkimiseen tarjoutuikin tilaisuus, kun vuoden 1977 alussa saatiin vuokratuksi läheltä kokoomuksen keskustoimistoa, Kansakoulukatu 5 B:stä kolme huonetta ja keittiön käsittävä huoneisto, joka osittain voitiin jättää asuintarkoitukseen. Liiton järjestösihteerille Pertti Knuutilalle vuokrattiin asunnoksi osa huoneistosta muun osan tullessa toimistokäyttöön.

Kansallisen Eläkeläisliiton toiminnan ohjaamisen ja kehittämisen kannalta avainasemassa oleva keskustoimisto oli tällä tavoin saatu sekä henkilöstön että toimitilojen osalta vakiintuneelle kannalle. Liiton kirjanpito hoidettiin yhä Rovaniemellä, mutta huhtikuussa 1977 liiton rahastonhoitajaksi valittiin Moe Saastamoinen. Keskustoimisto sai myös toimistosihteerin, kun tehtävään nimitettiin Ilona Kohonen. Hän aloitti tehtävänsä syyskuun alussa 1977.

Irtautuminen puolueen jäsenyydestä

Vaikka Kansallinen Eläkeläisliitto jatkettussa ensimmäisessä liittokokouksessaan toukokuussa 1972 olikin yksimielisesti hyväksynyt ehdotuksen liittymisestä Kansalliseen Kokoomukseen ja päättänyt lähettää jäsenhakemuksen puoluehallitukselle, eläkeläisliiton jäsenyys poliittisessa puolueessa herätti liiton piirissä alusta lähtien järjestökentällä myös paljon arvostelua ja epäröintiä, niin kuin on jo kerrottukin. Tilanteen ongelmallisuutta lisäsi se, että pelkästään liiton liittyminen puolueen jäseneksi ei johtanut automaattisesti jäsenseurojen jäsenyyteen. Jokaisen seuran oli joko itse pyrittävä jäseneksi tai päätettävä jäädä puolueorganisaation ulkopuolelle. Kun liittoon tuli tällä tavoin sekä puolueen jäsenseuroja että ulkopuolisia seurauksena oli myös melkoista kirjavuutta jäsenmaksuissa.

Osa Kansallisen Eläkeläisliiton paikallisyhdistyksiin jo ensimmäisenä vuonna, ennen ensimmäistä varsinaista liittokokousta liittyneistä jäsenistä oli jo ennestään Kansallisen Kokoomuksen jäseniä. Siinä jatkettussa liittokokouksessa 13.5.1972, joka pidettiin Ostrobotnialla, liiton johto tiesi itse asiassa hyvinkin tarkasti, että eläkeläisliiton seurojen jäsenistä 23,6 % oli myös puolueen jäseniä. Suhdelukua ei kuitenkaan haluttu ottaa siinä vaiheessa kokouksen pohdittavaksi peläten, että liiton henkilöjäsenten jäsenyys jo ennestään myös puolueessa aiheuttaisi vain tarpeettomia ongelmia keskustelussa, kun kokouksen ratkaistavana oli koko liiton jäsenyys puolueessa.

Paikallisyhdistysten ja samalla myös niiden yksittäisten jäsenten jäsenyys puolueessa jäi "pöydälle" kokonaisen vuoden ajaksi. Keväällä 1973 Kansallinen Eläkeläisliitto lähetti puoluehallitukselle kirjeen, jossa se anoi liiton 37 paikallisyhdistykselle puolueen jäsenyyttä. Kaikkiaan

liitossa oli tähän aikaan jo yli 40 jäsenyhdistystä, joten kaikki seurat eivät olleet puolueen jäsenyyttä anomassa.

Kokoomuksen järjestösihteeri Jussi Isotalo lähetti eläkeläisliiton liittohallitukselle 28.6.1973 kirjeen, jossa hän selosti puoluehallituksen kannanottoa jäsenyysanomukseen. Isotalo kertoi puoluehallituksen pitävän uusien aktiivisten jäsenyhdistysten liittymistä puolueeseen myönteisenä ilmiönä. Puoluehallitus totesi, ettei puolueen tarkoituksen ja ohjelman hyväksyvien yhdistysten jäsenyyteen pidä suhtautua kielteisesti.

Näistä kohteliaista periaatelausumista oli helppoa ymmärtää, että kokoomuksen puoluehallitus uumoili eläkeläisseurojen saattavan aiheuttaa joitakin ongelmia puolueorganisaatiolle. Isotalo sanoikin suoraan, että asian käsittelyn yhteydessä puoluehallitus oli arvellut jäsenyyttä anovien yhdistysten keskuudessa todennäköisesti olevan epäselvyyttä puolueen jäsenyyden mukanaan tuomista uusista velvoitteista mm. puolueelle ja sen piirijärjestöille suoritettavien jäsenmaksujen osalta.

Puoluehallitus piti välttämättömänä, että puolueen jäsenyyttä anovat ovat tarkasti selvillä jäsenyyden merkityksestä sekä siihen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tämän kysymyksen selvittämistä varten puoluehallitus yksimielisesti päätti siirtää jäsenyysanomuksen käsittelyn seuraavaan kokoukseensa.

Seuraavassa puoluehallituksen kokouksessa kaksi kuukautta myöhemmin 29.8.1973 kaikki 37 kansallista eläkeläisuraa hyväksyttiin puolueen jäseneksi, mutta puoluehallitus oli uumoillut oikein: jäsenyyden tuomat velvoitteet tulivat kovin monelle sittenkin täytenä yllätyksenä. Eniten hämmennystä aiheuttivat vuoden 1974 alussa uudet jäsenmaksut, jotka nyt moninkertaistuivat.

Sekavuutta jäsenmaksuissa

Vuonna 1973, jolloin mainitut 37 paikallisyhdistystä anoivat puoluejäsenyyttä ja myös sen saivat, Kansallinen Eläkeläisliitto peri jäsenyhdistyksiltään vuoden jäsenmaksuna 50 penniä yhdistysten henkilöjäsenä kohti. Kukin jäsenyhdistys puolestaan peri omilta jäseniltään tämän lisäksi jäsenmaksun, jonka suuruudesta kukin yhdistys oli itsenäisesti päättänyt. Jäsenmaksut olivat siten yleensä 2-5 markkaa kaikkiaan.

Liiton paikallisyhdistykset olivat syyskokouksissaan 1973 päättäneet tältä pohjalta jäsenmaksuistaan. Puoluejäsenyyden aiheuttamaa jäsenmaksun lisäystä ei ollut otettu huomioon. Lisäksi liitto oli marraskuussa 1973 ilmoittanut kirjeessään seuroille, että se huolehtii Kansallisen Eläkeläisliiton jäsenmaksuista puolucelle. Seuroissa oli ymmärretty, ettei näitä maksuja perittäisikään seuroilta liitolle.

Kansallinen Kokoomus oli puoluekokouksessaan 1973 puolestaan päättänyt luoda samansuuruisen jäsenmaksun koko puolueorganisaatiolle. Tämän päätöksen nojalla puoluevaltuusto oli syyskokouksessaan 1973 päättänyt antaa puolueen kaikille paikallisyhdistyksille suosituksen, jonka mukaan jäsenmaksu henkilöjäsentä kohden määrättäisiin 20 markaksi. Tästä puolue perii 10 markkaa ja paikallisyhdistykselle jäisi siten toinen 10 markkaa.

Puolueen perimästä 10 markasta 2 markkaa tuli puolucelle, 3 markkaa puolueen jäsenlehtenä julkaistavalle Nykypäivälle, 2,50 markkaa puolueen piirijärjestölle ja 2,50 markka puolueen asianomaiselle jäsenliitolle, tässä tapauksessa siis Kansalliselle Eläkeläisliitolle. Kun Kansallinen Eläkeläisliitto tällä perusteella suositteli jäsenyhdistystensä henkilöjäsenmaksuksi 20 markkaa kirjeessä, jonka se lähetti helmikuun alussa 1974 yhdistyksille, suositus aiheutti suoranaisen vastalauseiden myrskyn. Monelle pientä eläkettä saavalle tällainen jäsenmaksu oli kohtuuttoman suuri rasitus. Seuroissa pelättiin, että niiden jäsenmäärä jäsenmaksun johdosta vähenee. Esimerkiksi Joensuun Kansallinen Eläkeläisseura totesi kirjeessään liitolle, että paikkakunnalla toimivilla muilla eläkeläisseuroilla oli vain 2-3 markan jäsenmaksu. Lisäksi pidettiin kohtuuttomana, että eläkeläisyhdistykset, joilla ei ollut käytettävänä juuri muita tuloja kuin jäsenmaksut, pakotettiin rahoittamaan puoluetta ja puoluekoneiston ylläpitämistä.

”Jäsenmaksukapina”

Jäsenmaksuasia oli kiivaan keskustelun kohteena maaliskuussa 1974 Tampereella pidetyssä liittokokouksessa. Liittohallitus esitti puolueen suosituksen mukaisesti 2,50 markan jäsenmaksua paikallisyhdistyksille. Kokouksessa vastachdotuksena esitettiin 1,50 markkaa. Äänestyksessä liittohallituksen ehdotus voitti, mutta liittohallitus veloitettiin

selvittämään yhdistyksille jäsenmaksuasia.

Yhdistyksille antamassaan selvityksessä liittohallitus totesi olevan selvää riippumatta siitä, kuinka kulumassa olleen vuoden maksukysymys järjestetään, että 1: ne kansalliset eläkeläisseurat, jotka eivät ole puolueen paikallisyhdistyksiä, maksavat liitolle jäsenmaksuna 2,50 markkaa henkilöjäsentään kohden, 2: ne seurat, jotka ovat liittyneet puolueeseen mutta eivät piirijärjestöön, eivätkä halua Nykypäivää maksavat liitolle 2,50 markkaa ja puolueelle 2,00 markkaa = 4,50 markkaa, 3: ne seurat, jotka ovat puolueen piirijärjestön jäseniä, maksavat liitolle 2,50 markkaa, puolueelle 2,00 markkaa ja piirille 2,50 markkaa = 7,00 markkaa. Mikäli halutaan tilata myös Nykypäivä 3 markkaa/vsk, on jäsenmaksu tällöin paikallisyhdistyksen henkilöjäseneltä yhteensä 10 markkaa.

Jäsenmaksuasiasta oli tullut tunteita kuohuttava pulmakysymys, joka ei juuri selityksistä selkiytynyt. Niillekin, joille maksu sinänsä ei ollut erityinen ongelma, siitä oli kehittynyt tärkeä periaatekysymys. Ymmärrettävää olikin, että tuntui kohtuuttomalta maksaa huomattavasti suurempaa jäsenmaksua kuin paikkakunnan muiden eläkeläisjärjestöjen jäsenet voimatta käyttää maksua oman yhdistyksen toimintaan.

Syntynyt tilanne oli ongelmallinen myös liitolle ja puolueelle. "Jäsenmaksukapina" oli hoidettava poikkeusjärjestelyin, jotka tulivat puolueelle kalliiksi. Puolueen avustus eläkeläisliitolle oli lähes 84 000 markkaa, kun sosiaalihalituksesta saatiin avustuksena 25 000 markkaa. Muita avustustuloja ei ollutkaan.

Seuraavanakin vuonna puolue antoi avustuksena liitolle 25 000 markkaa "lähinnä toimistokulujen peittämiseksi", mutta silloin - siis vuonna 1975 - Raha-automaattiyhdistykseltä saatiin 100 000 markkaa ja valtioltakin 36 000 markkaa. Eläkeläisseuran yksittäisen jäsenen näkökulmasta tilanne näytti ymmärrettävästi ihan toisenlaiselta. Hänen mielestään rivijäsen maksoi tai ainakin häneltä vaadittiin puolueen ylläpitämiseksi kohtuutonakin tukimaksua.

Sen jälkeen kun 37 yhdistyksen joukkoanomus puolueeseen liittymiseksi oli elokuun lopussa 1973 hyväksytty, vain muutama eläkeläisyhdistys pyrki enää puolueen jäseneksi. Yksi uusi jäsenyhdistys hyväksyttiin puolueeseen lokakuussa 1973, kaksi kesäkuussa 1974 ja vielä yksi tammikuussa 1975.

Kansallisen Eläkeläisliiton paikallisyhdistysten halukkuus liittyä

puolueeseen väheni hyvin nopeasti, kun hankaluudet jäsenmaksuasias-
sa tulivat tietoon.

Puolueen jäseniksi hyväksytyistä paikallisyhdistyksistä Tapiolan Kansallinen Eläkeläissura Take ilmoitti jo vuonna 1974 puolueoimisto-
toon, että se ei ollut anonut puolueen jäsenyyttä. Anomuksen oli tehnyt
ilman seuran valtuutusta Kansallinen Eläkeläisliitto. Tapiolan seura kat-
soi sen johdosta, että puoluehallituksen jäsenyyspäättös oli mitätön.

Puoluejäsenyydestä päättivät vuoden 1976 alussa erota myös Turun
Kansallinen Eläkeläisscuro ja Seinäjoen Kansallinen Eläkeläisseuro.
Kummassakin tapauksessa eropäättös oli tehty, koska kunta oli evännyt
aikaisemmin yhdistykselle myöntämänsä avustuksen. Epäämisen pe-
rusteeksi oli mainittu, että yhdistykset olivat puolueen osastoja, joille ei
voitu antaa kunnallista puoluetukea.

Puoluetuki propaganda-aseena

Puoluetuki olikin kipeä kysymys, johon kilpailevien puolueiden ja tie-
tysti myös eläkeläisjärjestöjen oli helppoa ja herkullistakin tarttua. So-
siaalidemokraattinen Kansan Lehti Tampereella teki asiasta etusivun ju-
tun 4.2.1977 otsikoimalla näyttävästi: "Kokoomus anoo kunnallista
puoluetukea". Lehti kirjoitti, että kunnallisen puoluetuen vannoutunee-
na vastustajana esiintynyt kokoomus on mm. Tampereella saanut täl-
laista tukea ja anoo sitä jälleen. Lehti totesi, että muiden eläkeläisjärjes-
töjen ohella Tampereen Kansalliset Eläkeläiset ry on saanut toiminta-
sa kaupungin avustusta. Sääntöjensä mukaan yhdistys on kuitenkin ko-
koomuspuolueen jäsenjärjestö.

Kansan Lehti kertoi, että sääntöjensä ensimmäisen pykälän mukaan
Tampereen Kansalliset Eläkeläiset ry kuuluu paikallisyhdistyksenä Kan-
sallinen Kokoomus ry:een, Kansallinen Eläkeläisliitto ry:een ja Pohjois-
Hämeen Kokoomus ry:een. Jäsenmaksustaan järjestön jäsenet maksavat
kokoomuspuolueelle vuosittain 10 mk.

Lehti tiesi myös kertoa, että kansallisten eläkeläisten ohella olivat
kaupungilta toiminta-avustusta saaneet myös Eläkkeensaajien Tampe-
reen Yhdistys, joka on lähellä sosiaalidemokraatteja ja Tampereen Elä-
keläiset, joka on lähellä kansandemokraatteja. Kuitenkin ainoastaan
kansalliset eläkeläiset toimivat puhtaasti puoluejärjestönä. Lehti arveli,

että nähtävästi kansallisten eläkeläisten puolueluonne ei ole ollut avustuksesta päättävien tiedossa. Tällä kertaa kokoomus oli anomassa 7 000 markan toiminta-avustusta eläkeläisjärjestölleen.

Kansan Lehti letkautti vielä lopuksi, että kunnilta ovat kyllä saaneet avustusta myös poliittiset nuoriso- ja sivistysjärjestöt. Kokoomus on kuitenkin innokkaasti vastustanut kunnallista puoluetukea ja missä vähänkin sen suuntaisia päätöksiä on tehty, niistä on systemaattisesti valitettu.

Kansan Lehden murskaava "paljastus" vauhditti osaltaan siinä vaiheessa jo muutenkin vilkasta keskustelua Kansallisen Eläkeläisliiton puoluejäsenyydestä. Sitä ennen kuitenkin jo keväällä 1976 Tapiolan Kansallinen Eläkeläisseura Take oli tehnyt Kansallisen Eläkeläisliiton liittohallitukselle jätetyn aloitteen, jossa esitettiin pohdittavaksi liiton eroamista puolueesta. Esitys tuli liittohallituksen käsittelyyn 8.4.1976. Liittohallitus päätti, että "Tapiolan tekemää esitystä on tarkoin harkittava".

Ongelmallinen jäsenyys

Itse asiassa Tapiolan seuran esityksessä oli jo varsin huolellisesti harkittu puoluejäsenyyden etuja ja haittoja. Jo siinä vaiheessa voitiin todeta, että valtion ja kuntien avustukset liitolle ja sen jäsenseuroille olivat tulleet epävarmoiksi ja toisten eläkeläisjärjestöjen avustuksiin verrattuna pienentyneet. Tällaisen suuntauksen jatkuessa oli pelättävissä, että lähivuosina avustukset saattaisivat loppua kokonaankin.

Kun Kansallista Eläkeläisliittoa varsin perustellusti voitiin pitää puoluepoliittisena järjestönä samoin kuin suurta osaa sen jäsenyhdistyksistä, ne olivat kiistattomasti toisessa asemassa kuin muut eläkeläisjärjestöt. Näin oli siitä huolimatta, että muutkin ottivat avoimesti puoluepoliittisia kannanottoja. Erityisen merkityksellistä oli, että ne eivät saaneet puoluetukea, jota Kansallisen Eläkeläisliiton saattoi sanoa ainakin välillisesti saavan.

Liittokokouksessa 21.3.1976 Hämeenlinnassa oli päätetty liitolle suoritettavan jäsenmaksun suurudeksi 10 markkaa henkilöjäseneltä vuosi-
na 1976-1977. Tästä oli 7,50 markkaa puoluetarkoituksiin niiltä seuroilta, jotka kuuluvat puolueeseen ja loput 2,50 markkaa liitolle. Niiden

seurojen jäsenmaksu, jotka eivät kuulu puolueeseen, tuli kokonaan puolueelle. Puolueeseen kuulumattomien maksu liitolle oli siten 7,50 markkaa suurempi kuin puoluejäsenten. Tämä räikeä epäsuhte aiheutti monenlaisia ongelmia.

Liiton eroamista puolueesta ei voinut pitää eläkeläisten edustuksen kannalta poliittisesti kovinkaan merkittävänä, koska puolueeseen kuuluvalla liitolla oli oikeus lähettää puoluekokoukseen vain yksi edustaja kutakin 10 000 jäsentä kohden. Käytännössä se merkitsi liiton jäsenyhdistysten silloisen henkilöjäsenmäärän mukaan vain kahta puoluekokouspaikkaa. Toisaalta tietenkin paikallisyhdistysten jäsenyys oli puoluekokouspaikkoja ajatellen suurempi kysymys, mutta kysymyshän oli nyt nimenomaan liiton jäsenyydestä.

Jäsenmaksukysymys kärjistyi vielä entisestään, kun Kansallisen Kokoomuksen puoluevaltuusto syyskokouksessaan 1976 päätti korottaa puolueen henkilörekisterissä olevien henkilöiden jäsenmaksun puolueelle 20 markaksi vuoden 1977 alusta. Kansallisen Eläkeläisliiton liittohallitus totesi, että Hämeenlinnan liittokokouksessa oli jäsenmaksuksi puolueelle ja liitolle päätetty 10 markkaa myös vuonna 1977. Liittohallituksen oli noudatettava liittokokouksen päätöstä.

Kansallisen Eläkeläisliiton suhteet Kansallisen Kokoomukseen oli määritelty liiton säännöissä. Niiden ensimmäisessä pykälässä sanottiin, että liitto kuuluu jäsenenä Kansallinen Kokoomus ry:een. Jäsenyysskysymyksen muodollisena ratkaisuna oli siten pelkästään kysymys siitä, säilytettiinkö tämä kohta säännöissä vai ei. Toisin sanoen jäsenyyssasia oli ratkaistava sääntöjen muutoksena, jos tällaista muutosta haluttiin.

Tämä sinänsä vähäinen muutoseikka osoittautui kiperässä tilanteessa sikäli käytännölliseksi etenemistieksi, että liiton sääntöjen muutoksia oli joka tapauksessa vireillä. Tarkoituksena oli kehittää liitolle piiriorganisaatio, johon oli pyritty jo pitkähkön ajan. Liittohallitus päätti kokouksessaan 8.4.1976 vauhdittaa sääntöjen muuttamista niin, että muutosehdotus olisi valmiina vuoden loppuun mennessä. Juuri tähän samaan liittohallituksen kokoukseen tuli käsiteltäväksi Tapiolan seuran esitys, jossa se ehdotti puolueen jäsenyydestä eroamista. Kun liittohallitus päätti, että Tapiolan tekemää ehdotusta oli tarkoin harkittava, ehdotus kytkeytyi osaksi sääntöjen muutoskysymystä.

Voisi kai sanoa niinkin, että koko jäsenyysskysymys tuli "vahingossa" käsiteltävien rutiiniasioiden listalle.

Puolue suositteli eroa

Syksyllä 1976 tulossa olevat kunnallisvaalit vaimensivat keskustelua puoluejäsenyydestä, koska ei haluttu antaa poliittisille kilpailijoille tilaisuutta tehdä asiasta muka suurta poliittista linjaerimielisyyttä. Hankalaa kysymystä jäsenmaksuista yritettiin ratkaista käymällä neuvotte-luja puoluejohdon kanssa, mutta kaikkia osapuolia tyydyttävää kompromissia ei ollut helppoa löytää. Puolueen johto päätti lopulta tehdä lopun koko ongelmasta. Puoluehallitus lähetti Kansalliselle Eläkeläisliit-tolle kirjeen, jonka allekirjoittajina olivat puolueen puheenjohtaja Harri Hokeri ja puoluesihteerä Veikko Tavastila. Kirjeessä puoluehallitus suositteli eläkeläisliitolle ja sen paikallisyhdistyksille jäsen-suhteen purkamista puolueeseen ja sen jäsenjärjestöihin.

Puoluehallituksen kirjeessä todettiin, että se oli käsitellyt tehdyn valmistelutyön pohjalta asiaa ja todennut Kansallisen Eläkeläisliiton jäsenyyssuhteesta puolueeseen seuranneen eläkeläistoiminnalle monenlais-ta haittaa. Niinpä mahdollisuudet saada valtion ja kuntien taloudellista tukea porvarilliseen eläkeläistoimintaan olivat kaventuneet. Puolueen jä-seninä olevien eläkeläisseurojen velvoite maksaa jäsenmaksu puolueyh-teisölle muiden puolueosastojen tapaan oli aiheuttanut vaikeuksia seu-rojen taloudenhoidolle ja jäsenmäärän kartuttamiselle.

Puoluehallitus totesi edelleen, että eläkeläisseurojen toimiminen puolueosastoina oli eräissä kunnissa aiheuttanut epätervettä kilpailua jäsenistä kansallisseurojen ja eläkeläisseurojen välillä. Puoluehallitus totesi lisäksi, että puolueen jäseniksi liittyneet eläkeläisseurat olivat osin menettäneet toiminnallisen kontaktin aiemmin jäseninään olleisiin eläkeläisiin, jotka eivät olleet pitäneet oikeana liittyä kokoomuksen jä-senyyteen. Tällaisia henkilöitä olivat paitsi omaa eläkeläisjärjestöä ole-vien ei-sosialistisen puolueiden kannattajat, myös henkilöt, jotka ovat halunneet karttaa henkilökohtaista puoluesidonnaisuutta.

Suosittellessaan Kansallisen Eläkeläisliiton ja sen paikallisyhdistys-ten eroamista puolueesta puoluehallitus halusi kuitenkin korostaa, että tarvittavien järjestöllisten toimien tuli lähteä Kansallisen Eläkeläisliiton itsensä piiristä ja että puoluejäsenyyden purkamisen tuli tapahtua va-paaehtoisuuden pohjalta. Lopuksi puoluehallitus totesi, että eläkeläis-liitolle ja sen paikallisyhdistyksille oli selvitettävä hankkeen taloudelli-set perusteet sekä painotettava, että jäsenyyden purkamissuositus ei

merkinnyt eläkeläisten vaikutusmahdollisuuksien epäämistä kokouksessa.

Liittohallitus eroa vastaan

Kansallisen Eläkeläisliiton liittohallitus otti käsiteltäväkseen puoluehallituksen lähettämän kirjeen kokouksessaan 10.2.1977. Kokoukseen oli asiantuntijana kuultavaksi kutsuttu myös kokouksen järjestöpäällikkö Jussi Isotalo, joka yksityiskohtaisesti selvitti esillä olleita asioita ja vastasi liittohallituksen jäsenten esittämiin kysymyksiin. Jäsenyyssuhteista, liiton ja puolueen keskinäisistä suhteista sekä jäsenten oikeuksista käytiin pitkä keskustelu.

Jäsenyyssiasta päätettiin lopulta äänestää. Liittohallituksen suuri enemmistö ei halunnut luovuttavan puolueen jäsenyydestä huolimatta niistä ilmeisistä haitoista, joita jäsenyydestä oli osoitettu aiheutuvan. Äänin 13-2 liittohallitus päätti, ettei liittohallitus tee liittokokoukselle esitystä, jonka mukaan liiton olisi erottava puoleen jäsenyydestä, vaan edellyttää, että puolue pitää Kansallista Eläkeläisliittoa ja sen seuroja tassa-arvoisina muiden puolueyhteisöjen kanssa.

Liittohallituksen ylivoimaisen enemmistön kannanotosta on pääteltävissä, että liittohallituksen jäsenet pitivät puoluejohdon suositusta holhoavana ja kenties loukkaavanakin. Toisaalta liittohallitus ei halunnut tingittävän jäsenmaksuvelvoitteista puolueelle. Se totesi, että liittokokouksessa on edustus ja äänioikeus vain jäsenmaksunsa maksaneilla seuroilla. Liittohallitus päätti myös, että jäsenyhdistyksille on vielä kerran tiedotettava sääntöjen edellyttämästä jäsenmaksuvelvoitteesta sekä laiminlyönnin aiheuttamasta oikeuksien menetyksestä.

Kun liittohallitus oli päättänyt, ettei se ota esille kysymystä liiton jäsenyydestä puolueessa seuraavan liittokokouksen asialistalla, oli jäsenmaksukysymys saatava erillisenä hoidetuksi liittokokouksessa. Vasta toimeensa astunut uusi pääsihteeri Arvo Niemi sai tehtäväkseen valmistella liittohallitukselle ehdotuksen asiasta liittokokouksen hyväksyttäväksi. Niemen ehdotus tuli hyväksytyksi sekä liittohallituksessa että Jyväskylän liittokokouksessa 20.3.1977. Esityksen mukaisesti liittokokous päätti mitätöidä vuoden 1976 liittokokouksessa päätetyn liiton vuoden 1977 varsinaisten jäsenten jäsenmaksun sekä päätti uudeksi jä-

senmaksuksi vuosille 1977 ja 1978 5 markkaa varsinaisille jäsenille kertaan jäsenmaksun jäsenmäärä ellei sitä ylimääräisessä liittokokouksessa sääntöjen uudistuksen yhteydessä toiseksi vahvisteta. Samalla päätettiin myöntää liittohallitukselle valtuudet neuvotella ja sopia jäsenmaksunsa laiminlyöneiden seurojan kanssa aikaisemmista jäsenmaksuista. Sovinnon ja maksusopimuksen synnyttä palautuisivat seuroille täydet jäsenoikeudet.

Jäsenkysymys uudelleen esille

Kun hankala jäsenmaksukysymys oli tällä tavoin saatu pois päiväjärjestyksestä tai ainakin lykättyksi odottamaan sovittujen toimenpiteiden toteutumista, liittohallitus, joka oli torjunut puoluehallituksen suosituksen puoluejäsenyydestä luopumiseksi, oli valmis keskuudessaan uudelleen käsittelemään myös jäsenyyskysymystä. Asia otettiin esille liittohallituksen kokouksessa, joka pidettiin päivää ennen Jyväskylän liittokokousta. Liittohallitus keskusteli pitkään asiasta todeten, että puoluejäsenyys voidaan ottaa esille ylimääräisessä liittokokouksessa vuoden 1977 lopulla. Tällainen kokoushan oli suunniteltu pidettäväksi sääntöjen uudistamista silmällä pitäen. Niin kuin jo aikaisemmin todettiin, jäsenyys puolueessa tuli tällä tavalla ikään kuin vain yhdeksi osaksi sääntöjen uudistusta.

Kesän 1977 kuluessa sääntöjen uudistaminen oli edistynyt niin pitkälle, että elokuussa sääntöluonnokset voitiin jo jakaa liittohallituksen jäsenille. Liittohallituksen kokouksessa 30.8.1977 päätettiin pitää ylimääräinen liittokokous 8.12.1977. Liiton jäsenseurat olivat puolestaan tehneet neuvoa-antavat päätöksensä puolueeseen kuulumisesta. Ne päätettiin ottaa käsiteltäviksi puheenjohtajien neuvottelupäivillä. Päätöksen mukaisesti ylimääräinen liittokokous pidettiin Helsingissä Ostrobotnian juhlasalissa 8.12.1977. Kokouskutsussa mainittiin, että kokouksessa käsitellään sääntöuudistus, v.-78 toimintasuunnitelma ja talousarvio sekä jäsenmaksu. Puoluejäsenyyttä koskevasta ratkaisusta ei puhuttu mitään. Tällaista mainintaa ei tarvittukaan, koska puoluejäsenyydestä luopuminen oli vain osa sääntöuudistusta.

Ostrobotnian kokoukseen osallistui 223 äänioikeutettua kokousedustajaa, kun maaliskuisessa varsinaisessa liittokokouksessa Jyväskylässä

oli ollut 189 äänioikeutettua. Kokouksen tärkeys oli kaikille hyvin selvää. Käsiteltäessä sääntöjen uudistamista asiakohta jaettiin kahdeksi alaosaksi. Ensiksi otettiin käsittelyyn puoluejäsenyys ja sen jälkeen varsinainen sääntöuudistus.

Puoluejäsenyydestä käydyin yleiskeskustelun jälkeen suoritettiin avoin äänestys kuulumisesta yhä Kansallinen Kokoomus ry:een tai siitä eroamisesta. Äänestyksessä annettiin yhteensä 223 ääntä, joista 3 tyhjää, 28 eroamista vastaan ja 192 eron puolesta. Äänestyksen tuloksena kokous vahvisti päätöksen puolueesta eroamisesta. Samassa Ostrobotnian juhlasalissa oli viisi ja puoli vuotta aikaisemmin pidetyssä jatkutussa liittokokouksessa yksimielisesti hyväksytty sääntöjen muutos, joka merkitsi puolueen jäsenyyden anomista.

Perustetaan liittovaltuusto

Varsinaisen sääntöjen uudistuksen tärkeimpänä kohtana oli uuden organisaation, liittovaltuuston sisällyttäminen liittoon. Uusien sääntöjen mukaan liittokokous valitsee valtuuston puheenjohtajan ja 40 varsinaista valtuuston jäsentä sekä heille henkilökohtaiset varamiehet. Valtuuston varsinaiset jäsenet ja varajäsenet valitaan liiton jäsenpiirien kesken paikallisyhdistysten henkilömäärien mukaan noudattaen suhteellista vaalitapaa, kuitenkin siten, että kustakin jäsenpiiristä valitaan vähintään kaksi edustajaa valtuustoon.

Uusissa säännöissä todettiin, että valtuustolla on päätäntävalta kaikissa liiton asioissa paitsi sääntöjen muutoksia, liiton purkamista sekä valtuuston jäsenten vaalia koskevissa asioissa sekä muissa asioissa, jotka sääntöjen mukaan kuuluvat liittokokoukselle tai joissa liittokokous on tehnyt päätöksen tai jotka ovat liittokokouksen käsiteltävinä. Liittovaltuustolla oli siten huomattava päätösvalta liittokokousten välisenä aikana. Uudistettujen sääntöjen mukaan varsinaiset liittokokoukset oli pidettävä joka toinen vuosi, kun kokouksia oli siihen asti pidetty vuosittain. Kaikki sääntöjen uudistuksiksi esitetyt kohdat hyväksyttiin kokouksessa muutoksitta. Keskusteltaessa uusien sääntöjen edellyttämistä piiriorganisaatiosta päätettiin pöytäkirjaan merkitä, että ennen kuin varsinainen piiritason toiminta saadaan aikaan, tulevat piirit ensisijaisesti olemaan alueensa seurojen yhteistoimintaelimiä, joissa pohjuste-

taan piirin alueen edustus liiton johtoelimiin. Jyväskylän varsinaisen liittokouksen päätös 5 markan suuruisesta liiton jäsenmaksusta henkilöjäsentä kohden pidettiin ennallaan.

Käytäntö ratkaisijana

Julkilausumatoimikunta, jonka puheenjohtajana oli Tauno Saavalainen ja sihteerinä Arvo Niemi, pyrki ehdotuksessaan korostamaan puolueesta eroamisen käytännöllisiä motiiveja. Selväähän oli, että tällainen eropäätös joka tapauksessa antaisi poliittisille kilpailijoille erinomaisen tilaisuuden nähdä päätöksessä periaatteellisiakin tekijöitä. Hyväksytyssä julkilausumassa todettiin asiasta: "Kokoontuneena ylimääräiseen liittokokoukseensa Kansallinen Eläkeläisliitto on taloudellisiin ja järjestötekniisiin seikkoihin pohjautuvin perustein päättänyt erota Kansallisesta Kokoomuspuolueesta."

"Erosta huolimatta yhteistyö puolueen ja liiton kesken tulee jatkumaan kiinteänä ratkaisusta riippumatta. Kansallisen Eläkeläisliiton koko jäsenkunta tietää, että liitto edelleen luetaan kuuluvaksi sekä itse tuntee kuuluvansa siihen kansallisten perusarvojen puolesta toimivaan yhteisöön, jonka edustaja poliittisena puolueena on Kansallinen Kokoomus.

Tällä ratkaisullaan Kansallinen Eläkeläisliitto on yhdenmukaistanut asemansa omaan puolueeseen nähden kuten muidenkin puolueiden eläkeläisjärjestöt."

Käytäntö oli osoittanut, että päätettäessä liittymisestä puolueeseen ei osattu ennakoida eteen tulevia ongelmia. Jäsenmaksuasia oli tullut näkyväksi pulmaksi, mutta sellainen oli myös kilpailu jäsenistä puolueen ja eläkeläisliiton paikallisyhdistysten kesken. Pahinta tietenkin oli, että puolueen jäsenenä liitto joutui yhteiskunnalta saatavan tuen jaossa muita eläkeläisjärjestöjä huonompaan asemaan. Kaikkiaan innokkaille järjestömiehille oli sattunut "työtapaturma", josta oli aiheutunut monenlaista harmia.

Riippumaton järjestö

Ero puolueesta koettiin Kansallisen Eläkeläisliiton piirissä lähes kauttaaltaan myönteisenä ja tavallaan helpottavana ratkaisuna. Jotkut yksittäiset jäsenet ja seuratkin pitivät tosin jäsenyydestä luopumista jonkinlaisena poliittisena petturuutena ja tappiomielialan levittäjänä. Esimerkiksi Helsingissä Kansallinen Eläkeläisseura Seniorit arvosteli jyrkästi eropäätöstä. Yleisin reaktio oli kuitenkin varauksitta hyväksyvä.

Liittohallitus ryhtyi heti vuoden 1978 alussa kehittämään järjestön organisaatiota hyväksytyjen uusien sääntöjen pohjalta. Keskeisenä tässä oli piirijärjestelmän luominen, joka kuitenkin osoittautui alusta lähtien siksi ongelmalliseksi tehtäväksi, että siinä edettiin varovaisin askelin. Asian kehittäely annettiin järjestötoimikunnan tehtäväksi, mutta liittohallitus päätti kuitenkin, että piirijaon perustana käytetään kokouksen piirijakoa pitämällä siitä poiketen Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu yhtenä piirinä.

Liiton taloudenhoitoa, joka oli jäänyt osittain varsin väliaikaiselle kannalle, ryhdyttiin nyt myös uudistamaan. Valmisteltiin uusi taloussääntö Raha-automaattiyhdistyksen ohjeiden pohjalta. Kirjanpito, jota yhä oli hoidettu Rovaniemellä Napapiirin Kansallisen Eläkeläisseuran kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Väinö Saarisen toimesta, päätettiin nyt antaa Helsingin Osake-Pankin hoidettavaksi. Liittohallituksen valitsemana luottamusmiestalouspäällikkönä Moe Saastamoinen Keralvalta valtuutettiin talouden tarkastajaksi.

Poikkeuksellisissa ja varsin hankalissa oloissa syksyllä 1974 liiton pääsihteerin tehtäviä aluksi vain tilapäisesti, mutta pian vakinaisestikin hoitamaan suostunut Ahto Sinkkilä Tampereelta, joka oli keväällä 1977 Jyväskylän liittokokouksessa valittu Kansallisen Eläkeläisliiton puheen-

johtajaksi, ei halunnut enää jatkaa tässä tehtävässä. Sinkkilä oli hoitanut pääsihteerin työteliästä tointa kolmatta vuotta keskustoimistossa Helsingissä asuen Tampereella ja matkustaen junalla päivittäin näiden kaupunkien väliä. Tosin toimistoon saatiin palkatuksi muutakin henkilöstöä, mutta pääsihteerin työtaakka oli vallinneissa oloissa kovin raskas. Lopulta liiton puheenjohtajana tilanteessa, joka huipentui liiton eroamiseen puolueesta Ahto Sinkkilä oli luotsannut Kansallisen Eläkeläisliiton uusille vesille.

Urho Saariaho puheenjohtajaksi

Uuden puheenjohtajan valinta oloissa, joissa liiton ero puolueesta herätti julkisuudessakin tavallista suurempaa kiinnostusta liiton keskeisten luottamushenkilöiden valintaan, oli tietenkin tärkeä ratkaisu, jota piti huolellisesti valmistella. Niinpä paikaltaan luopumaan valmistautuva puheenjohtaja Sinkkilä esitteli puheenjohtajaehdokkaaksi ajatellun Urho Saariahon henkilötietoja ja ansioita liittohallitukselle hyvissä ajoin ennen ensimmäistä riippumattomana järjestönä pidettävää Kansallisen Eläkeläisliiton liittokokousta, joka oli määrä pitää 13.-14.3.1978 Tampereella.

Sosiaalineuvos Urho Saariaho oli vuotta aikaisemmin jäänyt eläkkeelle Myllykosken Paperitehdas Oy:n sosiaalipäällikön virasta. Hän oli ollut pitkäaikainen kokoomuksen kansanedustaja, joka tuli ensimmäisen kerran valituksi vuoden 1945 vaaleissa yhtenä niistä asevelikansanedustajista, jotka olivat tutustuneet tuleviin valitsijoihinsa jo rintamaoloissa. Saariaho oli entinen aktiiviurheilija ja järjestömiehenä, joka hyvin tunnettiin varsinkin Kymenlaaksossa, jossa hänen toimintaansa oli voimakkaasti tukenut legendaarinen Juuso Walden, Myllykoskella vuoteen 1952 pääkonttoriaan pitäneen Yhtyneet Paperitehtaat Osaketyhtiön toimitusjohtaja.

Epäilemättä Urho Saariaho oli muutenkin sopiva valinta kokoomukselaista väriä tunnustavan eläkeläisjärjestön johtoon, mutta vallinneissa tilanteissa, kun puheenjohtajan valintaa seurattiin poliittisissa piireissä kiinnostuneena, valittavan henkilötausta oli tavallista suuremman huomion kohteena. Tampereen liittokokouksessa Saariaho valittiinkin yksimielisesti Kansallisen Eläkeläisliiton puheenjohtajaksi.

Kun pitkään kokoomuksen kansanedustajana toiminut henkilö valittiin liiton puheenjohtajaksi, osoitettiin selvästi, ettei eroa puolueesta voinut pitää poliittisena ratkaisuna. Tätä näkökohtaa vahvisti sekin, että Kansallisen Kokoomuksen puheenjohtaja Harri Holkeri esitti kokouksessa yhteiskuntapoliittisen tilannekatsauksen. Lisäksi oli myös poliittisesti merkillepantavaa, että liitolle nyt ensi kertaa valittavan liittovaltuuston puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti tunnettu ja ansioitunut kokoomuspoliitikko. Liittovaltuuston johtoon tuli professori Olavi Lähteenmäki Turusta. Hänkin oli ollut pitkään eduskunnassa kokoomuksen edustajana. Lisäksi hän oli ollut eduskuntaryhmän puheenjohtajana ja eduskunnan varapuheemiehenä. Olavi Lähteenmäki oli ollut varsinaissuomalaisten ehdokkaana myös Kansallisen Eläkeläisliiton puheenjohtajaksi Jyväskylän liittokokouksessa 1977.

Urho Saariabo

Tampereen liittokokous vuonna 1978, jossa nämä Kansallisen Eläkeläisliiton ideologisen julkikuvankin kannalta tärkeät henkilövalinnat tehtiin, oli liiton taipaleella muutenkin tärkeä tapahtuma. Eroava puheenjohtaja Ahto Sinkkilä, joka valittiin kokouksessa liiton kunniajäseneksi, totesi avauspuheessaan, että voimia vaatinut kokeilukausi oli lopullisesti ohitettu. "Olemme löytäneet ja hyväksyneet itsellemme ja järjestöllemme uuden organisaation sekä toiminnanmuodon. Liittomme on nyt ehkä yhtenäisempi kuin koskaan aikaisemmin, kun vuosia kestänyt kiista jäsenyydestä on ratkaistu. Kansallinen Eläkeläisliitto voi jatkaa arvokasta työtään nyt tasavertaisena muiden valtakunnallisten eläkeläisliittojen rinnalla", totesi hän puheessaan.

"Toinen perustava kokous"

Uutta vaihetta aloittavassa liitossa oli jo 75 paikallisyhdistystä, joista kaksi oli toiminut naapurikunnan seuraan kuuluneina kerhoina. Paikal-

lisyhdistysten yhteinen jäsenmäärä oli jo noin 15 000. Myös piiriorganisaatio oli kehittymässä. Pohjois-Hämeen ja Satakunnan alueilla toimivat piirijärjestöt, joita ei kuitenkaan vielä ollut rekisteröity.

Liittokokouksessa 1978, jota voisi luonnehtia Kansallisen Eläkeläisliiton toiseksi perustavaksi kokoukseksi, linjattiin myös periaatteellisia suuntaviivoja lähivuosiksi, mutta samalla pidemmällekin tähdäten. Liittokokous totesi, että ideologinen pohja on ollut ja on vastaisuudessakin oleva selvä kansallisiin perusarvoihin nojautuvana. Tätä suuntaa poliittisena puolueena ajavan Kansallisen Kokoomuksen kanssa todettiin yhteistyön jatkuvan. Käytännössä liitto pyrkii puolueen poliittiseen voimaan nojaten toteuttamaan niitä eläke- ja sosiaalipoliittisia tavoitteita, joita se on itselleen asettanut.

Kokouksessa todettiin, että Kansallinen Eläkeläisliitto keskittyy toiminnassaan sosiaali- ja eläkepoliittisessa kentässä vain eläkkeellä olevien henkilöiden toimeentulon ja sosiaalisen turvallisuuden turvaamiseen ja kehittämiseen. Se ei hyväksy saavutettujen eläke-etuisuuksien kaventamista maan taloudelliseen ahdinkotilaan vedoten, elleivät rasitteet kohdistu vastaavina kaikkiin tuloja saaviin yhteiskuntaryhmiin.

Periaatteellisesti tärkeänä kannanottona Tampereen kokous totesi, että Kansallinen Eläkeläisliitto pitää eläkeläisten edun kannalta tarpeellisena säilyttää erillisinä kansaneläke- ja ansioläkejärjestelmät. Kumpaakin osaa tulee siten kehittää, ettei minkään uuden eläke-edun syntyminen johda toisen menetykseen tai vaaranna niiden jatkuvuutta.

Tähän tärkeään kysymykseen puuttui myös liittovaltuusto vielä samana vuonna syyskokouksessaan todeten, että järjestelmien ja niitä hoitavien laitosten ja yhtiöiden pitäminen erillisinä on ollut edellytyksenä sille, että liitto on hyväksynyt kansaneläkelain ensimmäisen vaiheen uudistukset ja pitää kiinni uudistuksen perusteluissa esitetyistä jatkotoiminnoista, joiden avulla eri eläkejärjestelmien keskinäinen suhde säilyy oikeudenmukaisena. Todettiin myös, että työeläkemaksujen pitäminen laskennallisella tasolla turvaa työeläkerahastojen maksukyvyn.

Kansaneläkeuudistukseen liittyvät kysymykset olivat muutenkin keskeisinä esillä liiton harjoittamassa eläkepolitiikassa. Mutta lisäksi kiinnitettiin huomiota yhteiskunnassa kärjistymässä oleviin uusiin vastaakohtaisuuksiin. Ne olivat vahvistuneet työeläkejärjestelmän toteutumisen alkaessa näkyä eläkeikäisen väestön taloudellisen aseman havaittavana parantumisena. Eläkeläisistä näytti olevan tulossa uusi "yhteis-

kuntaluokka”, jonka kohentunut toimeentulo herätti kateutta ja kaunaa-kin.

Työeläkejärjestelmän toteutuminen ja eläkeläisyyden yleistyminen yhteiskunnassa aiheutti itse asiassa sosiaalisen murroksen, jonka merkitys ei ollut niinkään vähäinen. Eläkkeelle siirtymisen ongelmat yksilön tasolla olivat vanhastaan tuttuja, mutta oikeastaan varsin yllättäen oli syntynyt uusi ongelma. Yhteiskunnan piti oppia sopeutumaan eläkeläisyyteen entistä paljon selvemmin havaittavana joukkoilmiönä, joka oli tullut jäädäkseen.

Voitaneen sanoa, että Kansallinen Eläkeläisliitto, niin kuin tietenkin muutkin eläkeläisjärjestöt, oli tullut sellaisen yhteiskuntapoliittisen tehtävän eteen, jonka tärkeyttä ei liitto perustettaessa ja sen toiminnan alkuaikoina ehkä osattu odottaakaan. Tilanteen vaatimus kuitenkin oivallettiin ja kohdistettiin toiminnan päätavoitteet sen mukaisesti. Eläkkeu- distuksen aiheuttamasta henkisestä murroksesta oli selviydyttävä.

Käden käänteessä ei tavoiteltuun tulokseen kuitenkaan voitu päästä. Toimintakertomuksessaan vuodelta 1979 Kansallinen Eläkeläisliitto totesi, että se on jatkanut pyrkimyksiään yhteiskunnallisen asennemuutoksen aikaansaamiseksi. Liitto muistutti, että sen yhtenä keskeisenä tehtävänä on poistaa ihmisten ennakkoluuloja ja korostaa eläkeikäisten olevan yhteiskunnan toimivia kansalaisia ja merkittäviä vaikuttajia. Liiton käsityksen mukaan olikin tällä alueella tapahtunut aktivoitumista ja tuloksellista toimintaa sekä kunnallisella että valtakunnallisella tasolla. Osana tätä toimintaa osallistuivat liiton jäsenet lukuisasti eri puolilla maata aktiivisesti merkittäviin yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Monet jäsenet olivat lisäksi jatkaneet toimintaansa kunnallisissa ja muissa luot- tamustehtävissä.

Yhteiskunnassa oli käynnistynyt asenteiden muokkaus suhtautumi- ssa eläkkeellä oleviin ikäluokkiin ja niiden sosiaaliseen rooliin. Tässä muutoksessa eläkeläisjärjestöjen merkitys saattoi olla suurempi kuin ne itsekään oivalsivat.

Parantuneet toimintaedellytykset

Kansallisen Eläkeläisliiton taloudelliset toimintaedellytykset paranivat tuntuvasti, kun se riippumattomana eläkeläisjärjestönä saattoi odottaa

samanlaista kohtelua yhteiskunnan avustusten jaossa kuin muutkin eläkeläisjärjestöt. Ongelmattomasti tämäkään ei kuitenkaan sujunut. Tilanne parani kuitenkin ratkaisevasti, kun valtion avustuksien jakoperusteita muutettiin vuonna 1979. Aikaisemmin pelkästään jäsenlukuun perustunutta avustusmäärittelyä muutettiin niin, että huomioon otettiin puolueiden saamat äänimäärät, puolueiden kansanedustajien lukumäärä sekä yhdellä kolmasosalla liittojen jäsenmäärät. Kyseenalaisin perustein avustusanomuksissa esitetyillä suurilla jäsenmäärillä ei voinut enää hankkia kohtuutonta etua.

Uudistuksen jälkeenkin Kansallisen Eläkeläisliiton avustukset jäivät aluksi vielä 30 prosentin verran alijäämäiseksi muihin suuriin eläkeläisjärjestöihin verrattuna. Toiminta oli kuitenkin ratkaisevasti avustuksista riippuvaista. Jäsenmaksuilla voitiin arvioida rahoitettavaksi suunnilleen 10–15 prosenttia liiton menoista. Muu omarahoitus, josta suurin osa kertyi erilaisista myyntiartikkeleista, joita tarjottiin jäsenistölle, sekä lahjoituksista, oli arviolta noin puolet jäsenmaksutuloista. Loput liiton menoista, jotka tähän aikaan 1980-luvulle siirryttäessä, koostuivat lähinnä hallinto- ja toimistokustannuksista sekä kurssitoiminnasta, rahoitettiin sosiaalihuollon ja Raha-automaattiyhdistyksen avustuksin.

Avustusperusteiden muututtua ja rahoitustilanteen parannuttua vuonna 1979 voitiin liiton toimistoon perustaa kaksi uutta sihteerin tointa, jotka täytettiin elokuussa. Sosiaalisihteeriksi nimitettiin kasvatustieteiden maisteri Esko Häkli ja toimistosihteeriksi merkonomi Jaana Tiililä. Samalla siihen asti toimistosihteerinä toimineen Ilona Kohosen tehtävänimike muutettiin toimistonhoitajaksi. Kun toimistossa näiden lisäksi työskentelivät pääsihteeri Arvo Niemi ja järjestösihteeri Pertti Knuutila, liiton keskustoimisto oli saanut entistä paljon paremmat edellytykset hoitaa tehtävänsä. Siitä huolimatta valtakunnallisen järjestön toiminta oli ratkaisevasti palkattomasti tehdyn vapaaehtoisen työn varassa.

Jäsenten vapaaehtoinen järjestötyö ei rajoittunut pelkästään jäsenyhdistyksissä paikallisesti hoidettuihin tehtäviin. Myös liiton keskushallinto oli suurelta osalta vapaaehtoistyön varassa. Liiton hallituksen alaisissa valio- ja toimikunnissa niihin jäsenseuroista valitut edustajat tekivät tiivistä työtä suunnittelun eri vaiheissa. Tällaisia hallituksen apuelimiä olivat hallituksen työvaliokunta, talousvaliokunta, ohjelmapolitiinen toimikunta, harrastetoimikunta järjestötoimikunta ja tiedotustoimi-

kunta. Sihteerinä näissä elimissä toimivat keskustoimiston toimenhaltijat.

Vuonna 1979 liitossa oli jo 106 kansallista eläkeläisseuraa. Liitto ja sen jäsenseurat järjestivät vuoden aikana yli 9 000 tilaisuutta, joista kirjattiin käyntikertoja yli 330 000. Seuratoiminta oli vahvistunut hyvin huomattavasti. Siitä oli vastaamassa yli tuhat luottamushenkilöä.

Kansallisen Eläkeläisliiton aseman vahvistumista ja vakiintumista korosti myös keskustoimiston toimitilojen saaminen liiton omistukseen. Raha-automaattiyhdistys myönsi tarkoitukseen liitolle investointiavustuksen, mutta alkuvaiheessa kaupan rahoittamiseen jouduttiin ottamaan myös pankkilainaa. Toimistohuoneisto Kansakoulukatu 5 B 18 ostettiin 1.10.1979 tehdyllä kaupalla K. Winqvistin perikunnalta 414 000 markan hinnasta.

Kansallinen Eläkeläisliitto oli nyt saanut lisää tuulta purjeisiinsa. Vuosi 1979 muodostui monessa suhteessa uudeksi käännekohtaksi liiton toiminnassa. Epäilemättä siihen vaikutti suoranaisesti saatujen rahallisten avustusten huomattava lisääntyminen. Raha-automaattiyhdistyksen avustus kasvoi 22 prosenttia edellisvuotisesta ja sosiaalihallituksen avustus kaksinkertaistui. Mutta tärkeintä oli, että avustusperiaatteiden muuttuminen loi varmuutta tulevaisuuden suunnittelulle.

Rakentamisen vuodet

Ajatus liiton omasta loma- tai kurssikeskuksesta oli aikanaan hylätty epärealistisena, koska hankkeen toteuttamiselle ei näyttänyt avautuvan taloudellisia mahdollisuuksia. Oman keskuksen tarve oli kuitenkin entisellään tai pikemminkin vain voimistuneena. Kansallisen Eläkeläisliiton toiminnassa virkistyskursseilla ja luottamushenkilöiden koulutustilaisuuksilla oli tärkeä sijansa. Oman kurssikeskuksen puuttuessa virkistys- ja kurssitoiminta oli sijoitettava eri opistojen ja laitosten tiloihin.

Kun Kansallinen Eläkeläisliitto oli irtautunut kokoomuksen puoluejäsenyydestä ja tullut Raha-automaattiyhdistyksen jäseneksi, toiminnan taloudelliset edellytykset olivat kyllä parantuneet, mutta toiveet oman lomakeskuksen rakentamiseen saatavasta RAY:n avustuksesta oli jätettävä. RAY oli tehnyt periaatepäätöksen, ettei se avusta uusien lomakeskusten rakentamishankkeita, koska tätä kapasiteettia oli maassa jo riittävästi. Lomatoimintaan ohjattu avustus oli päätöksen mukaan keskitettävä niihin laitoksiin, joita yhteiskunta jo tukee. Tällaisia ovat eri avustusjärjestöjen lomakeskukset ja kansanopistot.

Asiaan tuli uusi käänne, kun Kansallisen Kokoomuksen piirissä oli ryhdytty valmistelemaan kansanopistona toimivan sisäoppilaitoksen perustamista. Eduskunta myönsi määrärahan Paasikivi-Opiston perustamista varten ja opistolle ostettiin vuonna 1980 Turun kaupungista Kaksikerran saarelta Harjattulan kartano. Tilan pinta-ala oli yli 100 hehtaaria. Alueelle oli hyvät edellytykset sijoittaa myös eläkeläisjärjestön kurssikeskus tai lomakoti.

Kun kansanopistona toimiva Paasikivi-Opisto sai yhteiskunnalta toimintatukea, ei opiston yhteyteen rakennettava eläkeläisjärjestön majoi-

tustila tai kurssikeskus ollut enää esteellinen saamaan avustusta Raha-automaattiyhdistykseltä. Yhteistyö Kansallisen Eläkeläisliiton kanssa toimintaansa suunnittelevan opiston kanssa kiinnosti myös opistohankkeen käynnistäjiä kokoomuksen johdossa. Asiasta käytiin neuvotteluja jo vuoden 1980 alkupäivinä ja liittohallitus jätti sen valmistelun taloustoimikunnan tehtäväksi, joka puolestaan asetti rakennustoimikunnan hanketta edelleen selvittämään. Toimikunnan puheenjohtajaksi tuli liiton luottamusmies-taloudenhoitaja Moe Saastamoinen ja jäseniksi Urho Saariaho, Veikko Hankomäki ja Arvo Niemi. Toimikunnalla ei tässä vaiheessa ollut vielä toimeenpanovaltaa, mutta hankkeen valmistelu käytännön tasolla saatiin tällä tavoin tehokkaasti käyntiin.

Suunnitteilla oli asuntola, jonka suuruudeksi tulisi 600 neliometriä. Rakennuskustannuksiksi arvioitiin 1 miljoona markkaa. Raha-automaattiyhdistyksen puolelta oli annettu toiveita rahoituksen järjestymisestä. Edellytyksenä oli kuitenkin järjestelyjen hoitaminen siten, että käyttötalous ei muodosta liitolle sellaista rasitetta, jotta siihen olisi erikseen anottava avustuksia.

Huhtikuussa 1980 KEL:n rakennustoimikunta teki Paasikivi-Opiston rakennustoimikunnalle kirjallisen esityksen yhteistyöstä, jonka puitteisissa liitto vuokraa Paasikivi Säätiöltä sen opistoalueelta maata rakennuksia varten. Tälle maalle liitto rakentaisi ensimmäisessä vaiheessa noin 50 hengen asuntolan ja toisessa vaiheessa siihen liittyvän opiskelu- ja kerhotilan. Liitto ostaisi opistolta vedet, lämmön sekä kurssilaistensa muonituksen. Vuosittain liitto käyttäisi asuntolassaan noin 1000 henkeä. Tärvittäessä liitto voisi myös vuokrata majoitustilojaan opiston käyttöön.

Periaatepäätös

Kurssikeskuksen rakentamisen ennakkovalmistelut olivat tällä tavoin jo varsin pitkällä, kun kun Kansallisen Eläkeläisliiton edustajat kokoontuivat VIII varsinaiseen liittokokoukseensa, joka pidettiin Kuopiossa 26.-27. huhtikuuta 1980. Kokous oli luonteeltaan lähinnä sääntömääräinen rutiinikokoontuminen. Esillä ei ollut erityistä huomiota herättäneitä asioita eikä henkilövalinnoissa tapahtunut suuria muutoksia. Kaiken li-

Keikkulan kurssi- ja virkistyskeskuksen rakentamisesta tuli liiton voimannäyte.

säksi oli jo päätetty kokoontua seuraavan vuoden syksyllä ylimääräiseen liittokokoukseen, jonka yhteydessä oli tarkoituksena viettää liiton toiminnan 10-vuotisjuhlaa. Kuopion kokouksessa oli kuitenkin käsiteltävänä myös liittohallituksen ehdotus KEL:n toiminnan yleiseksi suuntaviivoiksi vuosiksi 1981-1982.

Tässä ehdotuksessa todettiin, että virkistyskurssitoiminnasta on vuosittain päässyt yhä useampi seurojen jäsen osalliseksi. Kurssitoiminnan lisäämistä ja suunnittelua on kuitenkin vaikeuttanut oman koulutuskeskuksen puuttuminen. Liittohallitus esitti käsityksensä, että Paasikivi-Opiston perustaminen avaa liiton virkistyskursseille uusia näkymiä. Liittokokouksen hyväksyttäväksi esitettiin tämän perusteella periaatepäätös: "Opiston alueelle liitto rakentaa ensi vaiheessa majoitusrakennuksen kansallisten eläkeläisten käyttöön, kun rahoitus- ja rakennustekniset mahdollisuudet on saatu järjestetyiksi."

Liittokokous hyväksyi yksimielisesti ehdotetun tärkeän periaatelinjauksen. Käytännössä se merkitsi, että ovi oli nyt avoinna kurssikeskuksen rakentamiselle edellyttäen, että rahoitus saadaan järjestetyksi ja itse

rakentamistoimiin voidaan ryhtyä. Kun periaatepäätös oli tehty, suunnittelu alkoi edetä nopeasti.

Neuvotteluissa Raha-automaattiyhdistyksen johdon kanssa vahvistettiin, että Kansallisella Eläkeläisliitolla on mahdollisuus päästä investointiavustusten piiriin, koska liiton esittämä toiminta-ajatus kurssikeskuksesta ei sodi RAY:n aikaisempaa päätöstä vastaan. Tältä pohjalta voitiin neuvotella Paasikivi-Opiston kanssa maa-alueen vuokraamisesta. Kesäkuussa 1980 käydyissä neuvotteluissa sovittiin, että Paasikivi-Opisto vuokraa liitolle maa-alueen 50 vuodeksi virkistys- ja koulutuskeskusta varten edellytyksellä, että liitto ostaa opistolta sovittun määrän palveluja.

Syyskuussa 1980 liittovaltuusto hyväksyi hallituksen suunnitelman rakennushankkeesta ja sen toimintamallin. Vielä samassa kuussa jätettiin liiton avustusanomus tarvittavine selvityksineen suunnittelumäärärahaa varten RAY:lle. Helmikuussa 1981 liitto sai Raha-automaattiyhdistykseltä 50 000 markan suunnittelumäärähan. Tämän jälkeen liittohallitus saattoikin jo antaa suunnittelutehtävän turkulaiselle arkkitehtitoimisto Casagrandelle, joka oli suunnitellut myös Paasikivi-Opiston rakennus- ja korjaustyöt.

Kymmenen vuotta

Kurssikeskushanke oli edennyt, itse asiassa yllättävän nopeasti ja vaikeuksista, jo näin pitkälle, kun Kansallinen Eläkeläisliitto valmistautui viettämään toimintansa 10-vuotisjuhlaa, Suunnitelmiin kuului ylimääräisen liittokokouksen pitäminen 15 päivänä marraskuuta 1981 Finlandia-talossa, samassa paikassa, missä ensimmäinen liittokokous oli pidetty vuonna 1972. Kokous pidettiinkin suunnitelman mukaisesti, mutta toisin kuin oli suunniteltu jouduttiin tässä kokouksessa valitsemaan liitolle myös uusi puheenjohtaja. Sosiaalineuvos Urho Saariaho oli menehtynyt äkilliseen sairaskohtaukseen 18 päivänä syyskuuta 1981 kesken Kuntokallion tiloissa pidetyn kurssin.

Urho Saariaho, jonka elämäntaival tällä tavoin odottamatta katkesi hänelle läheiseksi tulleen harrastustoiminnan keskellä, oli ansiokkaasti johdatellut Kansallisen Eläkeläisliiton uusille urille liiton luovuttua puoluejäsenyydestä ja aloitettua toimintansa riippumattomana järjestö-

nä. Siirtymävaihe oli ollut vaativa, kun toisaalta oli tähdennettävä uutta asemaa puoluejäsenyyden ulkopuolella ja toisaalta osoitettava ideologinen yhteys Kansalliseen Kokoomukseen. Saariaho selviytyi tästä tehtävästä erinomaisesti ja hänen johdollaan liiton imago selkiytyi tehokkaasti.

Uudeksi puheenjohtajaksi seuraavaan varsinaiseen liittokokoukseen asti valittiin professori Olavi Lähteenmäki, joka oli liittovaltuuston puheenjohtajana ollut Saariahon rinnalla kehittämässä järjestöllisesti uudistuneen Kansallisen Eläkeläisliiton toimintavalmiutta. Seuraavassa varsinaisessa liittokokouksessa Lähteenmäki valittiinkin uudelleen liiton puheenjohtajaksi.

Finlandia-talon ylimääräiselle liittokokoukselle esiteltiin kurssikeskuksen suunnitelmia ja rakentamista todeten, että liitto oli itse asettanut itselleen haasteita alkavalle uudelle toiminnan vuosikymmenelle. Näistä vaativin oli liiton oma virkistys- ja kurssikeskus. Tämän koko liiton toiminnan kannalta keskeisen hankkeen toteuttaminen vaati järjestön kaikkien jäsenten tukea.

Ylimääräinen liittokokous vetosi voimakkaasti kaikkiin jäsenyhdistyksiin ja niiden yksittäisiin jäseniin, jotta nämä osallistuivat yhteisen hankkeen toteuttamiseen lähinnä kahtena seuraavana vuonna. Vetoomuksessa todettiin, että voimakas omatoimisuus ja aito talkoohenki antavat mahdollisuudet selviytyä tästäkin yhteisestä ponnistuksesta. Näin epäilemättä olikin. Saatavan avustuksen edellytyksenä oli, että liitto panostaa myös itse hankkeeseen rahoitusta ja talkootöitä.

Kurssikeskuksen rakentaminen ei kuitenkaan ollut haudannut alleen muita liiton keskeisiä tehtäviä. Ylimääräisessä kokouksessa esiteltiin ja hyväksyttiin liiton sosiaalipoliittinen ohjelma, Sosiaalipoliittikan yleiset tavoitteet. Samalla kun tässä ohjelmassa esitettiin sosiaalipoliittikan tavoitteita erityisesti eläkeläisten näkökulmasta siinä todettiin, ettei meillä ole sanottavastikaan mahdollisuuksia sosiaalimenojen olleeseen lisäämiseen lähitulevaisuudessa. Niin vanhan korjaamisessa kuin uudistusten toteuttamisessa on kaiken aikaa pidettävä silmällä taloudellisia tosiasioita. "Niiden tunnustaminen on viisauden alku sosiaalipoliittikasakin."

Ohjelmassa esitettyä näkökohtaa voidaankin pitää Kansallisen Eläkeläisliiton periaatteena yleisestikin. Liitto piti myös eläkeläisten etuja valvottaessa välttämättömänä kansantalouden kokonaisuuden ja kulloi-

senkin taloudellisen tilanteen riittävää huomioon ottamista. Tähän näkemykseen liittyy myös pyrkimys välttää etuvastakoh- tien kärjistämistä ja erityisesti eläkeläisvä- estön eristämistä muusta yhteiskunnasta tarkastelemalla sen etuja liian ahtaasta nä- kökulmasta.

Finlandia-talon juhlakokouksessa jaetiin myös liiton ensimmäiset ansiomerkit 10-vuotisen taipaleen kunnioittamiseksi. Ansiokkaasta toiminnasta liiton alkuaikoi- na saivat tunnustuksen Kansallisen Ko- koomuksen puolueyhteisöstä Harri Holke- ri, Jussi Isotalo, Aarno Kaila, Tapani Mör- tinen ja Veikko Tavastila. Liiton jäsenistä palkittiin Hannes Hietala, Veikko Laukka- nen, Maire Juvonen, Sakari Kettunen, Lauri J. Kärkkäinen, Kauko Puus- tinen, Väinö Saarinen, Tauno J. Saavalainen, Ahto Sinkkilä, Otto Sivo- nen, Albert Taimisto, Einar Totro, Annikki Vuori ja Pekka Vähälä.

Kun Olavi Lähteenmäki, joka oli toiminut liittovaltuuston puheen- johtajana, valittiin ylimääräisessä liittokokouksessa liiton puheenjohta- jaksi edesmenneen Urho Saariahon jälkeen, valtuuston puheenjohtajan paikka jäi täyttämättä. Seuraavassa varsinaisessa liittokokouksessa, joka pidettiin jo huhtikuussa seuraavana vuonna Porissa, liittovaltuuston pu- heenjohtajaksi valittiin maanviljelysneuvos Mauri Seppä Teuvalta. Myös Seppä oli entinen kokoomuksen pitkäaikainen kansanedustaja.

Olavi Lähteenmäki

Rakennustyöt alkavat

Kurssikeskuksen rakentamisessa päästiin käsiksi varsinaiseen rakennus- työhön 15.8.1982 Kaksikerran saarella, Harjattulan kartanon alueella, mistä Paasikivi-Opisto oli vuokrannut liitolle tontin. Pääurakoitsijana toimi Rakennusosakeyhtiö Hartela. Sääet olivat suopeat ja työ edistyi suunnitelman mukaisesti. Peruskiven muuraukseen päästiin 4.11.1982.

Kun liiton omassa piirissä oli riittävästi rakennusalan asiantunte- musta, voitiin työn edistymistä valvoa niin, ettei erimielisyyksiä ja han-

kalia ongelmatilanteita päässyt rakentamisessa syntymään. Liiton puolesta toimi valvojana Kaarinan yhdistyksen jäsen rakennusmestari Taino Siirala. Hän kuoli kuitenkin kesken työn, jolloin valvojana jatkoi insinööri Markku Repo Projecon Oy:stä, joka yhtiö toimi rakennushankkeessa konsulttina. Rakennustoimikunnan puheenjohtajana toimi Veikko Hankomäki. Jäseninä olivat Valfrid Jokisuu, Moe Saastamoinen ja Elis Vähämäki pääsihteeri Arvo Niemen toimiessa sihteerinä.

Hankkeen rahoitus oli ratkaisevasti Raha-automaattiyhdistyksen myöntämän investointiavustuksen varassa. Kun kokonaiskustannukseksi arvioitiin vuoden 1982 lopussa noin 4,4 milj. markkaa, siitä oli RAY:n avustusten osuus vuosina 1981 - 1983 yhteensä 1,9 milj.mk. Rahalaitoksista otetut lainat olivat lähes yhtä paljon tässä vaiheessa. Omarahoitus oli arviointiaikana 0,3 milj.mk, mikä sinänsä oli vain vähäinen osa kokonaiskustannuksista, mutta sen psykologinen merkitys hankkeessa oli sitäkin suurempi.

Jäsenistön lahjoitusten tärkeyttä oli korostettu alusta lähtien. Vetoumukset kohtasivat vastakaikua ja johtivat myös ilahduttaviin tuloksiin. "Kansan karttuisa käsi"-keräyksellä päästiin jo ensimmäisenä vuonna lähelle asetettua tavoitetta. Käytännössä keräystä hoidettiin mm. siten, että jäsenyhdistykset saivat ostaa nimiinsä tuoleja, sänkyjä ja kokonaisia huoneita ja muitakin tiloja valmistuvasta kurssikeskuksesta. Kun lahjoituksen merkiksi kiinnitettiin nimilaatat huoneiden ovien pieleen ja muihin sopiviin paikkoihin, laatat jäivät elävöittämään tiloja muistuttaen samalla jäsenistön kiinnostuksesta omaa kurssikeskustaan kohtaan.

Kurssikeskuksen sisustuksesta huolehti turkulainen arkkitehtitoimisto B. Casagrande & Co, joka oli suunnitellut koko rakennuksenkin. Johtavana periaatteena oli saada käyttöön kokonaisuus, jossa yhdistyisivät yksinkertaisuus ja viihtyisyys kevytrakenteisena ratkaisuna välttämällä kuitenkin parakkimaisuutta tai tilapäisyyden vaikutelmaa. Yleisen käsityksen mukaan tässä onnistuttiinkin.

Kun rakennushankkeeseen ryhdyttiin, kurssikeskuksen työnimenä oli Virkkula. Epäilemättä nimi olisi jäänytkin pysyväksi, ellei olisi käynyt ilmi, että sama nimi oli jo varattu Diabetes-yhdistyksen rakennukselle. Uuden nimen keksimiseksi julistettiin syksyllä 1982 jäsenistölle nimikilpailu, joka saikin hyvän vastaanoton. Jäsenet lähettivät kilpailuun kaikkiaan yli 200 nimiehdotusta, mikä osoitti myös selvästi, että

kiinnostus oman kurssikeskuksen rakentamista kohtaan oli huomattava. Suunnitelmista ja työn edistymisestä olikin pidetty jäsenkuntaa hyvin ajan tasalla erityisesti liiton omassa lehdessä ja muissa tiedotteissa.

Nimiehdotukset olivat useaan kertaan liittohallituksen tarkasteltavina, mutta niistä ei sopivaa löydetty. Liiton puheenjohtaja Olavi Lähteenmäki oli puolestaan tutkinut Harjattulan kartanon vaiheisiin liittyneitä vanhoja karttoja ja asiapapereita löytääkseen niistä jo historiallisesti kurssikeskuksen ympäristöön liittyviä nimiaiheita. Niinpä hän vanhoista asiakirjoista löysi alueella sijainneen torpan, jonka nimeksi oli jotenkin ruotsinvoittoisesti merkitty Keikkulla. Lähteenmäki kehitti nimestä muodon Keikkula ja esitti sitä liittohallitukselle kurssikeskuksen nimeksi.

Liittohallitus piti ehdotetun nimen erityisenä ansiona sitä, että sen perustana oli kurssikeskuksen sijaintiin historiallisesti ja aidosti liittyvä omintakeinen tausta. Hallitus hyväksyi Keikkulan nimen kokouksessaan 8.3.1983 ja se otettiin heti käyttöön. Nimikilpailuun osallistuneiden kesken arvottiin osallistumisesta luvatut voitot, mutta nimikilpailun voittoa ei julistettu.

Rakennustyöt Keikkulassa saatiin päätökseen niin, että rakennus luovutettiin liitolle 25.4.1983. Työt myös Kansallisen Eläkeläisliiton ja Paasikivi-Opiston yhteisen lämpökeskuksen, vedenpuhdistamon ja niihin liittyvän kunnallistekniikan osalta saatiin valmiiksi määräajassa. Aluksi oli keväällä vaikeuksia veden jakelussa, mutta ongelmat saatiin ratkaistuksi. Keikkulan vihkiäiset voitiin pitää kesäkuun 15 päivänä 1983.

Hankkeen kokonaiskustannuksiksi tuli noin 4,7 milj. markkaa. Tähän sisältyivät myös opetusvälineet ja muu irtaimisto, kalusteet, liina-vaatteet ja muu kurssikeskuksen käytössä tarpeellinen välineistö. Kurssikeskuksen ensimmäisen vaiheen valmistumisvuoden loppuun mennessä omarahoitus oli noussut jo 500 000 markaksi, mikä osoitti myönteisen kiinnostuksen jatkuneen.

Kurssikeskuksen toiminta pääsi alkuun jo toukokuun alussa 1983. Käyttöaste ei vuoden kuluessa noussut niin hyväksi kuin oli odotettu. Ilmeisesti tähän vaikutti ennen kaikkea se, että keskuksen markkinointi saatiin käyntiin liian myöhään. Toisaalta seurat tekivät vasta valmistuneeseen kurssikeskukseen ahkerasti tutustumismatkoja yöpyen sen suojissa.

Ensimmäinen toimintavuosi oli myös kurssikeskuksen hallinnon kannalta kokeiluaikaa. Tarkoituksena oli kehittää toimintamalli, joka tyydyttäisi keskuksen käyttäjien tarpeet ja riittäisi ylläpitämään kiinteistön ja irtaimiston kuntoa taloudellisesti ja ilman näihin tarkoituksiin erityisesti palkattua henkilökuntaa. Tähän tarjosikin yhteistyö Paasikivi-Opiston kanssa mahdollisuudet, joista itse asiassa oli lähdettykin, kun koko hanketta ryhdyttiin suunnittelemaan.

Vuonna 1983 perustettiin sähköä ja vedenjakelua varten huoltoyhtiö Harjattulan Huolto Oy, jonka osakkaina olivat liiton lisäksi Paasikivi-Opisto ja Paasikivi-opistoyhdistys ry. Keikkulan käyttäjien ruokailu oli järjestetty tapahtuvaksi Paasikivi-Opiston ruokalassa, joka oli sisustettu Harjattulan kartanon entiseen komeaan kivinavettaan. Samaan entiseen navettarakennukseen oli sijoitettu myös opiston koulutustiloja mm. suuri auditorio.

Joensuun liittokokous

Joka toinen vuosi pidettävistä Kansallisen Eläkeläisliiton liittokokouksista oli tullut järjestötoiminnan huomattavia katselmuksia, jotka jo osanottajien runsauden vuoksi olivat järjestävien paikallisyhdistysten kannalta paljon vaativia organisointitaidon näytöksiä. Vuoden 1984 liittokokous pidettiin Joensuussa. Osanottajia oli lähes 500.

Mauri Seppä

Osanottajia oli lähes 500.

Oman kurssikeskuksen ensimmäisen rakennusvaiheen valmistuminen ja käyttöön tulo leimasivat myös X varsinaisen liittokokouksen kulkua Joensuussa 20.5. 1984. Liitto oli toiminnassaan päässyt tärkeään tavoitteeseen. Se oli saanut käyttöönsä ja omistukseensa toimintakeskuksen, joka pelkällä olemassaolollaan konkretisoi niitä aatteellisia pyrkimyksiä, jotka liitto oli itselleen asettanut. Mutta myös taloudellisesti oli päästy ratkaiseva askel eteenpäin siitä huolimatta, että valtion tulo- ja menoarviosta poistettiin tänä vuonna eläkeläis-

järjestöjen avustukset. Se häytti liiton toimintasuunnitelman toteuttamista, mutta toisaalta liitto oli vakiinnuttanut asemansa Raha-automaattiyhdistyksen avustusten saajana.

Joensuun kokouksessa ei ollut ratkottavana erityisiä järjestöllisiä ongelmia. Liiton puheenjohtaja Olavi Lähteenmäki oli kuitenkin ilmoittanut haluavansa luopua liiton puheenjohtajan tehtävästä, jota hän oli hoitanut Urho Saariahon jälkeen toimittuaan sitä ennen liittovaltuuston puheenjohtajana. Liittohallituksen esityksestä Joensuun liittokokous päätti yksimielisesti kutsua Olavi Lähteenmäen liiton kunniapuheenjohtajaksi.

Kansallisen Eläkeläisliiton uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Uuden Suomen entinen päätoimittaja fil. maisteri Pentti Poukka, joka oli aktiivisesti osallistunut myös kunnallispolitiikkaan toimien mm. seitsemän vuotta Helsingin kaupunginvaltuuston puheenjohtajana. Liittovaltuuston puheenjohtajana jatkoi Mauri Seppä. Liiton varapuheenjohtajiksi valittiin rehtori Elma Pälli ja maakuntaneuvos Tauno Saavalainen. Molemmat varapuheenjohtajat tulivat myös tehtäväänsä uudelleen valituina. Elma Pälli oli toiminut varapuheenjohtajana edesmenneen konttoripäällikkö Arvo Lounavaaran jälkeen vuodesta 1980. Tauno Saavalainen puolestaan valittiin varapuheenjohtajaksi vuonna 1982 lehtori Maire Juvosen jälkeen. Samana vuonna Maire Juvonen kutsuttiin liiton kunniajäseneksi.

Pentti Poukka

Maire Juvonen

Toinen rakennusvaihe

Keikkulan kurssikeskuksen ensimmäisen rakennusvaiheen valmistuttua keväällä 1983 varsinaisessa rakennustyössä oli tauko, joka oli taloudellistakin syistä välttämätön. Tosin RAY:n myöntämän avustuksen turvin oli vuoden 1984 loppuun mennessä saatu rakennuslainaa maksetuksi niin, että sitä oli jäljellä enää 1 milj. markkaa. Myös omarahoitusosuutta oli kyetty lisäämään 140 000 markan lisälahjoituksin.

Kurssikeskuksen viihtyisyyttä ja toimivuutta saatiin parannetuksi, kun asuntolan ja ruokalan välinen 350 metrin tieosuus päällystettiin asfaltilla. Asuntolan ympäristöä siistittiin talkootoin, jotka sijoitettiin osaksi virkistyskurssien ohjelmaa. Kurssilaiset istuttivat myös pensaita rakennuksen eteen.

Rakennustoimikunta jatkoi kuitenkin suunnittelua, joka tähtäsi rantaosan ja kurssikeskuksen kunto-osaston rakentamiseen. Kun suunnittelussa oltiin yhteistyössä Raha-automaattiyhdistyksen kanssa niin, että luonnossuunnitelmat jätettiin RAY:n rakennustarkastustoimikunnan hyväksyttäväksi, voitiin suunnitelmissa liikkua realistisella pohjalta. Tiedettiin, millaisiin hankkeisiin oli mahdollista saada välttämätöntä ulkopuolista rahoitusapua. RAY:n avustus oli avainasemassa myös liiton toiminnan taloutta suunniteltaessa.

Kun Keikkulan kurssikeskuksen valmistuminen oli huomattavasti lisännyt Kansallisen Eläkeläisliiton toimintaa, Raha-automaattiyhdistys myönsi 50 prosentin lisäyksen liiton toiminta-avustukseen vuodelle 1985. Saatu avustuksen lisäys budjetoitiin pääasiallisesti kurssitoimintaan ja taloushenkilöstön palkkaamiseen. Tässä yhteydessä voitiin liitolle palkata taluspäällikkö. Tehtävään nimitettiin 15.11.1985 Esko Lahti-Nuuttila.

Taluspäällikön palkkaaminen liiton keskustoimistoon oli taloudenhoidon kannalta tietenkin huomattava edistysaskel. Siitä huolimatta jäsenistöstä muodostettu neljän hengen taloustoimikunta jatkoi tiiviisti liiton taloudenhoidon valvontaa puheenjohtajanaan ja samalla liiton luottamusmiestaloudenhoitajana toimivan ekonomi Niilo Viirun johdolla. Hänet oli valittu tehtävään lokakuussa 1984, kun pitkän ajan menestyksellisesti taloudenhoitajana toiminut talousneuvos Moe Saastamoinen oli sairauden takia joutunut luopumaan tehtävästään keväällä 1984. Moe Saastamoinen kuoli syyskuussa 1984.

Keikkulan uimaballissa barjoitetaan myös vesivoimistelua.

Taluspäällikön palkkaamisen lisäksi liiton keskustoimistossa tapahtui muitakin henkilö- ja tehtävänmuutoksia vuonna 1985. Sosiaalisih-teeri Esko Häkli, joka oli ollut keskeisenä kehittämässä liiton jäsenistön vapaachoista lähimmäispalvelua, siirtyi muihin tehtäviin elokuun alusta 1985. Sosiaalisih-teerin toimi lakkautettiin samalla ja toimistoon palkattiin suunnittelusih-teerinä Eila Mustonen 15.10. alkaen.

Keikkulan rakennustöitä jatkettiin vuonna 1985, jolloin rakennettiin kurssikeskuksen alueelle meren rantaan hirsinen sauna. Työ valmistui elokuussa ja sen toteutti Rakennusliike Heikki Heimonen. Sauna oli

suunniteltu niin, että siihen liittyviä tiloja voitiin käyttää myös kokous- ja retkilytarkoituksiin. Takkahuone soveltui hyvin kokoontumistilaksi seurojen Keikkulaan tekemien retkien yhteydessä.

Liittovaltuuston syyskokouksessa 1985 tehtiin periaatepäätös jatkorakentamisesta, jonka tärkeimpänä kohteena oli varsinaisen kurssikeskusrakennuksen laajentaminen siten, että asuntolan jatkoksi rakennettaisiin kuntolaosasto ja lisäksi vielä uusia majoitustiloja. Myös jatkotöiden pääsuunnittelijana oli Arkkitehtitoimisto B. Casagrande & Co ja konsulttina Projecon Oy.

Vuoden 1986 aikana saatiin maksetuksi ensimmäisen rakennusvaiheen ja rantasaunan rakentamista varten otetut lainat suunnitelman mukaisesti.

Avustusten, lahjoitusten ja erilaisista myyntiartikkeleista saadun tuoton lisäksi tuloja hankittiin myös arpajaisia järjestämällä.

Liittovaltuusto päätti kevätkokouksessaan 1986 rahoituksen varmistamiseksi siirtää toisen rakennusvaiheen aloittamisen seuraavaksi vuodeksi. Työt aloitettiinkin vuoden 1987 alussa. Kuntolan ja uuden asuntolan lisäksi ryhdyttiin rakentamaan myös henkilökuntaa varten kahden perheen asuintaloa. Toistaiseksihan Keikkulassa ei vielä ollut lainkaan liiton palkkaamaa henkilökuntaa.

Henkilöstön paritalo valmistui helmikuun alussa 1988. Kuntola ja siihen liittyvä 30 hengen uusi asuntola tulivat valmiiksi maaliskuun loppussa. Kun vielä työt piha-alueella saatiin päätökseen toukokuun loppuun mennessä, Kansallisen Eläkeläisliiton kurssikeskus Keikkula oli toimintavalmiina siinä laajuudessa, jota oli pidettykin tähtäimessä. Aluksi Paasikivi-Opistolta kurssikeskuksen käyttöön vuokrattu alue oli myös lunastettu liiton omaksi.

Kurssikeskuksessa oli nyt majoitustilat kaikkiaan 80 hengelle. Uudessa osassa olivat lisäksi liikuntasali, saunat, uima-allas, kuntoutustilat, takkahuone ja opetustila. Laajentunutta toimintaa johtamaan valittiin erikoissairaanhoidtaja Maria Siimes, joka aloitti tehtävänsä Keikkulan johtajana toukokuun alusta 1988.

Rakentamisen vuodet Kansallisessa Eläkeläisliitossa huipentuivat 30.5. 1988 pidettyyn kesäjuhlaan, joka oli samalla Keikkulan laajenusosan valmistumis- ja käyttöönottojuhla. Kauniina kesäpäivänä Keikkulan ympäristössä vietettyyn juhlaan osallistui 2500 kansallista eläkeläistä. Kohokohtana oli liiton kuoroharrasteen esittely Harjattulan kar-

tanon puistossa. Laulajia oli 600. Juhlan järjestelyistä vastasi Turun Kansallinen Eläkeläisseura. Se oli huolehtinut myös kenttäkeittiöruokailusta juhla-alueella.

Vakiintuneella pohjalla

Kurssikeskuksen valmistuminen oli Kansallisen Eläkeläisliiton toiminnassa merkkitapaus. Kun se lisäksi ajoittui liittokokouksen koolle kutsumisen aikaan, voinee sanoa, että tällä tavoin näyttävästi osoitettiin liiton siirtyneen yhdestä tärkeästä vaiheesta seuraavaan, jolla oli jo uusi ilme. Rakentamisen vuosista siirryttiin toimintaan vakiintuneella pohjalla. Liiton omien toimintatilojen lisäksi järjestöllinen vakiintuminen vahvisti syntynyttä vaikutelmaa.

Kansallisen Eläkeläisliiton XII varsinainen liittokokous pidettiin Turussa 29.5.1988 päivää ennen Keikkulassa pidettyjä kesäjuhlia. Kokouksessa valittiin liiton puheenjohtajaksi seuraavaksi kaksivuotiskaudeksi edelleen Pentti Poukka. Varapuheenjohtajista jatkoi Tauno Saavalainen Heinolasta. Elma Pällin jälkeen toiseksi varapuheenjohtajaksi valittiin peruskoulunopettaja Anna-Maija Urkola Tampereelta. Liittovaltuuston puheenjohtajaksi Mauri Sepän jälkeen valittiin talousneuvos Pentti J. Harju Seinäjoelta.

Liiton pääsihteeri Arvo Niemi oli siirtynyt eläkkeelle 1.5.1988. Hän oli tehnyt urauurtavaa työtä liiton irtauduttua puoluejäsenyydestä ja ryhdyttyä kehittämään riippumattomana järjestönä organisaatiotaan ja toimintaansa. Hän oli keskeisessä asemassa myös rakennettaessa liiton kurssikeskusta, joka oli tullut valmiiksi juuri ennen pääsihteerin eläkkeelle siirtymistä. Liittohallituksen esityksestä everstiluutnantti Arvo Niemi valittiin liiton kunniajäseneksi Turun liittokokouksessa.

Uudeksi pääsihteeriksi oli valittu eversti Matti Skyttä, joka tuli perehtymään vastaanottamaansa tehtävään jo 1.3.1988.

Liittokokouksessa hyväksyttiin myös liiton uudistettu yhteiskuntapoliittinen ohjelma, jossa esitettiin liiton kannanotot ja tavoitteet ikääntyvien ihmisten elinolosuhteisiin. Ohjelman mukaan liitto pyrkii vaikuttamaan siihen, että eläkeläisillä olisi mahdollisuus saada tarvitsemansa yhteiskunnan palvelut mahdollisimman joustavasti. Tätä silmällä pitäen palveluja tulee kehittää yksilöllisesti ja valinnanvapaus huomioon ottaen.

Ohjelmassa todettiin, että liitto pyrkii myös aktivoimaan jäseniään ottamaan osaa yhteiskunnan eri toimintoihin. Tarkoituksena tässä on edistää näkemystä, että eläkkeellä oleva väestö on tärkeä osa kansakuntaa, joka voi ja haluaa omalla panoksellaan olla mukana yhteiskunnan kehittämässä. Liiton sisäisellä toiminnalla pyritään monipuolistamaan muun yhteiskunnan tarjoamia kulttuuri-, harrastus- ym. palveluja.

Vaikka Kansallinen Eläkeläisliitto oli eronnut Kansallisen Kokoomuksen jäsenyydestä, liitto tukeutui yhteiskunnallisissa tavoitteissaan puolueen parlamentaariseen voimaan ja vaikutusvaltaan samalla tavoin kuin muutkin puoluevärinsä avoimesti osoittaneet eläkeläisjärjestöt Suomessa. Tältä pohjalta lähtien Kansallinen Eläkeläisliitto oli puoluejäsenyydestä luovuttuaankin järjestelmällisesti tukenut kokoomusta puolueen vaalityössä. Toisaalta puolue otti julkaisemissaan vaaliteemoissa ja ohjelmissa huomioon liiton tärkeinä pitämiä näkökohtia.

Näin toimittiin myös vuonna 1988, jolloin pidettiin kunnallisvaalit. Liitto koulutti oman jäsenistönsä kunnallisvaaliehdokkaita mm. järjestämällä vaalivuoden ke-

Pentti Harju

Matti Skyttä

väällä kunnallispoliittisen seminaarin. Vaaleissa olikin varsin paljon kansallisiin eläkeläisseuroihin kuuluneita "omia" ehdokkaita, joista viidesosa tuli valituksi valtuustoihin.

Eläkepoliittisessa keskustelussa Kansallinen Eläkeläisliitto painotti saavutettujen etujen säilyttämistä, mitä oli pidetty johdonmukaisesti keskeisenä tavoitteena jo liiton ensimmäisistä toimintavuosista lähtien. Toisaalta varottiin eläkepoliittisia ylilyöntejä. Niinpä kun verouudistuksen valmisteluvaiheessa jotkin eläkeläisjärjestöt ryhtyivät pelottelukampanjaan, joka kärjistyi eduskuntatalon edessä järjestettynä mielenosoituksena, KEL sanoutui irti kampanjasta, jossa esitettiin katteettomia väitteitä.

Kansallinen Eläkeläisliitto osallistui keskusteluun antamalla valmis-teilla oleviin asioihin liittyviä lausuntoja sekä ottamalla kantaa ajankoh-taisiin asioihin eri yhteyksissä. Se totesi myös, että edunvalvonnan osuus liiton toiminnassa oli tulossa entistä tärkeämmäksi. Pidettiin kui-tenkin tärkeänä välttää mahdollisuuksien mukaan sellaisten eturistiri-itojen syntymistä, joka olisi merkinnyt eläkeläisväestön ja muun väes-tön asettumista toisiaan vastaan.

Eläkekomitealle vuonna 1989 antamassaan lausunnossa liitto piti tär-keänä, että pienten työeläkkeiden ja kansaneläkkeiden yhteensovitus-säännöstöä oli muutettava enemmän pieniä työeläkkeitä suosivaksi. Li-iton mielestä eläkeläispuolisoiden kansaneläkkeen lisäosan määräyty-mistä oli muutettava. Molempien puolisoitten ottaessa kansaneläkkeen eivät yhteiset nettotulot saisi pienentyä. Kansaneläkkeen tasoa ei liitto myöskään pitänyt riittävänä. Liiton mielestä eläkkeiden tarkistuksessa olisi käytettävä yhtenäistä indeksiä, mutta ei työeläkeindeksin kustan-nuksella.

Keikkulan kurssikeskuksen uusien osien valmistuminen monipuolis-ti kurssien sisältöä ja palvelutasoa. Niinpä kurssikeskuksen käyttö ke-hittyikin suotuisasti. Osaltaan sitä edistivät myös uudistukset ympäris-tössä. Paasikivi-Opiston avaama kesäkahvila oli myös Keikkulan kävi-jöiden käytössä ja Harjattulan alueelle kesällä 1990 valmistunut golfrata saatiin myös pelistä kiinnostuneiden eläkeläisten käyttöön liiton ostet-tua itselleen golfyhtiöstä osakkeen.

Kurssikeskuksen rakentamista varten otetun lainan maksuaikaa saa-tiin vuonna 1989 pidennetyksi. Kun vuosittaiset lainan lyhennykset pie-nentyivät, toiminnan rahoitusta kyettiin parantamaan. Varainhankin-

nasta suurin osa saatiin Raha-automaattiyhdistykseltä, mutta liiton oman toiminnan osuus varainhankinnasta oli jo 45 %.

Keväällä 1990 liiton puheenjohtaja Pentti Poukka ilmoitti haluavansa vetäytyä sivuun kolmannen puheenjohtajakauden päättyessä. Haikossa 10.6.1990 pidetyssä liittokokouksessa liiton uudeksi puheenjohtajaksi valittiin professori Pentti Sillantaus, pitkäaikainen ja monin tavoin ansioitunut kokoomuksen entinen kansanedustaja.

Varapuheenjohtajista Tauno I. Saavalainen halusi myös luopua tehtävästä. Hänen tilalleen valittiin everstiluutnantti Seppo Vuorio Hämeenlinnasta. Varapuheenjohtaja Anna-Maija Urkola ja liittovaltuuston puheenjohtaja Pentti J. Harju valittiin tehtäviinsä uudelleen. Syyskokouksessaan 1990 liittovaltuusto kutsui liiton kunniajäseneksi maakuntaneuvos Tauno I. Saavalaisen. Päätoimittaja Pentti Poukka kutsuttiin kunniajäseneksi vuonna 1991.

”KEL – 20 vireää vuotta”

Kun Kansallisen Eläkeläisliiton perustamisesta tuli vuonna 1991 kuluneeksi 20 vuotta, juhluvuotta vietettiin paitsi liiton omassa piirissä myös näyttävästi julkisuudessa. Tarjoutunutta tilaisuutta käytettiin liiton toiminnan ja pyrkimysten esittelyyn suurelle yleisölle. Samalla tuotiin eri tavoin esiin eläkeläisiin ja eläkeläisyyteen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä yleisestikin.

Eniten huomiota sai osakseen Kansallisen Eläkeläisliiton juhlatviesti, jota kuljetettiin Lapista kaikkien liiton piirien kautta Espoon Dipolissa

Pentti Sillantaus

Tauno Saavalainen

vietettyyn liiton pääjuhlaan 12.10.1991. Juhlaviestin sanomassa kutsuttiin kaikkia eläkeiän saavuttaneita suomalaisia Lapista Suomenlahden rannoille yhteiseen työhön ikääntyvien kansalaisten elämänlaadun kohottamiseksi ja pysyvien kansallisten arvojen vahvistamiseksi.

Juhlaviestin mukaan Kansallinen Eläkeläisliitto piti tärkeänä, että eläkeläiset pääsevät entistä enemmän vaikuttamaan heitä koskettavien asioiden käsittelyyn jo valmisteluvaiheessa. Vaadittin, että tähän tärkeisiin toimiin ryhdyttäisiin sekä valtakunnallisessa että kunnallisessa päätöksenteossa.

Viestissä esitettiin, että niin valtion kuin kuntienkin tulisi kohdistaa nykyistä enemmän huomiota ikääntyvien ihmisten kotona asumisen tukemiseen ja edellytysten luomiseen sille. Samalla on kuitenkin kehitettävä vanhustenhuollon kokonaisuutta ja tarjottava kansalaisille joustava mahdollisuus valita itselleen sopiva elintapa.

Kansallisen Eläkeläisliiton 20-vuotisjuhlaviestin ensimmäiset allekirjoittajat olivat liiton Lapin piirin puheenjohtaja Saara Kanerva ja piirin sihteeri Toini Hämäläinen. Lisäksi viestin allekirjoittivat Enontekiö-Muonion, Kemijärven, Napapiirin, Tornion, Ylitornion ja Kemlin kansalliset eläkeläisseurat.

Juhlaviestit lähetettiin matkaan juhlin menoin Muonion Särkijärveltä 28.7. Tapahtumasta kerrottiin näyttävästi niin lehdistössä kuin sähköisissäkin viestimissä. Viestin kulkua seurattiin myös maakunnallisissa ja paikallisissa lehdissä sekä radiossa. Matkan edetessä kaikkien 15 piiriin kautta pidettiin paikallisia juhlia, kunnes viesti Dipolin pääjuhlassa luovutettiin liiton johdolle. Kansallisen Eläkeläisliiton tunnetuksi tekemisessä viesti oli erinomaisesti onnistunut.

Juhlavuotta vietettiin tunnuksella "KEL - 20 vireää vuotta". Tunnuksen visualisoi Unto Kivisaari Tampereelta. Siitä tehtiin tarroja ja seinäjulisteita, joita käytettiin eri tilanteissa koko vuoden ajan. Myös postin frankkeerausessa oli tunnus.

Pääjuhlan tapahtumiin 9.10.1991 osallistui noin 1400 vierasta. Dipolin päiväjuhlassa oli puhujana ministeri Pertti Salolainen. Nyt voitiin jo turvallisesti mielin tarkastella taakse jääneitä, joissakin vaiheissa jopa myrskyisiksikin luonnehdittavia käänteitä liiton historiassa. Eniten ongelmia oli epäilemättä aiheutunut puoluejäsenyydestä, jonka ongelmallisuutta ei ollut osattu läheskään riittävästi ennakoita. Irtautuminen puolueen jäsenyydestä säilyttäen kuitenkin hyvät ja luontevat yhteydet

puolueorganisaatioon oli edellyttänyt niin liiton kuin puolueen edustajilta taitoa ja tahdikkautta, jonka tuottamat hyvät tulokset olivat nyt kaikkien nähtävissä. Ehkä kuitenkin jäljelle oli jäänyt seuratoiminnassa toisinaan liiaksikin korostunut pyrkimys välttää puoluepoliittisiksi tunnistettavia piirteitä.

Kansalliseen Eläkeläisliittoon kuului 162 rekisteröityä paikallisyhdistystä. Niissä oli jäsenmaksun maksaneita jäseniä yhteensä 23363. Piirien välisenä kilpailuna oli käynnistetty jäsenhankintakampanja, jonka tarkoituksena oli saavuttaa kymmenen prosentin lisäys jäsenten määrään. Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan päästy. Toisaalta paikallisyhdistysten toiminta oli jatkuvasti vilkasta ja monipuolista. Yhdistykset järjestivät vuonna 1991 jäsenistölleen yli 9000 tilaisuutta, joissa oli noin 61 000 osanottajaa.

Raimo Ilaskivi puheenjohtajaksi

Kansallinen Eläkeläisliitto tuli tavallista suuremman julkisen huomion kohteeksi, kun se liittokokouksessaan 13.6.1992 Seinäjoella valitsi uudeksi puheenjohtajakseen ylipormestari Raimo Ilaskiven. Edellisenä vuonna Helsingin kaupunginjohtajan virasta eläkkeelle jäänyt värikäs ja tunnettu kokoomuspoliitikko eläkeläisjärjestön puheenjohtajana herätti poikkeuksellista kiinnostusta laajasti, varsinkin kun tiedettiin, ettei hän eläkeläisenäkään aikonut vetäytyä poliittisesta elämästä täysin syrjään. KEL:n liittokokous huomattiin televisionkin uutislähetyksissä.

Liiton omassa piirissä puheenjohtajan vaihdos korostui myös sen johdosta, että edellinen puheenjohtaja Pentti Sillantaus, joka myös oli tunnettu ja aktiivinen valtakunnallinen poliitikko ja vaikuttaja, oli terveydellisistä syistä joutunut suuresti rajoittamaan osallistumistaan liiton toimintaan sen puheenjohtajana. Hänen kaudellaan puheenjohtajan tehtäviä olivat

Raimo Ilaskivi

siten hoitaneet tavallista useammin varapuheenjohtajat Seppo Vuorio ja Anna-Maija Urkola. Seinäjoen liittokokouksessa Anna-Maija Urkolan seuraajaksi varapuheenjohtajana valittiin liikuntaneuvos Helka Ristolainen Hyvinkäältä. Valtuuston puheenjohtajana jatkoi Pentti J. Harju.

Kansallinen Eläkeläisliitto päätti loppusyksyllä 1992 ryhtyä tukemaan puheenjohtajansa ehdokkuutta Kansallisen Kokoomuksen presidentinvaaliehdokasta valittaessa. Liitto perusti valitsijayhdistyksen ja keräsi siihen tarvittavat kokoomuksen jäsenten nimet.

Kun sitten Raimo Ilaskivi voitti kokoomuksen esivaalissa 71,1 %:n kannatuksella kilpailun puolueensa presidenttiehdokkuudesta, syntynyt tilanne oli jokseenkin ainutlaatuinen Kansallisen Eläkeläisliiton kannalta. Eläkeläisjärjestön puheenjohtaja oli samalla puolueensa presidenttiehdokas, vieläpä huomattavalla äänten enemmistöllä valittuna. Tosin asetelmaan liittyi joitakin pulmallisiakin piirteitä niin järjestön, puolueen kuin ehdokkaan kannalta. Presidenttiehdokkaan oli varottava leimautumasta jonkinlaiseksi eläkeläisten ehdokkaaksi, mikä oli myös puolueen kannalta tärkeätä. Mutta tietenkin myös eläkeläisjärjestön oli varottava leimautumista vaaliorganisaatioksi, jonka tärkeimpänä tehtävänä olisi tuen antaminen puheenjohtajalleen presidentinvaalissa. Tällaiset karikat varsin hyvin vältettiin.

Voitaneen arvella, että poikkeuksellinen vaihe Kansallisen Eläkeläisliiton historiassa, jolloin liiton puheenjohtaja oli myös ehdokkaana presidentinvaalissa, koitui monin tavoin liiton eduksi yhteiskunnallisessa arvostuksessa. Epäilemättä asetelmalla oli myönteinen vaikutus yleisesitkin ajateltaessa eläkeläisten roolia yhteiskunnassa ja myös eläkeläisten omaa järjestötoimintaa ja siitä syntyneitä kuvia. Ennen kaikkea tässä korostui eläkkeellä olevan väestönosan merkitys yhteiskunnallisena tekijänä, kun Kansallinen Eläkeläisliitto oli toimintansa alusta lähtien tähdentänyt eläkeläisten asemaa täysivaltaisina ja muun väestön kanssa tasa-arvoisina kansalaisina, tähän sisältyi sekin, että eläkeläinen on samalla lähtöviivalla muiden kansalaisten kanssa myös tavoiteltaessa valtakunnan korkeinta luottamusvirkaa. Se tuli Raimo Ilaskiven ehdokkuuden yhteydessä tehokkaasti osoitetuksi.

Ilaskiven puheenjohtajakaudella Kansallisessa Eläkeläisliitossa korostui järjestön toiminnassa edunvalvonnan merkitys, johon tosin jo sitä ennen oli alettu kohdistaa entistä enemmän huomiota. Liitto piti tässä tarkoituksessa tiivistä yhteyttä Kansallisen Kokoomuksen ryhmään

eduskunnassa, ministereihin ja puolue-eliimiin. Liiton kannanotoissa pääpaino oli eläkeläisten korotetuissa sosiaaaliturvamaksuissa ja indeksikysymyksessä. Taloudellisesta tilanteesta johtui, että liiton neuvottelu-asema oli lopulta kuitenkin poikkeuksellisen huono. Liiton näkemyksiä ei otettu paljonkaan huomioon.

Poliittiselta kannalta muuten oli mielenkiintoista, että liiton jäsenistö osallistui entistä aktiivisemmin kunnallipolitiikkaan myös valtuustoehdokkaina vaaleissa. Vuoden 1992 tunnukseksi valittu iskulause "Osallistumalla voit vaikuttaa" toteutui näyttävästi, kun syksyn 1992 kunnallisvaaleissa jäsenseuroista saatujen tietojen mukaan valtuustoihin valittiin 53 liiton seuroihin kuulunutta ehdokasta. Lukumäärä oli lähes kaksinkertainen edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna.

Liiton ja sen jäsenseurojen aktiivisesta toiminnasta huolimatta seurojen jäsenistön kasvu oli pysähtynyt. Syitä tähän saattoi olla montakin, mutta jo pitkähkön ajan oli pantu merkille, että monessa seurassa oli saavutettu eräänlainen "optimikoko", johon ei oikeastaan haluttukaan muutosta. Tähän vaikuttivat mm. kokoontumistilat, jotka eivät olisi riittäneet suuremmalle jäsenjoukolle. Myös esimerkiksi kuljetusten järjestäminen erilaisilla retkillä sujui mutkattomimmin ennestään totutulla osanottajamäärällä. Lisäksi jäsenistö oli monessa tapauksessa tullut "sisäänlämpiäväksi", vuosien mittaan oli tutustuttu ja ystäväystytty niin, että uudet tulokkaat olisivat tunteneet itsensä vieraiksi, jos heitä olisi seuran houkuteltu. Uusien seurojen perustaminen näytti siten olevan välttämätöntä, vaikka usein uuden kansallisen eläkeläisseuran toiminnan aloittaminen paikkakunnalla saattoi olla ongelmallista.

Ilahduttavana seikkana voitiin toisaalta todeta, että liiton vakavaraisuus oli edelleen parantunut. Vajaat puolet liiton tulo-rahastuksesta saatiin Raha-automaattiyhdistykseltä avustuksina. Varainhankinnan tuloksena saatiin vuonna 1993 maksetuksi Keikkulan rakennusaikaiset lainat loppuun.

"Iloa itselle - apua toiselle"

Vuoden 1994 teemaksi otettiin "Iloa itselle - apua toiselle". Se perustui monivuotiseen vapaaehtoistoimintaprojektiin, jota toteutettiin valtakunnallisesti Vanhustyön Keskusliiton jäsenjärjestöinä toimivissa eläkeläis-

järjestöissä. Vapaaehtoistyö, jota nimitetään myös lähimmäispalveluksi tai ystävän palveluksi, oli jo vanhastaan ollut liiton jäsenseuroissa aktiivista. Se kohdistui lähinnä seurojen omiin jäseniin, mutta nyt sitä oli ulotettu myös laitoksiin.

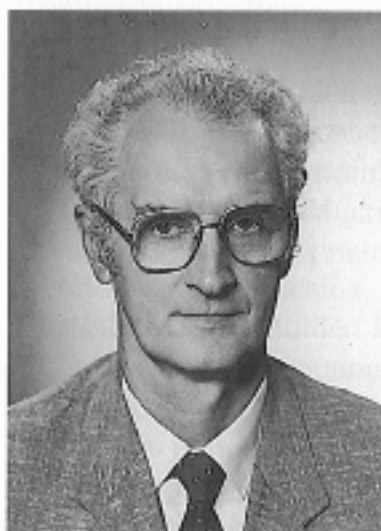
Vuonna 1994 pidettiin myös Kansallisen Eläkeläisliiton XV liittokokous Kajainnissa 11.-12.6. Tässä kokouksessa liiton puheenjohtajiston kokoonpano uudistui varsin perusteellisesti. Kun liiton puheenjohtaja Raimo Ilaskivi oli ilmoittanut, ettei hän halunnut enää asettua puheenjohtajaehdokkaaksi, oli jälleen valittava uusi johtaja liitolle. Urho Saariahon puheenjohtajuudesta lähtien tehtävään oli valittu valtakunnallisessa politiikassa ja muussa yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa tunnetuksi tullut ehdokas. Nyt suosituimmaksi ehdokkaaksi nousi liiton omasta piiristä järjestöaktiivi, jonka jäsenistö oli oppinut tuntumaan erityisesti järjestötoiminnassa eri puolilla maata.

Ye everstilutnantti Seppo Vuorio oli vallankin Pentti Sillantaustan varamiehenä toimiessaan hoitanut eri yhteyksissä myös liiton puheenjohtajan tehtäviä, joten hänellä oli tästä vanhastaan kokemusta. Sotakorkeakoulun käynyt ilmavoimien upseeri oli eläkkeelle jäätyään toiminut aktiivisesti Kansallisessa Eläkeläisliitossa ja osallistunut kunnallispolitiikkaan kotikaupungissaan Hämeenlinnassa. Hän toimi liiton varapuheenjohtajana vuodesta 1990. Seppo Vuorio valittiin liiton puheenjohtajaksi Kajainnissa yksimielisesti toisena ehdokkaana olleen erityisopettaja Tapio Holvitien luovuttua äänestyksen välttämiseksi ehdokkuudesta.

Varapuheenjohtajiksi Kajaanin kokouksessa valittiin liikunnan lehtori Leena

Seppo Vuorio

Olavi Niemi

Keihkulan johtajaksi tuli Maria Siimes (vas.) 1988 ja seuraavana vuonna Jutta Viitanen hänen apulaisekseen.

Virtamo Mäntsalästä ja filosofian maisteri, voimistelun opettaja Matti Kinnunen Helsingistä. Liittovaltuuston puheenjohtajaksi Pentti J. Harjun jälkeen valittiin yliopettaja Olavi Niemi Vaasasta. Näin puheenjohtajisto tosin oli perusteellisesti uudistunut, mutta valitut olivat hyvin perehtyneet liiton järjestötoimintaan.

Vakinainen palkattu henkilökunta keskustuimistossa oli liiton toiminnan alusta lähtien osoittautunut välttämättömäksi. Kun alkuaikoina

oli jouduttu juuri henkilöstöasioissa joihinkin pulmatilanteisiin, koko järjestö uhkasi halvaantua. Toisaalta ei ollut taloudellisiakaan mahdollisuuksia palkata liitolle suurta vakinaista henkilökuntaa. Itse asiassa jouduttiin alinomaa painiskelemaan riittämättömän työvoiman aiheuttamien ongelmien kanssa.

Kansallisen Eläkeläisliiton palveluksessa oleva henkilökunta keskustuimistossa ja Keikkulan kurssikeskuksessa oli lukumääräisesti pysynyt jo pitkähkön ajan muuttumattomana. Vuonna 1996, jolloin liitto valmistautui viettämään 25-vuotisjuhlaansa, keskustuimistossa työskenteli viisi henkeä ja kurssikeskuksessa kaksi. Liiton pääsihteerinä toimi jo kahdeksatta vuotta Matti Skyttä, joka oli tullut tähän tehtävään keväällä 1988 Arvo Niemen jälkeen. Järjestösihteerinä oli Ritva Kykkänen, joka oli ottanut tehtävän vastaan sitä vuodesta 1981 hoitaneelta Pirjo-Liisa Kangasniemeltä syksyllä 1989. Talouspäällikkönä toimi Satu Käpy, joka oli tullut tehtävään helmikuussa 1991 Esko Lahti-Nuutilan seuraajana. Toimistonhoitajana oli Ilona Sarvi-Salovaara (ent. Sarvi-Kohonen), joka oli aloittanut työnsä keskustuimistossa jo syksyllä 1977. Toimistosihteerinä keskustuimistossa toimi vuodesta 1983 Hilikka Männynsalo, jota ennen tehtävää olivat hoitaneet Jaana Tiililä ja Marjukka Hallikainen.

Kun Keikkulan kurssikeskus aloitti toimintansa, hoidettiin kurssitoimintaa keskustuimistosta yhdessä Paasikivi-Opiston henkilökunnan kanssa ilman kurssikeskuksen omaa henkilökuntaa. Kun Keikkulan kuntoutusosasto valmistui, otettiin kurssikeskuksen johtajaksi Maria Siimes vuonna 1988 ja hänen apulaisekseen toimistosihteerinä Jutta Viitanen vuoden 1989 lopulla. Suunnittelusihteerin tehtävä keskustuimistossa lopetettiin vuonna 1990 ja kurssitoiminnan järjestely keskitettiin Keikkulaan.

Piiriorganisaatio

Kokoomuksen piiriorganisaatio oli tavallaan avainasemassa Kansallista Eläkeläisliittoa kehitettäessä. Puolueen johtohan oli antanut piirijärjestön tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin kokoomusta kannattavien eläkeläisten oman yhdistystoiminnan aloittamiseksi. Kun sitten lokakuussa 1971 pidettiin eläkeläisliiton perustava kokous, tuskin oli sattuma, että puolueen piirijärjestön edustaja esitti kokouksen hyväksyttäväksi ponnin, jossa edellytettiin perustetun liiton liittymistä Kansallisen Kokoomuksen jäseneksi.

Vasta perustetun Kansallisen Eläkeläisliiton ensi askelilla huomio oli kohdistuneena seurojen perustamiseen ja niiden suhteeseen sekä omaan liittoon että puolueeseen. Piiritason organisaatioon ei tässä vaiheessa ymmärrettävästi riittänyt paljonkaan kiinnostusta. Liittohallituksen työvaliokunta otti kuitenkin jo varhaisessa vaiheessa asian esille. Kokouksessaan 31.5.1972 työvaliokunta piti välttämättömänä liiton organisaation kehittämistä piirijärjestötasolle. Päätettiin tehdä liittohallitukselle ehdotus järjestötoimikunnan nimeämiseksi tähän tehtävään sekä liiton ja sen paikallisyhdistysten sääntöjen tarkistamista varten.

Liittohallitus päätti elokuussa 1972 nimetä järjestötoimikunnan sääntöjen tarkistamista ja piiriorganisaation luomista varten. Kun hallituksen työvaliokunta piti kokouksen lokakuussa 1972 päivälleen vuoden liiton perustamiskokouksen jälkeen, se piti välttämättömänä, että seurat liittyvät kokoomuksen piirijärjestöihin ja päätti tässä mielessä kiirehtiä järjestötoimikunnan työskentelyä seurojen sääntöjen muuttamiseksi. Tarkoituksena oli siis eläkeläisliiton seurojen niveltäminen puolueen piiriorganisaatioon. Tässä mielessä ryhdyttiin muokkaamaan seurojen

mallisääntöjä sellaisiksi, että seuran liittyminen puolueen lisäksi sen piirijärjestykseen olisi mutkatonta.

Seuroille hyväksyttäväksi tarjotuissa uusissa säännöissä edellytettiin, että Kansallisen Eläkeläisliiton jäsenyhdistys kuuluu paikallisyhdistyksenä Kansallinen Kokoomus ry:een, Kansallinen Eläkeläisliitto ry:een ja oman piirinsä Kokoomus ry:een eli siis puolueeseen, liittoon ja piiriin sekä lisäksi vielä Kokoomuksen paikalliseen Aluejärjestö ry:een. Liittohallitus oli edellyttänyt, että liiton jäsenyhdistykset hyväksyisivät uudet säännöt ja tällä tavoin ilmaisisivat haluavansa liittyä puolueen piiriorganisaatioon jo tammikuun aikana 1973.

Jäsenyys näin monessa organisaatiossa ei kuitenkaan saavuttanut yleistä kannatusta eläkeläisliiton jäsenyhdistysten piirissä. Tähän aikaan, vuoden 1973 alussa, nämä yhdistykset eivät olleet vielä edes puolueen jäseniä, vaikka Kansallinen Eläkeläisliitto kattojärjestönä jo kuuluikin puolueeseen. Vasta keväällä 1973 liitto anoi jäsenyyttä puolueessa 37 jäsenyhdistykselleen. Se myönnettiin elokuun lopussa 1973.

Kansalliset eläkeläisseurat suhtautuivat epäluuloisesti puolueen piirijärjestyksen jäsenyyteen pelkästään jo sen vuoksi, että se ei ollut eläkeläisten yhteenliittymä eikä muutenkaan millään tavoin sitoutunut toiminnassaan ottamaan huomioon eläkeläisnäkökulmaa. Jäsenyys puolueen piiriorganisaatiossa ei myöhemminkään saavuttanut erityistä suosiota. Kun maaliskuussa 1976, jolloin siis Kansallinen Eläkeläisliitto oli vielä järjestönä Kansallisen Kokoomuksen jäsen, tehtiin selvitys liiton paikallisyhdistysten jäsenyyssuhteista puolueorganisaatioon, todettiin, että kaikkiaan 41 kansallista eläkeläisseuraa oli hyväksytty puolueen jäseniksi, joista vain 30 oli siinä vaiheessa sääntöjen ja yhdistyslain mukaisesti puolueen jäsenenä yhdistysrekisterissä. Sen lisäksi asiaa selvittäneessä muistiossa todettiin, että "huomattava osa" näistä puolueen 30 virallisesta jäsen seurasta ei ollut piirijärjestöjen jäsen.

Kun puolueen piiriorganisaation kytkeminen eläkeläisliiton toiminnalliseksi osaksi oli kohdannut voittamattomia vaikeuksia, ryhdyttiin pohtimaan liiton oman piirijärjestelmän luomista. Liittokokouksessa Turussa 16.3.1975 hyväksytyssä vuoden toimintasuunnitelmassa päätettiin perustaa piiriorganisaatio, jonka toimihenkilöt ovat palkattomia luottamusmiehiä.

Pian liittokokouksen jälkeen pidetyssä liittohallituksen kokouksessa 2.4.1975 päätettiin ottaa piiriorganisaatiokysymys pikaisesti neuvottelun

kohteeksi. Liittohallitus oli jo neuvotellut asiasta puolueen kanssa, jonka kantana oli, ettei piirejä ainakaan toistaiseksi rekisteröidä.

Syksyllä 1975 liittohallitus antoi järjestötoimikunnan tehtäväksi etsiä ratkaisu kysymykseen, onko oman piiriorganisaation muodostaminen aiheellinen. Järjestötoimikunta päätti yksimielisesti esittää suosituksena liittohallituksen hyväksyttäväksi ehdotuksensa:

- kokoomuspuolueen piirien alueilla toimivat kansalliset eläkeläis-seurat voivat perustaa oman piiriorganisaation,
- perustettavan piiriorganisaation kaikki virkailijat ovat vapaachtoisuuden pohjalla toimivia palkattomia luottamushenkilöitä,
- piirin alueella toimivat seurat v o i v a t maksaa toimihenkilöille toimesta aiheutuvat matka- ja puhelinkulut,
- piirejä ei rekisteröidä toistaiseksi,
- perustettavan kansallisten eläkeläisten piiriorganisaation sääntöluonnos hyväksytään.

Järjestötoimikunta oli jo ehdotuksessa mainitun sääntöluonnoksen tehnyt.

Kun järjestötoimikunta käsitteli kokouksessaan siltä pyydettyä ehdotusta, se lisäsi kokouspöytäkirjaan erillisenä huomautuksena kommentin, joka mielenkiintoisella tavalla valaisee koko piiriorganisaatiokysymyksen taustaa: "Todettiin, että puolueen piirielimet, joissakin piireissä, toimivat eläkeläisiä 'syrjivästi'." Tällä ilmeisesti tarkoitettiin eräänlaista kilpailua, joka oli joissakin tapauksissa päässyt syntymään puolueen piirin ja sen omien jäsenseurojen puolelta toisaalta ja eläkeläisseurojen puolelta toisaalta mm. jäsenistä. Eläkeläisseurojen aktiivinen toiminta ja runsas osanotto niiden järjestämässä tilaisuuksissa herättivät helposti myös kaunaisia ajatuksia puolueorganisaation piirissä, jolla oli puolue toiminnan tuttuun tapaan vaikeuksia saada työikäistä jäsenistöään suurin joukoin liikkeelle.

Liittohallituksen työvaliokunta totesi järjestötoimikunnan ehdotuksen saatuaan, että liiton alaiset seurat voivat perustaa Kansallisen Eläkeläispiirin, jota ei toistaiseksi rekisteröidä. Liittohallitus puolestaan totesi järjestötoimikunnan hyväksyneen liiton piiriorganisaation säännöt. Totemalla tämän liittohallitus halusi ikään kuin epävirallisesti hyväksyä rekisteröimättöminä perustettavien eläkeläispiirien noudatettaviksi säännöt.

Kesti kuitenkin vielä vuoden verran ennen kuin ensimmäinen Kan-

Keskustoimiston henkilökunta tuntee myös kentän. Kuvassa vasemmalta ylärivissä talouspäällikkö Satu Käpy ja pääsihteeri Matti Skyttä. Eturivissä toimistonhoitaja Ilona Sarvi-Salovaara, toimistos sihteeri Hilkka Männynsalo ja järjestösihteeri Ritva Kykkänen.

sallisen Eläkeläisliiton omassa organisaatiossa toimiva eläkeläispiiri perustettiin. Pohjois-Hämeen Kansallinen Eläkeläispiiri, johon kuului kymmenen piirin alueella toimivaa kansallista eläkeläisseuraa perustettiin 10.11.1976. Piiri ilmoitti noudattavansa järjestötoimikunnan laatimia ja liittohallituksen alustavasti hyväksymiä Kansallisen Eläkeläispiirin sääntöjä. Useiden piirien alueella toimivat kansallisten eläkeläisseurojen epäviralliset yhteistyöelimet.

Liitto oli siis vielä tässä vaiheessa puolueen jäsen, mutta puolueen taholta ei ollut haluttu asettua suoranaisesti vastustamaan liiton oman piiriorganisaation luomista. Oli vain esitetty, ettei ainakaan toistaiseksi rekisteröitäisi perustettavia liiton omia piirijärjestöjä. Niinpä vielä vuonna 1977 perustettiin toinenkin piirijärjestö, Satakunnan Kansalli-

nen Eläkeläispiiri. Nämä piirijärjestöt toimivat alueensa seurojen yhteistyöeliminä. Useissa muissa piireissä toimi vastaavana elimenä seurojen puheenjohtajista koostunut neuvotteluelin.

Kun sitten 8.12.1977 pidetyssä ylimääräisessä liittokokouksessa Kansallinen Eläkeläisliitto oli päättänyt erota puolueesta, piiriorganisaation kehittäminen oli samalla saanut tuntuvasti parantuneet edellytykset. Vuodelle 1978 hyväksytyssä toimintasuunnitelmassa todettiin: "Liiton sääntöjen mukainen ja sen toimintaa tehostava piiriorganisaatio sääntöineen on saatava päätökseen. Tämän työn merkitys toiminnan kehittäjänä ja liiton jäsenkentän luotaajana on nähtävä merkittävänä."

Liittohallitus antoi järjestötoimikunnan tehtäväksi piiri- ja seurojen valmistelun. Kokouksessaan 19.1.1978 hallitus päätti, että piiri- ja seurojen perustana käytetään kokoomuksen piirijakoa, kuitenkin niin, että Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu ovat yhtä piiriä. Rekisteröityjä piirijärjestöjä ei tässä vaiheessa kuitenkaan vielä muodostettu, vaan kansallisten eläkeläisseurojen muodostamat epäviralliset piirijärjestöt toimivat seurojen välisinä neuvottelu- ja yhteistyöeliminä. Vuosiksi 1978–1979 hyväksytyissä liiton toiminnan suuntaviivoissa todettiin, että rekisteröityihin piirijärjestöihin mennään vasta, kun olosuhteet siihen pakottavat sekä niille voidaan luoda taloudelliset edellytykset.

Rekisteröintiä vastustetaan

Liittohallitukselta saamansa tehtävän mukaisesti järjestötoimikunta valmisteli vuonna 1979 luonnosasteelle piirisääntömallin muuttuneita järjestöoloja ja liiton poliittista riippumattomuutta vastaavaksi. Sääntömalli oli syksyllä 1979 jäsenseuroissa lausuntokierroksella, jolloin tuli esiin myös varsin kriittisesti piirijärjestöjen rekisteröintiin ja koko piiriorganisaatioon suhtautuvia mielipiteitä.

Järjestötoimikunnan puheenjohtaja Maire Juvonen esitteli liittohallituksen kokouksessa 21.4.1980 sääntöehdotuksen, josta hallitus totesi, että piirisäännöt olivat nyt käyttöön otettaviksi hyväksyttävässä muodossa. Vuodelle 1981 hyväksytyssä toimintasuunnitelmassa voitiinkin sitten lähteä jo vankalta pohjalta. "Liiton hallituksen hyväksymien ja oikeusministeriön yhdistysrekisteritoimiston tarkastamien mallisääntöjen pohjalla perustetaan piirien niin halutessa liiton sääntöjen mukaisia re-

kisteröityjä piirijärjestöjä.” Vuonna 1980 oli perustettu Helsingin piiri ja vuonna 1981 perustettiin Pohjois-Karjalan Kansallinen Eläkeläispiiri.

Piiriorganisaation edelleen kehittäminen otettiin käsittelyyn myös seuraavassa liittokokouksessa, joka pidettiin Porissa 25.-26.4.1982. Esitellessään liiton toiminnan yleisiä suuntaviivoja seuraavalle kaksivuotiskaudelle pääsihteeri Arvo Niemi totesi olevan syytä korostaa, että liiton koko toiminnallisuus pohjautuu hyvään ja toimivaan luottamusmiesorganisaatioon. Myös liiton laaja koulutustoiminta kohdistuu pääasiallisesti juuri tähän ryhmään heidän innostuksensa ja motivaationsa säilyttämiseksi.

Puheenvuorossaan pääsihteeri totesi: ”Liittohallitus haluaa esiintuoda tässä myös piirijärjestöjen merkityksen, mutta samalla poistaa sellaisen käsityksen, että näiden rekisteröintiä ajetaan läpi ’puoliväkisin’. Sanamuoto ’liitto suosittaa, että...’ ilmentää sitä astetta, jolla asiaa halutaan kehittää.”

Kun liittovaltuuston ehdotus seuraavan kaksivuotiskauden suuntaviivoiksi tuli liittokokouksen käsittelyyn, piirijärjestöjä koskeva kohta tuli-kin tiukan arvostelun kohteeksi. Tapiolan Kansallisen Eläkeläisseura ry:n edustaja Heikki Kalliala esitti Tornion Kansallisen Eläkeläisseura ry:n Nestor Jääskeläisen kannattamana, että liittovaltuuston ehdotuksesta poistettaisiin virkkeet:

Sääntöjen mukaan liitolla voi olla jäseninä myös rekisteröityjä piirijärjestöjä. Näillä on huomattava merkitys alueellisen yhteistyön toteuttajina. Piirin alueella toimivat pienemmätkin seurukset voivat saada virkeitä, toimintamotivaatiota ja mahdollisuuksia yhteisen organisaation puitteissa. Tämän aikaansaamiseksi liitto suosittaa, että piirit mahdollisuuksiensa mukaan suorittaisivat rekisteröinnin.

Virallinen piiriorganisaatio vakiinnuttaisi piirikohtaisen toiminnan sekä kasvattaisi yhteistoimintaa eri piirien kesken.

Muutosehdotuksen tekijät esittivät nämä lauseet korvattaviksi lyhyesti:

Yhdistysten yhteistoimintaa pyritään kehittämään ja löytämään sille uusiakin muotoja.

Suoritetussa äänestyksessä muutosehdotus voitti äänin 109-53. Epäluulot virallisesti rekisteröityjä piirijärjestöjä kohtaan olivat siksi voimakkaat, että niistä käytettiin Porin liittokokouksessa enemmän puheenvuoroja kuin mistään muusta aiheesta. Pelättiin tarpeettoman ras-

kasta organisaatiota ja yhdistyksille siitä aiheutuvia kustannuksia. Epäilemättä näissä mielipiteissä oli kaikuja kielteisistä organisaatiokokemuksista, joita oli saatu liiton ollessa jäsenenä puolueessa.

Porin liittokokouksen kannanotto herätti vääriäkin tulkintoja. Sen johdosta pidettiin tarpeellisena jopa selventää asiaa Kansallisen Eläkeläisliiton toimintakertomuksessa vuodelta 1982: "Muutos ei ollut piirin rekisteröinnin vastainen, vaikka joillekin seuroille on jäänyt sellainen kuva, että piiriorganisaatio kokonaan hylättiin liittokokouksessa."

Vuoden 1982 lopussa rekisteröityjäkin piirejä oli jo neljä. Käytännön kokemukset piiritoiminnasta olivat hyviä. Seurojen yhteistoiminta piirin alueella tiivistyi piiritoiminnan myötä. Piirit järjestivät alueillaan yhteisiä tilaisuuksia, varsinkin kesäjuhlia, jotka olivat hyvin onnistuneita ja saivat seurojen keskuudessa suuren suosion. Saadut kokemukset hälvensivät myös epäluuloja.

Piirit ja valtuusto

Itse asiassa piiriorganisaatio oli saanut tärkeän aseman liiton kokonaisorganisaatiossa jo samassa yhteydessä kun päätettiin muodostaa liittovaltuusto, siis ylimääräisessä liittokokouksessa 8.12.1977. Tässä kokouksessahan hyväksyttiin huomattava sääntöjen muutos, jonka tärkein kohta oli eroaminen puolueesta. Mutta samalla liiton organisaatioon liitettiin myös liittovaltuusto, jonka 40 jäsenen ja heidän varajäsentensä valinta päätettiin tehdä liiton jäsenpiirien kesken paikallisyhdistyksiä henkilöjäsenmäärän mukaisesti noudattaen suhteellista vaalitapaa.

Liittovaltuustosta tuli Kansallisen Eläkeläisliiton korkein päättävä elin liittokokousten välisenä aikana. Valtuustolla on päätäntävalta kaikissa liiton asioissa paitsi sääntöjen muutoksia, liiton purkamista sekä valtuuston jäsenten vaalia koskevissa asioissa sekä muissa asioissa, jotka sääntöjen mukaan kuuluvat liittokokoukselle tai joissa liittokokous on tehnyt päätöksen tai jotka ovat liittokokouksen käsiteltävinä.

Tosin liittokokous valitsee valtuuston jäsenet, mutta valinta tapahtuu jäsenpiirien kesken piirin edustajien lukumäärän riippuessa piirin seurojen henkilöjäsenmäärästä. Liittovaltuusto koostuu siten piirien edustajista toisin kuin liittokokous, jonka äänivaltaiset osanottajat ovat seurojensa edustajia. Tällä korostetaan nimenomaan piiriorganisaation

merkitystä. Samalla näin tähdennetään piirien rekisteröintiä, koska liiton sääntöjen mukaisesti liiton jäseninä ovat rekisteröityjen paikallisyhdistysten rinnalla paikallisyhdistysten muodostamat rekisteröidyt piiri järjestöt.

Epäluulosta luottamukseen

Käytännön toiminnasta saatujen kokemusten myötä epäluuloinen suhtautuminen piiritoimintaan ja varsinkin piirien rekisteröimisen mahdollisiin haittavaikutuksiin, joka oli erityisesti ilmennyt Porin liittokokouksessa, alkoi varsin nopeasti väistyä. Ehkä tästä parhaana osoituksena on, että jo vuoden 1984 lopussa 10 piiriä oli rekisteröity. Kaikki 15 piiriä tulivat rekisteröidyiksi, kun Oulun-Kainuun piiri vuoden 1987 lopulla rekisteröitiin Oulun läänin Kansalliseksi Eläkeläispiiriksi.

Liittovaltuusto päätti kevätkokouksessaan vuonna 1983 talousarvion hyväksymisen yhteydessä hyväksyä hallituksen esityksen jäsenmaksun palauttamisesta rekisteröidyille piireille talousarvion puitteissa. Tarkoituksena oli käyttää palautus piirien toiminnan tukemiseen. Jäsenmaksua palautettiinkin vuonna 1984 yksi markka ja seuraavina vuosina kaksi markkaa henkilöjäsentä kohti.

Yhteistyö piirin puitteissa oli varsinkin pienimpien ja toiminnallisissa vaikeuksissa olevien seurojen kannalta hedelmällistä. Pystyttiin järjestämään yhteisiä retkiä ja muita tilaisuuksia huomattavasti tehokkaammin kuin pelkästään seurakohtaisesti. Piirit toimivat tehokkaasti myös potentiaalisen jäsenkentän kartoituksessa ja auttoivat perustamaan uusia paikallisyhdistyksiä.

Koulutustoiminta kehittyi piirien puitteissa keskeiseksi toimintamuodoksi. Kun vähitellen kaikki piirit liittyivät Kansallisen Sivistysliiton Kansion jäsenjärjestöiksi, koulutustilaisuuksia voitiin järjestää yhteistoiminnassa Kansion kanssa. Käyntiin saatiin myös piirien hoitamina suunnitelmallinen koulutus- ja opintotoiminta, johon saatiin valtion-apuakin. Kun liiton koulutuksen painopiste oli ohjaaja- ja johtamiskoulutuksessa, piirit huolehtivat puolestaan täydentävästä kurssitoiminnasta.

Patina

Kansallisen Eläkeläisliiton oman lehden perustaminen askarrutti mieltä jo varhaisessa vaiheessa pian liiton perustamisen jälkeen. Yhä uudestaan palattiin kuitenkin toteamukseen, että hanke ei voisi taloudellisesti onnistua. Oli tyydyttävä niihin mahdollisuuksiin, joita jo olemassa oleva lehdistö tarjosi. Lähinnä "omana" pidettiin kokoomuksen Nykypäivä-lehteä, jolle tarjottiin ja joka myös julkaisi liiton eläkeläisaineistoa.

Ensimmäinen oma julkaisu liiton piirissä aikaansaatiin kuitenkin jo vuoden 1973 lopulla, kun liiton puheenjohtajan Kaarlo Pitkäsén aloitteesta ja toimittamana ilmestyi crillisjulkaisu Eläkeläisen Joulu 1973. Tällä lehdellä ei ollut, eikä ollut tarkoitettukaan, varsinaisia järjestöllisen informaation tehtäviä. Se oli ennen kaikkea myyntiartikkeli ja keilu, joka kuitenkin onnistui siinä määrin, että päätettiin jatkaa aloitettulla tiellä. Lehden toimittaminen uskottiin provisiopalkkion pohjalta edelleen puheenjohtaja Pitkäselle. Markkinoinnin helpottamiseksi julkaisun nimeksi annettiin nyt Eläkeläisen Talvi 1974.

Nimen muuttaminen antoi lisää myyntiaikaa, mutta markkinointi ei ottanut onnistuakseen toivotulla tavalla. Saatujen kokemusten perusteella liittohallitus teki julkaisutoiminnasta johtopäätöksensä, joka kirjattiin kokouspöytäkirjaan 15.3.1975: "Todettiin, että Kansallisen Eläkeläisliiton piirissä ei onnistu oman lehden toimittaminen." Kaikesta päättäen "toimittamisella" tarkoitettiin tässä yhteydessä lehden julkaisemista ja kustantamista kokonaisuudessaan eikä niinkään varsinaista toimitustyötä. Jo aikaisemminkin eri yhteyksissä esitetyt pessimistiset arviot liiton oman lehden menestymisen mahdollisuuksista haluttiin

Liiton lehti Patina alkoi ilmestyä vuonna 1978.

näin vielä kerran yhteisesti toistaa.

Eläkeläisen Talven myyntiä yritettiin vaikeuksista huolimatta vauhdittaa vielä toukokuussa lupaamalla myyntipalkkiotaakin. Kaiken varalta julkaisun toimittaja, liiton puheenjohtaja Pitkänen, otti liittohallituksen kokouksessa esille senkin mahdollisuuden, että myyntiponnistelut eivät onnistu. Siinä tapauksessa hänen mielestään myymättä jääneet lehdet oli luovutettava vanhainkodeille ja sairaaloille.

Vielä toukokuun lopulla 1975, kun liittohallitus ja seurojen edustajat olivat kokoontuneet yhteiseen neuvotteluun, Eläkeläisen Talvi-lehden myynti oli käsiteltävien asioiden listalla. Lehden toimittamisesta ja sen lähettämisestä seuroille myytäväksi oli sovittu jo edellisillä neuvottelupäivillä. Nyt puheenjohtaja esitti seuroille toivomuksen, että ne voisivat myydä lehteä vielä seuraavana syksynäkin.

Kaikista vastoin käymisistä huolimatta Eläkeläisen Talvi ilmestyi vielä 1975. Kokeilu päättyi kuitenkin tähän. Kun liitto oli vielä puolueen jäsen, Kansallisen Kokoomuksen äänenkannattaja Nykypäivä täytti jossain määrin liiton journalistisen tiedotuskanavan tehtävän. Lehdessä julkaistiin liiton informaatiota, mutta ongelmana oli, että kaikki liiton paikallisyhdistykset eivät kuuluneet puolueeseen, joten puolueen jäsenlehdessä - jollainen Nykypäivä silloin oli - tavoittamattomissa olivat ne, jotka eivät olleet puolueen jäseniä.

Kun Kansallinen Eläkeläisliitto erosi puolueesta, oman järjestölehdessä tarve lisääntyi huomattavasti. Tiedotus oli muutenkin muodostunut liiton piirissä yhdeksi vaikeimmista tehtävistä. Jo ennen kuin oli päätetty erota puolueesta alettiin varautua syntyvään uuteen tilanteeseen tiedotuksen kannalta riippumattomassa järjestössä, joka ei voinut turvautua puolueen järjestökoneiston tukeen myöskään tiedotuksen alueella. Muutokseen sopeutumista valmistelemaan oli asetettu tiedotustyöryhmä Moe Saastamoisen johdolla. Hänen lisäksi ryhmään kuuluivat Ahto Sinkkilä ja Urho Hälikkä sekä keskustuimistosta pääsihteeri Arvo Niemi ja järjestösihteeri Pertti Knuutila.

Kansallinen Eläkeläinen

Tiedotustyöryhmän kokouksessa 9.11.1977, joka siis pidettiin kuukautta ennen ylimääräistä liittokokousta, jossa päätettiin erota puolueesta, Arvo Niemi esitti tiedotustoiminnan kokonaissuunnitelman silmällä pitäen muuttuvia oloja. Pertti Knuuttila puolestaan esitti muistion liiton mahdollisesta tiedotuslehdestä. Tällainen lehti - liittolehti tai tiedotuslehti - sisältyi myös Arvo Niemen suunnitelmaan.

Pertti Knuuttilan muistiossa todettiin, että eri yhteydessä oli voitu havaita, ettei tieto liiton päätöksistä ja toiminnasta ollut mennyt perille kansallisissa eläkeläisseuroissa. Kun ylimääräisen liittokokouksen jälkeen oli odotettavissa myös seurojen eroaminen puolueesta, Nykypäivä-lehti jäisi myös tulematta seurojen jäsenille. Sen lisäksi liiton toiminnan vilkastuessa ja monipuolistuessa oli liiton tiedotustarve lisääntymässä vielä entisestään.

Muistiossaan Knuuttila varsin varovaisin sanankääntein esitteli oman tiedotuslehden perustamista. "Eräs ratkaisu suoraa tiedottamiseen seurojen jäsenille on oma julkaisu: 'Kansallinen Eläkeläinen'. Seurojen johtohenkilöille lähetettäisiin edelleen tiedotetta, mutta niistä asioista, jotka koskevat suoranaisesti seurojen jäseniä, tiedotettaisiin liiton omassa jäsenjulkaisussa. Lehden luonne olisi myös voimakkaasti palveleva."

Knuuttila hahmotteli myös lehden sisältöä. Pääkirjoitus, liiton toiminnasta tiedottaminen, artikkelit ja mielipiteet eläke- ja sosiaalipolitiikasta, seurauutiset, kokoomusuutiset, eri järjestöjen uutiset ja tiedotukset, kirjoitukset matkailuasioista, pakinat, kilpailut ja mainokset luettiin muistiossa lehden sisällön osina.

Ilmestymistiheydeksi kaavailtiin 4-6 numeroa vuodessa. Painokseksi oletettiin 10 000-11 000 kappaletta tabloidikokoista 8 sivun lehteä. Jakelu rajoitettaisiin yhteen lehteen perhettä kohti. Edellytyksenä lehden saamiselle kokonaan omarahoitteiseksi arvioitiin olevan vähintään kaksi maksettua sivua ilmoitustilaa numeroa kohden palstamillin hinnan ollessa 2 markkaa.

Tehdyn ehdotuksen johdosta tiedotustyöryhmä totesi, että lehden toimituksen osalta liiton toimisto pystyy suoriutumaan hyvin, mutta ilmoitusten hankinta ja muut talouskysymykset ovat vielä avoinna. Päätettiin kuitenkin esittää lehden julkaisemista liittohallitukselle edellyt-

täen, että lehden taloudesta saadaan luotettavat laskelmat.

Liittohallitus otti puolestaan periaatteellisesti myönteisen kannan oman lehden julkaisemiseen käsitellessään kokouksessaan 18.11.1977 seuraavan vuoden toimintasuunnitelmaa. Sen mukaan: "Tulevan toimintakauden aikana liitto alkaa julkaista omaa neljä kertaa vuodessa ilmestyvää lehteä, mikäli siihen saadaan luoduksi taloudelliset edellytykset."

Kun ylimääräinen liittokokous 8.12.1977 yksimielisesti hyväksyi toimintasuunnitelman, ovi oli avoinna liiton oman lehden julkaisemiselle.

Liittohallitus hyväksyi pääsihteerin Arvo Niemen esittämän yksityiskohtaisen lehtisuunnitelman kokouksessaan 19.1.1978. Suunnitelman mukaan päätoimittajaksi lehteen tuli liiton pääsihteerin Nicmi, toimitussihteeriksi järjestösihteerin Knuuttila ja ilmoituksista vastasi tässä vaiheessa toimistonhoitaja Ilona Kohonen.

Nimi sanakirjasta

Liiton lehden työnimenä oli suunnitteluvaiheessa Kansallinen Eläkeläinen. Se tuntui kuitenkin jokapäiväisessä käytössä hiukan kömpelöltä ja liian pitkältäkin. Tuleva päätoimittaja Arvo Niemi oli tyytymätön nimeen, jota oli käytetty suunnitelmia tehtäessä. Sopivasti nasevaa toista nimeä ei kuitenkaan tuntunut olevan helppoa löytää.

Selaillessaan kerran - vallan muussa tarkoituksessa - Nykysuomen sanakirjaa p-kirjaimen kohdalta Arvo Niemen katse osui sanaan, joka samassa tuntuikin vallan sopivalta Kansallisen Eläkeläisliiton perustettavan järjestölehden nimeksi. "Patina" tuntui kuin tehdyttä tähän tarkoitukseen. Myös liittohallitus hyväksyi nimen muiden suunnitelma-kohtien mukana. Liiton lehdestä tuli Patina.

Alkuaan oli tarkoituksena julkaista Patinan ensimmäinen numero syksyllä 1978, mutta kun edessä oli liittokokous 13.-14.3.1978, tuntui tarkoituksenmukaiselta siirtää julkaisemisajankohtaa aikaisemmaksi niin, että lehti saatiin jakeluun jo ennen liittokokousta. Patinan ensimmäinen numero ilmestyi siten kevättalvella 1978.

Lehti oli aikakauslehtikokoa ja kahdeksansivuinen. Esittelykirjoitus oli otsikoitu: "Pyydän esittäytyä - olen Patina!" Itse esittely tapahtui samassa hengessä. "Olen perhesuunnittelun tulos. Minun 10 000 äitiäni

ja 6000 isääni ovat odottaneet minua 7 vuotta. Laskettu syntymiseni hetki piti olla syksy, kuitenkin ajallisista syistä, halusin ilmestyä vanhempien merkkipäivän kunniaksi jo maaliskuussa." Ilmestymistään aloitteleva järjestölehti totesi, että KEL:n suurimpana vaikeutena oli ollut tiedottaminen - viestintä. Kiertokirjeillä tavoitettiin johtoporras, mutta tieto liiton toiminnasta ja päätöksistä niin kuin muukin yhteydenpito muihin jäseniin oli ollut huonoa.

Keväällä 1978 ilmestyi vielä toinenkin Patinan numero kooltaan ja ulkoasultaan samanlaisena kuin ensimmäinen. Kolmas numero samana vuonna oli jo tabloidikokoinen ja sanomalehtipaperille painettu, jollaisena Patina sittemmin jatkuvasti ilmestyi. Ensimmäiset numerot olivat olleet paitsi kooltaan myös muuten, paperia myöten, luonteeltaan lähempänä tavanmukaista aikakauslehteä. Uudessa asussaan lehti oli paitsi kustannuksiltaan edullisempi myös enemmän tekstiilaa tarjoava.

Vuonna 1979 julkaistiin jo kuusi numeroa, joista tosin yksi oli kaksoisnumero. Kun lehdestä oli saatu myönteisiä kokemuksia, vuonna 1981 ilmestymiskertoja lisättiin kahdeksaan. Lehden jakelu hoidettiin aluksi seurojen kautta, mutta jo ensimmäisen vuoden lopussa päästiin perhejakeluun, jolla tarkoitettiin sitä, että lehti jaettiin jäsenetuna kaikille jäsenille, kuitenkin niin, että samaan perheeseen toimitettiin vain yksi lehti.

Varsin pian jouduttiin huomaamaan, että odotukset omavaraisesta lehdestä olivat olleet liian optimistisia. Heikkona kohtana taloudessa oli ilmoitustulojen hankinta. Vaikka perustellusti voitiinkin sanoa, että ilmoittelu Patinassa oli muutakin kuin pelkkää kannatusilmoittelua, järjestölehden asema mediakilpailussa oli jo lähtökohtaisesti heikko. Eri-laisia ratkaisuja kokeiltiin tulosten parantamiseksi, mutta ratkaisevaa parannusta ei ollut helppoa aikaansaada.

Myös järjestöllisiä keinoja pyrittiin käyttämään ilmoitustulojen kartuttamiseksi. Piirit saivat kukin vuorollaan velvoituksen hankkia omalta alueeltaan ilmoituksia Patinaan. Vastaavasti Patinan numerot teemoitettiin niin, että lehti kohdisti erityistä huomiota kulloinkin hankintavuorossa olevan piirin alueellisiin asioihin.

Taloudellisten vaikeuksien vuoksi päätettiin vuonna 1983 julkaista vain seitsemän numeroa ja seuraavana vuonna vähennettiin ilmestymiskertoja vielä kuuteen. Näin päädyttiin takaisin ilmestymistiheyteen, johon oli tultu alkuvaiheen jälkeen. Toisaalta todettiin, että oma lehti oli

sisäisen tiedotuksen kannalta korvaamaton, mutta siitä oli lisäksi kehittyneet yhdysside, jolla oli erittäin tärkeä psykologinen merkitys. Patinan julkaisemisesta aiheutunutta kustannusta voitiin perustellusti pitää järjestötoiminnan osakustannuksena, vaikka alunperin olikin uskottu, että oma järjestölehti kannattaisi itsensä taloudellisestikin.

Jäsenistön ja Patinan toimituksen välisenä yhdyssiteenä on ollut tiedotustoimikunta, jonka tehtäväksi liittohallitus keväällä 1978 määräsi toimia lehden toimituskuntana. Kun Arvo Niemi siirtyi vuonna 1988 eläkkeelle, Patinan päätoimittajaksi tuli liiton uusi pääsihteeri Matti Skyttä. Kun lehden ensimmäinen toimitussihteeri Pertti Knuutila siirtyi vuoden 1980 lopulla toisiin tehtäviin, järjestösihteeriksi hänen jälkeensä tullut Pirjo-Liisa Kangasniemi sai vuoden 1981 alusta hoitaakseen myös Patinan toimitussihteerin tehtävän. Pirjo-Liisa Kangasniemi hoiti tätä tehtävää kesään 1986, jonka jälkeen siihen nimitettiin suunnittelu- ja sihteeri Eila Mustonen. Hänen jälkeensä Patinan toimitussihteerinä on kevästä 1989 toiminut toimistosihteeri Hilikka Männynsalu.

Patinan pääkirjoitussivu vakiintui varsin pian liiton puheenjohtajan ja pääsihteerin henkilökohtaisten puheenvuorojen foorumiksi. Sivulla julkaistut puheenjohtajan ja pääsihteerin kirjoitukset, jotka kirjoittajat ovat allekirjoittaneet, eivät ole virallisia liiton kannanottoja, mutta niistä on juuri siksi tuoreeltaan heijastunut ajankohtaiseksi koettu aihepiiri liiton johdossa.

Yhtenä tärkeimmistä Patinassa julkaistuista kirjoituksista on mainittava kurssi- ja virkistyskeskus Keikkulan rakentamiseen ja käyttöön ottoon liittyvä kirjoitusten sarja. Ilman tätä aktiivista kirjoittelua Keikkulan tunnetuksi tekeminen liiton jäsenistön piirissä kaikkialla maassa olisi ollut lähes mahdoton tehtävä. Epäilemättä myös lahjoitusten keräystulos olisi ilman Patinaa jäänyt paljon vaatimattommaksi. Kokonaisuudessaan Patina on toiminut menestyksellisesti paitsi tiedottajana myös lähentäjänä ja viihdyttäjänä.

Yhteistyössä

Vaikka Kansallinen Eläkeläisliitto aloitti toimintansa kiinteässä yhteistyössä Kansallisen Kokoomuksen kanssa ja liittyi pian puolueen jäseneksikin, eläkeläisliitto piti alusta lähtien tärkeänä yhteistyötä kaikkien eläkeläisten ja muidenkin ikääntyneiden kansalaisten hyväksi toimivien tahojen kanssa. Tämä pyrkimys ilmaistiin myös julkilausumassa, joka hyväksyttiin liittokokouksessa Tampereella 24.3.1974. "Kansallinen Eläkeläisliitto pyrkii omassa toiminnassaan laajapohjaiseen yhteistyöhön eläkeläisten asian hoitamiseksi parhaalla mahdollisella tavalla"

Kun eläkkeellä olevan väestön ongelmat olivat suurelta osalta yhteisiä kaikkien vanhimpien ikäluokkien edustajien kanssa, pidettiin tarkoituksenmukaisena yhteistoimintaa myös pelkästään vanhuuden ongelmiin erikoituneiden tahojen kanssa. Niinpä liittohallitus päätti hyvin varhaisessa vaiheessa kokouksessaan 27.1.1972 liiton liittymisestä jäseneksi Vanhainsuojelun Keskusliittoon, joka sittemmin muutti nimensä Vanhustyön Keskusliitoksi.

Näin alkaneen yhteistyön tuloksena Kansallinen Eläkeläisliitto tuli jo toimintansa alkuvuosina mukaan myös kansainväliseen yhteistoimintaan eläkeläisten ja yleensä vanhimpien ikäluokkien asioista kiinnostuneiden organisaatioiden kanssa. Syksyllä 1974 Norjan Sandefjordissa järjestettiin ensimmäinen pohjoismainen eläkeläiskonferenssi, jonka suomalaisena osapuolena oli Vanhustyön Keskusliitto. Liiton jäsenenä KEL lähetti edustajansa tähän ensimmäiseen Norsam-kokoukseen, joita sittemmin pidettiin eri Pohjoismaissa. Kansallinen Eläkeläisliitto oli tiiviisti osallisena tässä toiminnassa, joka tosin keskittyi lähinnä iän eikä niinkään eläkeläisyyden sellaisenaan tuomiin hysymyksiin.

Eläkeläisväestön ja sitä edustavien järjestöjen kansainvälisen yhteistoiminnan pysyväksi ongelmaksi osoittautui järjestöpohjan erilaisuus Suomessa ja muissa maissa. Meillä oli kehittynyt poliittisin tunnuksin eriytyneiden eläkeläisjärjestöjen verkko, jollaista ei ollut toisissa Pohjoismaissa eikä muuallakaan. Ideologisin perustein syntyneitä ja toimivia eläkeläisorganisaatioita oli kyllä eri maissa, mutta Suomen kaltaista koko poliittisen kentän kattavaa järjestöjen kirjoa ei muualla ollut.

Ruotsinkielisten aloite

Rinnakkaisten ja jäsenistä keskenään kilpailevienkin eläkeläisjärjestöjen yhteisenä ongelmana oli verkon kehittymisen alkuvaiheesta lähtien hajanaisuuden aiheuttama voimattomuus. Eläkeläisjärjestöillä ja niiden jäsenistöllä oli paljon yhteisiä ja yhdensuuntaisia etuja valvottavanaan, mutta poliittiset näkemysten erot myös eräissä eläkepoliittisissa linjauksissa vaikeuttivat yhteistoimintaa. Yhteistoimintaa kuitenkin kaivattiin. Siitä oli osoituksena myös edellä mainittu KEL:n Tampereen liittokouksen julkilausuman kohta keväällä 1974.

Ongelma koettiin kiusallisena myös ruotsinkielisen eläkeläisjärjestön, Svenska Pensionärsförbundetin piirissä. Liiton johto päätti lopulta yrittää siihen asti ylivoimaiselta näyttäneitä tehtäviä, valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen yhteistoimintaa. Pensionärsförbundet lähetti järjestöille kirjeen, joka oli päivätty 22.8.1974. Allekirjoittajina olivat liiton puheenjohtaja Victor Heinström ja toiminnanjohtaja J.V. Hellström.

Kirjeessä, jonka saivat Eläkeläiset ry, Eläkkeensaajien Keskusliitto ry, Eläkeliitto ry ja Kansallinen Eläkeläisliitto ry sekä näiden lisäksi vielä sosiaalhallitus arveltiin, että "liittomme käsityksen mukaan olisi kenties hyödyksi" aikaansaada kiinteää yhteistyötä toimivien eläkeläisliittojen kesken. Pensionärsförbundet halusi tarjota esitetyksensä harkittavaksi odottamatta vastaanottajilta erityistä innostusta.

"Löytynee useampia kysymyksiä, joita voitaisiin yhdessä pohtia ja monta epäkohtaa nykyisissä lainsäädännöksissä ja muissa määräyksissä, jotka koskevat eläkeläisten toimeksituloa ja viihtyisyyttä. Näihin voisimme yhteisvoimin tarttua." Kirjeessä mainittiin, että liiton työvaliokunta oli päättänyt järjestää neuvottelutilaisuuden, joka "pidetään syyskuun 24 päivänä 1974 klo. 15.30 Stockmannin ravintolan kabinetissa".

Kirjeen saaneista liitoista kutsuttiin kolme edustajaa kustakin tähän neuvottelutilaisuuteen.

Kansallinen Eläkeläisliitto päätti puolestaan lähettää tilaisuuteen edustajinaan molemmat varapuheenjohtajat, Liisa Mäkisen ja Toivo Tuunasen sekä pääsihteerin. Aloite sai muissakin eläkeläisjärjestöissä myönteisen vastaanoton. Yhteistoimintaa oli kaivattu, mutta sen muotojen kehittäminen oli näyttänyt vaikealta.

Valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen tällä tavoin alkanut yhteistoiminta, joka vakiintui varsin pian pysyväksi menettelytavaksi, lähti alusta alkaen käytännön kysymysten pohjalta. Yhteistyö oli epävirallista, vaikka siinä noudatettiin vakiintuneita muotoja ja toimintatapoja. Liittojen puheenjohtajat ja toiminnanjohtajat muodostivat neuvottelukunnan, joka teki päätöksiä vain yksimielisenä. Sovittiin siis sellaisista yhteisistä kannanotoista, joihin kaikki saattoivat yhtyä. Yhteinen neuvottelukunta ei siten rajoittanut yhdenkään liiton päätösvaltaa.

Liittokokouksessaan Turussa 16.3.1975 Kansallinen Eläkeläisliitto hyväksyi seuraavan vuoden toimintasuunnitelman yhteydessä periaatteen, joka käytännössä merkitsi edellisenä syksynä alkaneen eläkeläisliittojen yhteistoiminnan ottamista KEL:n toimintaohjelman osaksi. "Yhteistyötä muiden eläkeläisjärjestöjen kanssa tullaan tchostamaan, mikäli ne koskevat taloudellisia asioita." Esitetyllä varauksella haluttiin epäilemättä tähdentää sitä, ettei hyväksyty yhteistoiminta voinut rajoittaa liiton aatteellista vapautta.

Seuraavana vuonna Hämeenlinnassa pidetyssä liittokokouksessa eläkeläisjärjestöjen yhteistoiminta otettiin myös osaksi kokouksessa hyväksyttyä julkilausumaa. "Kansallinen Eläkeläisliitto työskentelee yhteistyössä toisten valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen kanssa omaksumansa eläkepoliittisen linjan kehittämisessä ja toteuttamisessa."

Eläkeläisjärjestöjen yhteistoiminnan alkuvaiheessa pidettiin 8.10.1975 liittojen yhteinen suurjuhlakin silloin uudessa Messukeskuksessa. Tilaisuudessa oli 4000 osanottajaa. Tämän kaltaiseen eläkeläisjärjestöjen yhteisesiintymiseen olisi epäilemättä myöhemminkin ollut kiinnostusta liittojen piirissä. Joissakin tapauksissa jotkin liitot yhdessä järjestivätkin mm. joitakin mielenosoituksia, mutta eläkepoliittisissa näkemyksissä samoin kuin niiden ajamisen menettelytavoissa oli siksi paljon erimielisyyttä, että yhteisrintaman aikaansaaminen joukkoesiintymisten tasolla ei onnistunut.

Eläkeläisjärjestöt olivat syksyllä 1974 alkaneella yhteistoiminnallaan joka tapauksessa herättäneet poliittiset päättäjät huomaamaan näiden järjestöjen merkityksen yhteiskunnassa. Konkreettisenä osoituksena tästä oli vuonna 1975 seuraavan vuoden valtion tulo- ja menoarvioon otettu 500 000 markan määräraha eläkeläisjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

Poliittisista erimielisyyksistä ja järjestöjen keskinäisestä kilpailusta huolimatta yhteistoimintaa epävirallisen neuvottelukunnan puitteissa jatkettiin siten, että kunkin liiton puheenjohtaja toimi vuorollaan vuoden yhteiselimen puheenjohtajana. Liittojen toiminnanjohtajat puolestaan muodostivat valmistelu-elimen, joka valmisti esitykset varsinaiselle neuvottelukunnalle. Kun päätöksiltä edellytettiin yksimielisyyttä, yhteistoiminta saattoi sujua ilman poliittisia ongelmia.

Kansallisen Eläkeläisliiton piirissä eläkeläisjärjestöjen yhteistoiminta koettiin alusta lähtien myönteisenä ilmiönä. Kun yhteistyötä oli harjoitettu kolme vuotta, KEL:n toimintakertomuksessa todettiin, että yhteiset lausunnot ja julkilausumat sekä osallistuminen erilaisiin eläkeläisten asioita käsittelevien toimikuntien neuvotteluihin, ovat aiheuttaneet sen, että eläkeläisjärjestöjen merkityksellinen toiminta tunnustetaan ja niiden mielipidettä kysytään.

Eläkeläisjärjestöjen yhteistoiminnan epävirallinen luonne oli eduksi asioiden käsittelyn joustavuutta ajatellen, mutta ilmeisenä haittana oli se, että julkinen valta saattoi halutessaan "unohtaa" tällaisen elimen olemassaolon. Eläkeläisjärjestöillä ei ollut sellaista asemaa, joka olisi edellyttänyt niiden kuulemista valmisteltaessa eläkeläisiä koskevia ratkaisuja. Tähän epäkohtaan alettiin kiinnittää erityistä huomiota neuvottelukunnan piirissä vuonna 1983, jolloin herätettiin ajatus eläkeläisjärjestöjen jonkinlaisesta virallisesta kattojärjestelmästä.

Asia ei näyttänyt edistyvän, mutta se otettiin esille uudestaan vuonna 1987. Valtakunnalliset eläkeläisjärjestöt esittivät sosiaali- ja terveysministeriölle, että näiden järjestöjen yhteiselle neuvottelukunnalle annettaisiin virallistettu pysyvä oikeus tulla kuulluksi eläkeläisiä koskevien päätösten valmistelussa. Kun ehdotus ei johtanut toivottuun tulokseen, se toistettiin seuraavana vuonna, mutta päämäärä jäi silloinkin saavuttamatta.

Eläkeläisjärjestöjen yhteistoimintaa oli paikallisella tasolla ollut jo varhaisessa vaiheessa. KEL:n paikallisyhdistykset osallistuivat siihen

monin paikoin jo toimintansa alkupaivista lähtien. Toimintamuodot vaihtelivat paikallisesti paljonkin, mutta saadut kokemukset olivat yleensä rohkaisevia. Eläkeläisten etujen valvonnassa paikallisesti oli paljon asioita, jotka kiinnostivat kaikkia eläkeläisiä poliittisista näkemyksistä huolimatta. Mutta myös esimerkiksi eläkeläisyhdistysten koontumistilojen järjestäminen oli parhaiten hoidettavissa yhteistoiminnassa. Kaikkialla ei kuitenkaan ollut päästy yhteistoiminnan asteelle. Valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta, johon tähän aikaan kuuluivat jo myös Suomen Ruskaliitto ry ja Kristillinen Eläkeläisliitto ry, päätti vuonna 1988, että neuvottelukunnassa edustettuina olevat järjestöt kehoittavat paikallisia yhdistyksiään yhteistoimintaan myös niillä paikkakunnilla, joissa ei aikaisemmin ole yhteistoimintaa ollut.

Yhdessä vai erillään?

Kun eläkeläisjärjestöjen yhteistoiminnasta oli saatu enimmäkseen vain hyviä kokemuksia, oli lähes itsestään selvää, että yhteistoiminnan tiivistäminen jopa yhden kiinteän kattojärjestön asteelle, tuli aika ajoin pohdittavaksi. Yhä uudestaan jouduttiin kuitenkin pian toteamaan, että eläkepoliittisetkin näkemykset ja tarkoitusperät olivat niin toisistaan poikkeavia, että yhteinen järjestö oli mahdottomuus. Lisäksi tietenkin tulivat yleispoliittiset näkemyserot.

Suomalainen eläkeläisjärjestöjen kokonaisuus lienee lajissaan ainutlaatuinen. Sitä ei ole ennakolta suunniteltu eikä siihen järjestelmällisesti pyritty. Edellä on kerrottu, kuinka kaikki sai alkunsa. Tuloksena oli parlamentaarisen poliittisen kentän kattava verkko eläkeläisjärjestöjä, jotka ovat puoluepoliittisesti riippumattomia, mutta toteavat kukin tukeutuvansa aatteellisesti omaan parlamentaarisesti edustettuun ryhmäänsä.

Ottamatta tässä yhteydessä kantaa syntyneen järjestelmän tarkoituksenmukaisuuteen tai toimivuuteen voitaneen todeta, että tarkoittamatta on saavutettu ainakin yksi yhteiskunnallisesti merkittävä etu. Kun eläkeläiset eivät ole järjestäytyneet yhdeksi eläkeläisten etujärjestöksi, jonka ideologisenä tarkoituksena on vain eläkeläisten edun valvonta ja eläkeläisten hyväksi toimiminen, eturistiriita eläkeläisten ja muun väestön

välillä yhteiskunnassa ei ole tällä tavoin kärjistynyt. Suomessa eläkeläisjärjestöt ovat syntyneet ja toimivat eläkeläisten järjestöinä yleispoliittisten tunnusten alla. Järjestöjen yhteiskuntapoliittisessa toiminnassa ovat rinnakkain eläkeläisten edun valvonta ja yleispoliittisen aatteen harrastus. Siinä kriittisessä vaiheessa, jonka aikana suomalainen yhteiskunta on sopeutunut työeläkejärjestelmän kehittämään uuteen yhteiskunnalliseen rakenteeseen, yleispoliittisesti ryhmittyneet eläkeläisjärjestöt ovat ehkä itse sitä huomaamatta tulleet pehmentäneeksi siirtymäkauteen väistämättä liittyviä eturistiriitoja seuratessaan politiikkaa muustakin kuin ahtaasti eläkeläisten etujärjestön näkökulmasta.

Kansainvälinen yhteistoiminta

Kansallinen Eläkeläisliitto on osallistunut kansainväliseen yhteistoimintaan jo vuodesta 1974 ollessaan mukana Norsam-kokouksissa. Vuonna 1991 sovittiin Ruotsin maltillista kokoomusta lähellä olevan vasta perustetun Aktiva Seniorer-eläkeläisjärjestön kanssa yhteistyön selvittämisestä lähinnä silmällä pitäen seuravierailuja. Alkuvuodesta 1993 perustettiin tämän järjestön kanssa yhdistys Nordiska Seniorer, johon myöhemmin liittyi myös norjalainen sisarjärjestö.

Lähinnä ruotsalaisten järjestöjen kanssa ylläpidetyn yhteistoiminnan lisäksi Kansallisella Eläkeläisliitolla on ollut jonkin verran yhteyksiä muihinkin maihin mm. 1980-luvun alkupuolella itävaltalaiscen Österreichischer Seniorenbund-järjestöön. Myös Viroon on pyritty aikaansaamaan yhteyksiä, mutta toimintaa on vaikeuttanut sikäläinen eläkeolojen vakiintumattomuus ja järjestötoiminnan kehittymättömyys.

EU:n jäsenmaiden konservatiivipuolueiden yhteenliittymän, Euroopan kansanpuolueen, EPP:n konferenssin yhteydessä 7.11.1995 Madridissa perustettiin Euroopan senioriliitto. Kokouksessa hyväksyttiin liiton säännöt, tehtiin henkilövalintoja sekä annettiin ohjelmajulistus. Liiton edustajakokous päätettiin pitää joka kolmas vuosi. Kansallisen Eläkeläisliiton varapuheenjohtaja Matti Kinnunen valittiin yhdeksi Euroopan senioriliiton viidestä puheenjohtajasta. Perustettu liitto on Euroopan eläkeläisten vaikutuskanava EU:n suuntaan.

KEL:n jäsenyydet

Vuoden 1996 alussa Kansallinen Eläkeläisliitto oli jäsenenä seuraavissa yhteisöissä: Valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta, Vanhustyön Keskusliitto, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys (YTY), Raha-automaattiyhdistys, Kansallinen Sivistysliitto, Harjattulan Huolto, Seaside Golf, Veronmaksajain Keskusliitto, Palvelukoti, Helsingin Palvelutaloyhdistys ja Nordiska Seniorer.

Liitto elää seuroissa

Toiminta liiton jäsenyhdistyksissä, kansallisissa eläkeläisseuroissa niin suurissa kaupungeissa kuin pienilläkin paikkakunnilla on sitä elämän sykettä, jota ilman katto-organisaatio, Kansallinen Eläkeläisliitto ry olisi ollut pelkkä kuori. Jäsenseurojen itsenäisyys ja niiden toiminnan yksilöllinen kehittäminen ovat olleet luonteenomaisia liitolle alusta lähtien. Kun kansallisten eläkeläisseurojen jäsenmäärä vaihtelee suurestikin, on myös niiden toiminnallinen organisaatio vaihteleva.

Kaikissa jäsenyhdistyksissä kokoonnutaan kuitenkin määräajoin viihtymään yhdessä ja pidetään järjestötoiminnan edellyttämät kokoukset. Sen lisäksi ylläpidetään harrastustoimintaa, jonka kohteet ja muodot ovat hakeutuneet paikallisesti tarkoituksenmukaisiksi. Liitto puolestaan tukee ja ohjaa tätä toimintaa järjestämällä koulutusta ja myös omia harrastuskursseja. Lisäksi liitto on järjestänyt jäsenseuroihin puhujavierailuja.

Jo ensimmäisenä liiton täysimittaisena toimintavuonna 1972 alkoi seuroissa monipuolinen harrastustoiminta. Jäsenten joukossa oli runsaasti henkilöitä, jotka olivat tottuneet toimimaan erilaisissa järjestöissä. Heillä oli hyvä valmius ideoimaan ja johtamaan erilaisia kerhoja. Eläkeiässä oli hyvä mahdollisuus käyttää näitä saavutettuja tietoja ja taitoja.

Seurojen harrastustoiminnalle luotiin näin vankka pohja. Henkisen ja ruumiillisen vireyden säilyttämiseksi luotiin kerhoja hyvin erilaisten kiinnostavien alojen pohjalta. Suurimmissa seuroissa saattoi olla yli kolmekymmentä kerhoa. Valinnanvaraa oli todella runsaasti.

Liikunnan moninaiset muodot saivat oman kannattajajoukkonsa.

Liiton osasto vanhustyön näyttelyssä Helsingissä 1979.

Musiikki on tavallisesti kuulunut jokaiseen seuran tapahtumaan. Kuo-roissa on ollut aktiivisia laulajia parhaimmillaan yhteensä yli 800. Soit-tajia on ollut monin paikoin orkesterin kokoonpanoon asti. Hengelliset kerhot ja yhteistyö seurakuntien kanssa on ollut seurojen vankimpia harrastuspiirejä. Kuvaamataiteet ovat vetäneet aktiiviset harrastajansa yhteen, ja työt ovat olleet julkisesti esillä näyttelyissä.

Jo ensimmäisenä toimintavuonna oli muodostettujen harrastuskerho-jen piiriin liittynyt 60-80 prosenttia seurojen jäsenistä. Kun eläkeläis-seuroja alettiin perustaa myös pienille paikkakunnille, erityisten harras-tuskerhojen perustamista ei pienissä seuroissa pidetty aina tarpeellise-na, mutta harrastustoiminnan erikoistumista se ei estänyt. Järjestettyjä toimintatilaisuuksia kaivattiin. Siitä on osoituksena, että jo ensimmäise-nä vuonna tilastoitui pidetyn kaikkiaan 1139 tilaisuutta, joissa oli osan-ottajia 58 857. Keskimäärin siis näihin tilaisuuksiin osallistui 50 kansal-lisen eläkeläisseuran jäsentä.

Uusien seurojen lisäksi perustettiin myös uusia harrastuskerhoja seu-

roihin. Parin vuoden kuluttua niitä oli eri seuroissa kaikkiaan 128. Tilaisuuksia kirjattiin 2435 ja osanottajia niissä 66 670. Suurin osa seurojen kerhoista järjestäytyi vuonna 1977 Opintotoiminnan Keskusliiton opintokerhoiksi. Näin voitiin saada sekä asiantuntevaa tukea opiskelulle että tärkeätä taloudellista avustusta.

Alkuaikeiden ennätysvuonna voidaan pitää vuotta 1978, jolloin kerhoja oli toiminnassa 300. Liiton taholta avustettiin seuroja järjestämällä koulutus- ja valistustilaisuuksia. Varsinkin kerhojen ohjaajien koulutus koettiin tärkeäksi. Mutta toisaalta kerhojen toiminnan ylläpitäminen ja uusien ideoiden kehittäminen oli rasittavaa. Jokaviikkoinen työ ja ohjelman suunnittelu kävi ohjaajien voimille. Vuosikymmenen vaihteessa alkoi ilmetä ohjaajissa väsymystäkin.

Joka tapauksessa seurojen yhteiset tilaisuudet ja kerhokokoukset koettiin antoisiksi. Ne olivat virkistäviä ohjelmiltaan ja niiden yhteydessä oli tilaisuus solmia uusia ystävyys-suhteita. Ajalle ominaisena piirteenä on mainittava jäsenten kokoontumiset kodeissa varsinkin pienissä seuroissa. Monet seurat ovat noudattaneet tapaa pitää kokouksensa yhteisten lounastilaisuuksien merkeissä.

Hyvin suosituksi harrastusmuodoksi seuroissa muodostuivat retket eri puolilla maata toimiviin toisiin kansallisiin eläkeläisseuroihin. Näillä matkoilla tutustuttiin uusiin paikkakuntiin ja saatiin vaikutteita toisten seurojen toiminnasta. Tuliaisina oli usein uusia toimintaideoita.

Kun taloudenhoito seuroissa on olosuhteiden pakosta aina tarkkaa, on varojen keräyksestä tullut olennainen osa harrastustoimintaa. Myyjäiset ovat olleet myös kansallisissa eläkeläisseuroissa vanhaan perinteeseen tapaan keinona kartuttaa kassaa. Johonkin aikaan kirpputorit elivät oman kukoistuskautensa. Arpajaiset puolestaan ovat kuuluneet melkein jokaiseen tilaisuuteen eräänlaisena päätösseremoniana.

Eläkeläisjärjestöjen paikallisen toiminnan yleistyessä ja vakiintuessa kunnissa alettiin arvostaa eläkeläisseurojen toimintaa. Osoituksena siitä oli mahdollisuus saada ilmaisia kokoontumistiloja. Tällaisia tarjosivat myös pankit uskollisille säästäjille, eläkeläisille. Kokoukset kahvitarjoiluineen, usein aterioineenkin, olivat erinomainen tuki paikalliselle seuralle.

Vuosien myötä seurojen toiminta vakiintui määrättyihin uomiinsa. Luotiin hyvät suhteet paikkakunnan muihin eläkeläisjärjestöihin. Käytettiin yhteisiä kokoontumistiloja, seurakunnat ja niiden henkilökunta

antoivat apua tarvittaessa. Toisaalta nämä yhteydet virittivät uutta kiinnostusta niin kirkon kuin kunnankin toimintaan. Vaaleissa asetettiin omia ehdokkaita valittaviksi ja usein onnistuttiin saamaan omia jäseniä vaikuttajiksi kirkon ja yhteiskunnan asioihin. Kansanedustajat ja kunnan sekä kirkon edustajat puolestaan ovat olleet suosittuja puhujia tilaisuuksissa.

Harrastustoiminta on ollut seurojen sisäinen voima, joka on pohjana kaikelle toiminnalle näissä yhteisöissä. Vuodesta 1982 tuli harrastustoiminnan ja erityisesti opintokerhojen kannalta käännteentekevä. Syksystä 1982 lähtien KEL:n jäsenseurojen opintokerhot saattoivat toimia liittoa aatteellisesti lähellä olevan porvarillisen opintokeskuksen kautta. Kansallinen Sivistysliitto ry:n ylläpitämä opintokeskus KANSIO sai toiminnan aloittamisluvan 1.7.1982. Kun Kansallinen Eläkeläisliitto on Kansallisen Sivistysliiton jäsenjärjestö, KEL:n jäsenseuroille avautui mahdollisuus käyttää omaa opintokeskusta valtion avustuksin tuetussa opintokerhotoiminnassa.

Liiton lähetettyä jäsenseuroilleen syksyllä 1982 yleisohjeet oman opintokeskuksen käyttämisestä seurat ryhtyivätkin yleisesti käyttämään Kansion palveluja ja opintokerhotoiminta vilkastui huomattavasti. Tavoitteeksi oli liitossa asetettu ainakin yhden opintokerhon saaminen jäsenyhdistystä kohden. Vuonna 1983 toimi jäsenseuroissa 486 opintokerhoa, mutta kerhotoimintaan osallistui toisaalta vain joka kolmas kansallinen eläkeläisseura.

Yhteistyötä Kansion kanssa kuvaavat hyvin myös tilastotiedot. Kerhoja oli toiminnassa mukana vuonna 1989 jo 240. Lisäksi seuroissa oli liikunta- ja urheilukerhoja, jotka eivät voineet sääntöjen sen estäessä liittyä Kansion jäseniksi, kaikkiaan 141. Viisi vuotta myöhemmin vuonna 1994 kerhojen määrä oli 600. Suurin osa niistä toimi valtionapukerhoina täyttäen valtion myöntämän toiminta-avustuksen edellytykset. Tavoitteena oli yhä saada ainakin yksi kerho jokaiseen seuraan.

Useimpien kansallisten eläkeläisseurojen harrastusohjelmaan on kuulunut ulkomaanmatkailu. Matkat ovat suuntautuneet naapurimaihin ja yleensä Eurooppaan, mutta kaukomatkailuakin on harrastettu jonkin verran. Yleisesti voi todeta, että harrastusmuodot kussakin seurassa ovat olleet varsin vakiintuneita. Selvänä linjana on havaittavissa, että liiton järjestämä kurssitoiminta on ollut virikkeen antajana kerhotoiminnalle seuroissa. Liiton kurssien nimikkeet ovat myös usein löytäneet paikkan-

sa seurojen harrastusluetteloissa.

Vuosien mittaan on kyllä kaivattu varsinaisia uutuuksiakin. Tervetulleena uutuuksena löydettiin uusi liikuntamuoto, senioritanssit. Ne perustuvat helposti opittaviin liikkeisiin ja rytmikkääseen musiikkiin. Kun suomalaiset piirileikit ovat niille läheistä sukua, ne ovat kansantanhujen ohella sopivaa esiintymisohjelmaa. Uutuuksista myös joogan harrastus teki merkittävän läpimurron suosittuna liikuntamuotona.

Taloudellinen lama 1990-luvulla on vaikuttanut seurojen toimintaan suurestikin. Niinpä kokoontumistiloista, jotka aikaisemmin oli saatu käyttöön ilmaiseksi, alettiin periä vuokraa. Toisaalta kuntien avustukset pienentyivät. Perinteistä toimintaa pyrittiin kuitenkin pitämään ennallaan. Se on vaatinut jäseniltä uhrauksia parempien aikojen toivossa. Toisaalta yhdessäolo tuli yhä tärkeämmäksi. Työtä yhteiseksi hyväksi arvostettiin ja vaikeudet koettiin yhdessä voitettaviksi.

Vanhustyössä

Sotien jälkeen alettiin vanhusten elämään kiinnittää entistä enemmän huomiota. Pyrkimyksenä oli kehittää ja herättää kiinnostusta vanhusten työvoiman ja kokemuksen tarkoituksenmukaiseen käyttöön. Tärkeäksi todettiin myös vanhuudenturvan ja vanhusten viihtyvyyden edistäminen ja parantaminen.

Kansallinen Eläkeläisliitto kohdisti puolestaan heti toimintansa alkuvaiheessa erityistä huomiota myös vanhustyöhön, vanhimpien ikäluokkien ongelmiin ja tämän väestöryhmän yhteiskunnallisen aseman kohentamiseen. Kun työeläkeuudistus tähän aikaan oli vaikutuksiltaan vielä keskeneräinen, eläkeikäisen väestön sosiaalinen luonne painottui pikemminkin vanhuuden ja iän tuomiin ongelmiin kuin eläkeläisyyteen ja kaikkeen siihen, mitä eläkkeelle siirtyminen ja eläkkeellä eläminen merkitsee iästä ensisijaisesti riippumatta. Mutta vaikka työeläkeuudistuksen toteutuminen yhä täydellisempänä on tavallaan "nuorentanut" eläkeläisväestön sosiaalista statusta ja tuonut etualalle eläkkeellä elämiin sinänsä liittyvät kysymykset ikään katsomatta, on selvää, että vanhuus on yksi kaikkeen eläkeläistoimintaan aina liittyvä ulottuvuus.

Kansallinen Eläkeläisliitto on kuulunut jäsenenä Vanhustyön Keskusliittoon jo ensimmäisen varsinaisen toimintavuotensa alusta lähtien.

KEL lähetti edustajansa myös ensimmäiseen pohjoismaiseen vanhusten ja eläkeläisten asioita käsittelevään Norsam-kokoukseen syksyllä 1974. Samana vuonna käytiin Vanhustyön Keskusliiton kanssa useita alan neuvotteluja, joilla oli huomattava merkitys liiton ja sen seurojen toiminnan kannalta. Tuloksena oli, että seurat ottivat ohjelmaansa vanhustyön, jonka nimenä käytettiin ystäväpalvelua. Ystäväpalvelusta, vanhustyöstä, vapaaehtoispalvelusta, mitä nimeä toiminnasta on käytettykin, tuli arvokas toimintamuoto eläkeläisseuroihin.

Liiton sosiaalipoliittisen työn painopiste onkin alusta lähtien ollut vanhustyössä. Vuosien aikana on korostettu työn laajentamista ja niiden mahdollisuuksien käyttämistä, joita yhteiskunta kulloinkin on tarjonnut. Tällä tavoin on voitu eläkeläisten sosiaalipalveluja kehittää rinnakkain julkisen toiminnan kanssa laajentamalla vapaaehtoista toimintaa. Yhteistyö on tuonut mukanaan toimintaan inhimillistä läheisyyttä ja lämpöä. Liitto onkin aktiivisesti ajanut yhteistyön aatetta paikallisten viranomaisten ja eri järjestöjen kanssa. Useille paikkakunnille on syntynyt yhteistyöelimiä.

Kansallinen Eläkeläisliitto järjesti joulukuussa 1979 Kouvolassa, Kuopiossa, Raahessa, Vammalassa, Tampereella ja Helsingissä vapaaehtoisen "vanhustyön kiertokoulun", johon osallistui seurojen puheenjohtajia ja kenttätyötä organisoivia jäseniä. Merkittävänä saavutuksena on pidettävä sitä, että liitto oli ensimmäisenä eläkeläisjärjestönä järjestämässä vapaaehtoisen lähimmäistyön omassa keskuudessaan koko maan laajuisena.

Eläkeläisten asunto-olojen parantaminen liittyy läheisesti vanhustyöhön, jota KEL:n jäsenseuroissa on harjoitettu. Joillakin paikkakunnilla kansalliset eläkeläisseurat osallistuivat myös vanhusten palvelutalon rakennushankkeeseen. Mutta pääpaino oli vapaaehtoistyössä, joka ei edellyttänyt rahallisia kustannuksia. Toiminnan onnistumiseksi oli kuitenkin järjestettävä koulutusta ja luotava koko toiminnalle organisoidut puitteet. Liiton toimesta pidettiin vuonna 1980 kahdet viikon mittaiset vapaaehtoistyön kurssit. Vuoden lopulla oli vielä kaksipäiväinen seminaari, jonka aikana kenttätyöhön osallistuneet selvittelivät kokemukseensa yhteiseksi hyväksi. Kurssimateriaalista valmistui myös toimintapöytäkirja. Tällä tavoin luotiin perusta vapaaehtoistyön järjestelmälliselle koulutukselle, jota jatkettiin heti seuraavana vuonna Kuntokallio-opistossa.

Vapaaehtoinen vanhustyö kirjattiin keskeiseksi sosiaalisesti toimintamuodoksi Kansallisen Eläkeläisliiton toiminnan yleisissä suuntaviivoissa, joka hyväksyttiin liittokokouksessa Kuopiossa vuonna 1980. Sen todettiin pohjautuvan luontevasti seurojen harrastustoimintaan, joka on ikääntymisen aiheuttamien haittojen ennalta ehkäisevää torjuntaa. Seurojen organisoidusta toiminnasta hyvin huomattava osa kohdistui näiden toimenpiteiden tuloksena vapaaehtoiseen vanhustyöhön. 1980-luvun alussa koulutettuja työntekijöitä oli seuroissa 130 ja avustajia noin 400. Työ vaati pyyteetöntä ja uhrautuvaa mieltä, mutta sillä on myös käytännön toimissa niin saajalle kuin antajalle korvaamaton merkityksensä.

Kansallisen Eläkeläisliiton jäsenseuroissa toteutettu vapaaehtoistyö on luonteeltaan ollut tyypillistä naapuriapua ja ystävöimintää jo perinteisissä muodoissaan. Tosin seura- ja paikkakuntaakohtaisesti yksittäiset toimintamuodot ovat saattaneet poiketa toisistaan huomattavastikin.

Liiton toimintakertomuksessa vuodelta 1982 todetaan, että vapaaehtoisessa vanhustyössä ovat apua tarvitsevien luona tapahtuneet pienet auttamiset olleet luonteeltaan seurustelua, lukemista, kirjoitusapua, kahvinkeittoa tai muuta pientä talousaskareta, ulkoiluttamista ja laitoksissa vierailuja. Laitoksissa vierailuihin on usein sisältynyt esimerkiksi kävelyttämistä. Autettavia on saatettu lääkäriin, hoidettu heidän asioitaan tai järjestetty kuljetusta eri paikkoihin sekä oltu seurana tilaisuuksissa, minne apua tarvitseva ei muutoin olisi lainkaan voinut lähteä.

Yhteydenpito ja voimien tarkkailu ovat tapahtuneet pääasiallisesti puhelimitse, mutta myös henkilökohtaisia käyntejä on harrastettu. Talkoilta on maalattu taloa, hankittu vuoden polttopuut ja avustettu pihatöissä. Yhteydenpidolla sellaisenaan on myös lisätty vanhusten turvallisuutta.

Vuosien 1978-1981 aikana osallistui Alavuden, Etelä-Vantaan ja Turun kansalliset eläkeläisseurat kokeiluun, jonka toimeenpanijana oli sosiaalihalitus. Projektin nimenä oli "Vapaaehtoistyö vanhushuollossa". Sosiaalihalitus totesi kokeilun loppuraportissa vapaaehtoistyön virinnee vaihtelevassa määrin eri eläkeläisjärjestöissä. "Tälle toiminnalle jää kehittämisen sijaa kokeilun jälkeenkin". Kansallisen Eläkeläisliiton piirissä toimintaa kehitettiin tarmokkaasti.

Vuonna 1982 vapaaehtoistyö oli järjestelmällisenä seuratoiminnan muotona jo 53 paikallisyhdistyksessä. Toimintaan osallistui 650 henkeä

vanhusten auttajina. Jäsenmäärään suhteutettuina tehokkaimmin olivat työssä olleet mukana Vammalan ja Rauman seurat. Toimintamuoto tuli kuitenkin kaikkialla yhä suositummaksi. Kun viisi vuotta oli kulunut, voitiin todeta, että monella paikkakunnalla vapaaehtoinen vanhustyö oli avohuollon täydentäjänä tullut merkittäväksi tekijäksi.

Kansallisen Eläkeläisliiton paikallisyhdistyksissä vanhustyö kohdistui lähinnä seurojen omiin jäseniin. Vuonna 1988 oli jo 96 seurassa otettu vapaaehtoistyö seuratoiminnan muodoksi. Avustajina toiminnassa mukana olevia oli yli tuhat seurojen jäsentä. Vuonna 1993 rekisteröitiin 1600 vapaaehtoisen vanhustyön avustajaa, jotka olivat vuoden kuluessa käyttäneet yhteensä 160 000 työtuntia vanhusten auttamiseen. Täsmällisiä tietoja vapaaehtoistyön laajuudesta on kuitenkin vaikeata saada, koska osa toiminnassa mukana olevista ei halua tilastoida työtään.

Taloudellinen lamakausi 1990-luvulla tuntui selvästi toiminnassa. Avun tarve lisääntyi, mutta avustukset kunnilta vähenivät huomattavasti. Kotipalvelun piiristä vähennettiin henkilökuntaa tuntuvasti ja sijaisen palkkaaminen loppui melkein tyystin. Mutta tämä uusi tilanne oli omiaan herättämään lähimmäistyön uuteen vauhtiin. Ihmiset löysivät toisensa ja halu auttaa virisi voimakkaana.

Kansallisen Eläkeläisliiton vuoden 1994 teema "Iloa itselle -apua toiselle" oli hyvin vetoava. Tosin tämä periaate oli ollut oikeastaan mukana alusta lähtien tässä työssä, kaikkina vuosina 1970-luvun lopulta lähtien. Auttamishalua oli koko ajan ollut runsaasti, mutta sen kanavoiminen käytännön toiminnaksi edellytti järjestelmällisyyttä ja taitoa. Järjestösihteeri Ritva Kykkänen ja Tertta Sundholm tekivät suuren työn kiertäessään ympäri maata opastamassa jäseniä.

Tilastointia varten painatettiin toimintakortti, jota oli suunniteltu jo aikaisemminkin. Useita vapaaehtoistyön kursseja järjestettiin Keikkulassa ja piireissä. Tempauksia oli 38 ja osanottajia lähes kolmetuhatta.

Vuosien aikana vanhustyö, ystäväpalvelu, lähimmäistyö tai vapaaehtoistyö, mitä nimeä käytetäänkään, on ollut seuroissa tärkeä työmuoto. Sen kaikkia vaikutuksia ja tuloksia ei voi millään mittareilla mitata. Tämä työ on ollut ihmisten keskeistä kanssakäymistä parhaimmillaan.

Kurssitoiminta

Jäsenille tarkoitettujen kurssien järjestäminen on ollut yksi Kansallisen Eläkeläisliiton tärkeimmistä toimintamuodoista alusta lähtien. Kursseihin osallistuminen tuo jäsenen mukaan aktiiviseen toimintaan seurassa. Tarjonnan täytyy kuitenkin olla mahdollisimman monipuolista, jotta jokainen voi löytää itselleen parhaiten sopivan, omaan harrastukseensa liittyvän kurssimuodon. Niiden tulee avata mahdollisuudet uusien tietojen ja taitojen hankkimiseen ja vanhojen elvyttämiseen.

Tavoitteeksi liiton kurssitoiminnassa on asetettu hyvän yleiskunnon ja myönteisen elämänasenteen vahvistaminen, eläkeläisyyteen valmentaminen ja uudenlaiseen yhteisöön sopeutuminen. Keikkulan kurssikeskuksen valmistuminen oli tietenkin käänteentekevä parannus liiton kurssitoiminnassa. Yhteistoiminnassa Paasikivi-Opiston kanssa on voitu pitkäjänteisesti suunnitella ja toteuttaa kurssit. Kun kurssikeskuksella on oma johtaja ja hänellä apulainen, jotka järjestävät ja valvovat kurssitoimintaa, Keikkulan kurssit on saatettu vakiintuneelle kannalle.

Kurssien ylivoimaisesti suosituimpama teemana on ollut musiikki. Laulu kaikissa muodoissaan on ollut tilastojenkin mukaan yksi kiinnostavimmista aiheista. Yli kolmekymmentä erilaista laulukurssia on pidetty vuosien aikana. Toiselle sijalle tulevat kuntoutuskurssit ja tasavertaisina niiden kanssa lomakurssit, joiden yhteismäärä ylittää viidenkymmenen rajan.

Kielten opiskelu on vanhastaan ollut yleisesti suosittu aikuisiän opintoharrastus. Epäilemättä myös vilkas ulkomaanmatkailu eläkeläisten keskuudessa herätti kiinnostuksen kielten opiskeluun. Haluttiin omaksua se kielitaito, jonka saavuttamiseen eläkeläisikäpolvella ei ollut mahdollisuuksia omana kouluaikanaan. Tietenkin myös taitojen keräys on koettu tarpeelliseksi.

Kieliopintojen suunnittelussa on noudatettu jatkuvuuden periaatetta, vaikeusastetta on nostettu kolmen vuoden jaksoissa. Harvinaisten kielten osalla on lähdetty alkeisharjoituksista. Kevennykseksi tiukkaan opiskelutahtiin on sijoitettu myös asianomaisen maan tapakulttuurin tuntemusta.

Liikuntaharrastusten kursseilla ovat osanottajina olleet etupäässä naiset. Ala on ollut hyvin laaja-alainen, retkeily, voimistelu ja erilaiset tanssit kuuluvat sen piiriin. Kun Keikkulaan valmistui uima-allas, se antoi

Talvi-idylliä Keikkulassa.

mahdollisuuden myös ikääntyneille kurssilaisille terveellisen liikunta-
muodon harrastamiselle. Erikoisuutena voidaan mainita varsinkin
1980-luvulla suosittu hyötyliikunta.

Kuvaamataide on ollut myös erittäin suosittu kurssiaihe. Maalaustai-
teen eri alat ovat saaneet omat harrastusviikkonsa. Työn tulokset ovat
olleet nähtävänä, ja monet ovat jääneet Keikkulan seinille kaikkien ilok-
si. Varsinkin kesät ovat olleet eläkeläistaiteilijoiden oppimisen ja uuden
luomisen aikaa.

Vanhojen asioiden muisteleminen kuuluu ikääntyneiden elämänpii-
riin. Viime vuosikymmeninä on kansanperinteen keräämisestä ja muis-
tiin merkitsemisestä tullut yleisestikin kiinnostava harrastus. Tähän alaan
perehtyminen samoin kuin antiikkiesineistöön paneutuminen sekä Turun
historiallisiin aarteisiin tutustuminen, johon Keikkulan kurssilaisilla on
hyvä tilaisuus, ovat olleet kurssien kohteena. Perinnetietoa on välitetty
myös kursseilla, joilla toimivat isovanhemmat ja lastenlapset yhdessä.

Vaikka kurssitoimintaan osallistuminen on sellaisenaan jonkinlaista
kilvoittelua, ainakin osallistujan itsensä kanssa, varsinaisia kilpailuja on
Keikkulassa harrastettu verrattain vähän. Jonkinmoisena poikkeuksena
voisi mainita yllättävän suuren suosion saavuttaneet skruuvikurssit,

joilla hyvin pelanneille on annettu palkinnot.

Järjestettyjen kurssien nimikkeistä on vuosien mittaan kertynyt luettelo, jossa on ainakin neljäkymmentä eri harrastusmuotoa edustettuina. Määrä antaa havainnollisen kuvan siitä monipuolisesta kurssitarjonnasta, jota Kansallinen Eläkeläisliitto on saanut toimeksi vuosikymmenien kuluessa. Vuonna 1972, joka oli siis liiton ensimmäinen täysi toimintavuosi, toiminta alkoi yhdestä kurssista. Parhaimpina vuosina on pidetty yli kaksikymmentä kurssia. Liiton toimintakertomuksissa on tarkat osanottajamäärät mainittu vuodesta 1988 lähtien. Summittaisena arviointa voidaan olettaa viidentuhannen kurssilaisen osallistuneen yli 260 kurssille liiton 25 ensimmäisen toimintavuoden aikana.

Saatujen kokemusten perusteella voidaan hyvin todeta liiton kurssi-toiminnan vastanneen sitä tehtävää, joka sille annettiin. Jäsenet ovat ottaneet järjestetyt kurssit omikseen ja saaneet niiltä tietoa, taitoa ja virikkeitä eläkevuosiensa rikastuttamiseksi.

Järjestökoulutus

Kansallisen Eläkeläisliiton järjestötoimintaan aktiivisesti osallistuvista eläkeläisistä ehkä suurin osa on saanut käytännön järjestökokemusta jo aikaisemminkin. Eläkeläisjärjestön toiminta on kuitenkin luonteeltaan usein paljonkin intensiivisempää kuin järjestötoiminta yleensä. Luottamustehtävissä toimivilta vaaditaan paitsi harrastusta myös erityisiä taitoja ja tietoja. Se havaittiin KEL:n piirissä jo varhain. Ongelman ratkaisemiseksi oli järjestettävä järjestökoulutusta.

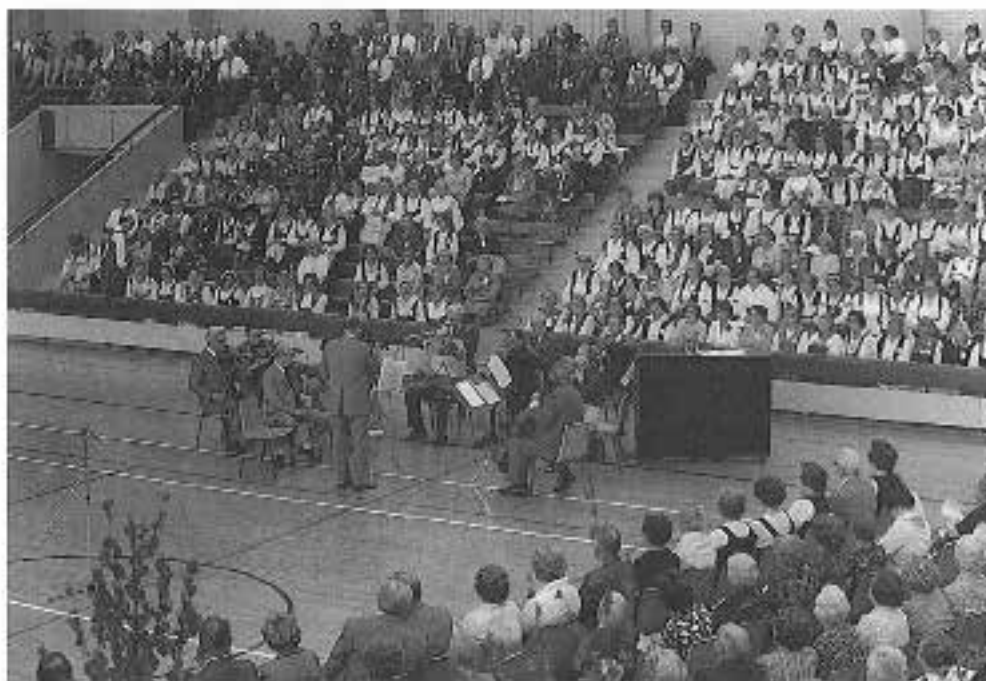
Ensimmäisiä koulutustilaisuuksia olivat Helsingissä marraskuussa 1975 järjestetyt sihteerien koulutuspäivät. Seuraavana vuonna järjestettiin koulutusta jo kerhojen ohjaajille, rahastonhoitajille, sihteeille ja puheenjohtajille. Toimintaa jatkettiin sekä omassa piirissä että lähettämällä toimihenkilöitä myös liiton ulkopuolisille kursseille.

Vuonna 1980 koulutusta laajennettiin vanhustyön ohjaajien ja kuoronjohtajien kursseilla, mutta ennen Keikkulan kurssikeskuksen valmistumista majoitustilojen puute oli yhtenä ulkopuolisissa koulutuspaikoissa pidettävän koulutuksen suurimmista ongelmista. Joka tapauksessa liitto pyrki huolehtimaan luottamushenkilöiden perus- ja jatkokoulutuksesta. Järjestökoulutus oli osanottajille ilmaista.

Yhtenä järjestökoulutuksen muotona olivat puheenjohtajapäivät seurojen puheenjohtajille. Vuonna 1982 ne pidettiin ensimmäisen kerran laivaseminaarina. Kokemukset tästä olivat hyvät. Seminaareja jatkettiin tällä tavoin ja myös sihteeri kokoontuivat laivaseminaariin.

Keikkulan kurssikeskuksen valmistuttua myös järjestökoulutuksen toteuttaminen helpottui tuntuvasti. Piiriorganisaation toteutuessa piirit alkoivat järjestää omaa paikallista koulutusta, mikä kevensi suuresti liiton tehtävää. Liiton koulutuksen painopiste siirtyi ohjaaja- ja johtamiskoulutukseen. Kurseilla luennoivat liiton puheenjohtajisto, piirien johtohenkilöt, keskustustoimiston virkailijat ja eri alojen asiantuntijat. Kurssit ja koulutustapahtumat järjestettiin yhteistyössä Kansion ja Paasikivi-Opiston kanssa. Järjestökoulutus on osaltaan myös tehokkaasti vahvistanut liiton omaa järjestöperinnettä.

Juhlat

Kesäjublista muodostui liiton kulttuurikatselmuksia. Kuva Labdesta vuodelta 1980.

Erilaiset juhlat ovat olleet kokokohtina myös kansallisten eläkeläisseurojen ja piirien toiminnassa. Sen lisäksi paikallisyhdistykset ovat osallistuneet paikkakunnallaan järjestettyjen liiton juhlien järjestelyyn yhdessä liiton kanssa. Kokemukset tällaisesta yhteistyöstä ovat olleet hyvät.

Liittohallituksen toivomuksesta Porin Kansallinen Eläkeläisseura järjesti ensimmäisen liiton yhteisen kesäjuhlan Yyterissä kesäkuussa 1976. Osanottajia oli puolisentuhatta ja vastaanotto niin myönteinen, että vastaavanlaisista kesäjuhlista eri paikkakunnilla tuli jo seuraavana vuonna toistuvia. Turun Kansallinen Eläkeläisseura järjesti puolestaan liiton ensimmäiset hengelliset päivät marraskuussa 1978. Myös nämä tilaisuudet eri puolilla maata vakiintuivat liiton ohjelmaan.

Liiton huomattavimpia juhlatilaisuuksia ovat olleet 10-vuotisjuhla Finlandia-talossa Helsingissä ja 20-vuotisjuhla Espoon Dipolissa. Molemmissa tilaisuuksissa runsas osanotto ja innostunut mieliala viestivät Kansallisen Eläkeläisliiton järjestöllisestä elinvoimasta.

Liitteet

Kansallinen Eläkeläisliitto ry:n puheenjohtajat

Väinö P. Kekki 1971–1974, kunniapuheenjohtaja 1974
Kaarlo Pitkänen 1974–1977
Ahto Sinkkilä 1977–1978, kunniajäsen 1978
Urho Saariaho 1978–1981
Olavi Lähteenmäki 1981–1984, kunniapuheenjohtaja 1984
Pentti Poukka 1984–1990, kunniajäsen 1991
Pentti Sillantaus 1990–1992
Raimo Ilaskivi 1992–1994
Seppo Vuorio 1994–

Liiton varapuheenjohtajat

Tötti G. Totti 1971–1974
Liisa Mäkinen 1974–1977
Toivo Tuunanen 1974–1976
Maire Juvonen 1977–1982, kunniajäsen 1982
Väinö Saarinen 1977
Arvo Lounavaara 1978
Elma Pälli 1980–1988
Tauno Saavalainen 1982–1990, kunniajäsen 1990
Anna-Maija Urkola 1988–1992
Seppo Vuorio 1990–1994
Helka Ristolainen 1992–1994

Matti Kinnunnen 1994-
Leena Virtamo 1994-

Liittovaltuuston puheenjohtajat

Olavi Lähteenmäki 1978-1982
Mauri Seppä 1982-1988
Pentti J. Harju 1988-1994
Olavi Niemi 1994-

Liittovaltuuston varapuheenjohtajat

Kyllikki Hyyti 1978-1979
Tauno Saavalainen 1978-1980
Albert Taimisto 1979-1981
Reino Jurvela 1980-1981
Martti Ojala 1981-1982
Kauko Puustinen 1981-1982
Aulis Laine 1982-1983 ja 1985-1986
Einar Totro 1982-1985
Veikko Laukkanen 1984-1985
Reino Rätty 1985-1987
Hilkka Haara 1986 . 1990
Unto Ojanen 1987-1989
Pentti Pälve 1989-1990
Jussi Heinonen 1990-1992
Kerttu Poutiainen 1990-1991
Sirikka Sipponen 1991-1994
Heino Kohtamäki 1992-1994
Helinä Löfroos 1994-
Maija-Liisa Ruhanen 1994-

Ohjelmapoliittisen (yhteiskuntapoliittisen) toimikunnan puheenjohtajat

Kaarlo Pitkänen 1972-1977
Ahto Sinkkilä 1977

Urho Saariaho 1978-1981
Olavi Lähteenmäki 1981-1984
Pentti Poukka 1984-1990
Pentti Sillantaus 1990-1992
Raimo Ilaskivi 1992-1994
Seppo Vuorio 1994-

Järjestötoimikunnan puheenjohtajat

Maire Juvonen 1972-1976 ja 1977-1982
Liisa Mäkinen 1976-1977
Tauno Saavalainen 1982-1990
Seppo Vuorio 1990-1994
Matti Kinnunen 1995-

Harrastustoimikunnan puheenjohtajat

Annikki Vuori 1977-1978
Maire Juvonen 1978-1979
Elma Palli 1979-1981 ja 1982-1988
Mirjam Salovaara 1981-1982
Anna-Maija Urkola 1988-1992
Helka Ristolainen 1992-1994
Leena Virtamo 1994-

Taloustoimikunnan puheenjohtajat

Yrjö Sipilä 1974-1975
Olli Varho 1975-1976
Toivo Tuunanen 1976
Moe Saastamoinen 1977-1984
Niilo Viiru 1984-1987
Aulis Laine 1987-1992
Matti Ranki 1992-1994
Maini Saukkonen 1994-

Tiedotustoimikunnan puheenjohtajat

Ahto Sinkkilä 1977-1978
Urho Saariaho 1978-1980
Leo Halla 1980-1986
Ejna Poukka 1986-1991
Eero Syvänen 1991-1994
Teo Sorri 1994-

Pääsihteerit

Veikko Lehterä 1971-1974
Ahto Sinkkilä 1974-1977
Arvo Nicmi 1977-1988, kunniajäsen 1988
Matti Skyttä 1988-

Luottamusmiestäloudenhoitajat

Moe Saastamoinen 1977-1984
Niilo Viiru 1984-1987
Aulis Laine 1987-1992
Matti Ranki 1992-1994
Maini Saukkonen 1994-

Liiton jäsenseurat

HELSINGIN PIIRI (perustettu) 13.3.1980

Itäkeskuksen KES 21.12.1978
Herttoniemi-Laaajasalon KES 27.12.1978
Haagan Seudun KES 27.11.1979
Lauttasaaren KES 2.2.1979
Munkinseudun KES 2.2.1979
Kantakaupungin KES 15.3.1979
Töölön KES 9.4.1980
Käpylän seudun KES 8.12.1981
Pohjois-Helsingin KES 6.3.1984

Keski-Helsingin KES 28.8.1986
Koillis-Helsingin KES 2.3.1987
Munkkiniemen KES 5.5.1993

UUDENMAAN PIIRI 7.3.1984

Tapiolan KES 18.12.1971
Hyvinkään KES 31.1.1972
Keravan KES 22.10.1972
Järvenpään KES 21.11.1972
Karkkilan KES 18.1.1973
Etelä-Vantaan KES 6.2.1973
Vihdin KES 12.2.1973
Nurmijärven KES 12.11.1975
Keski-Vantaan KES 25.5.1976
Lohjan KES 9.11.1976
Espoonlahden KES 12.3.1979
Kirkkonummen KES 21.10.1979
Olarin seudun KES 1.10.1980
Porvoon KES 2.10.1980
Orimattilan KES 9.4.1981
Tuusulan KES 4.5.1982
Leppävaaran KES 11.11.1982
Mänsälän KES 27.2.1984
Nummi-Pusulan KES 2.8.1990

VARSINAIS-SUOMEN PIIRI 18.5.1984

Turun KES 25.10.1971
Uudenkaupungin KES 25.10.1972
Kaarinan KES 11.12.1978
Loimaan Seudun KES 24.10.1979
Someron KES 29.11.1983
Piikkiön KES 21.1.1994
Salon Seudun KES 14.5.1985
Raision KES 14.11.1988

SATAKUNNNAN PIIRI 22.11.1982

Porin KES 4.10.1971
Rauman KES 24.4.1972
Kokemäen KES 29.9.1972
Harjavallan KES 20.12.1972
Lappi Tl. KES 13.3.1973
Euran KES 30.10.1975
Nakkilan KES 4.4.1976
Ulvilan KES 27.5.1976
Kankaanpään KES 28.12.1976
Kiukaisten-Panelian KES 11.10.1979
Merikarvian KES 19.1.1981
Säkylän KES 1982
Huittisten KES 14.3.1986
Lavian KES 31.5.1995

ETELÄ-HÄMEEN PIIRI 11.1.1983

Lahden KES 6.9.1971
Hämeenlinnan KES 24.2.1972
Forssan KES 26.8.1972
Riihimäen Seudun KES 24.1.1973
Urjalan KES 11.6.1975
Lopen KES 10.5.1983
Hollolan KES 11.12.1985
Asikkalan KES 28.9.1986
Kärkökän KES 23.2.1986

PIRKANMAAN PIIRI 15.9.1982

Tampereen KES 12.10.1971
Lempäälän KES 20.10.1972
Oriveden KES 22.10.1971
Mäntän-Vilppulan KES 9.2.1972
Toijalan KES 15.11.1972
Nokian KES 13.2.1973

Valkeakosken KES 29.9.1975
Virtain Seudun KES 28.6.1976
Pälkäneen KES 8.9.1976
Pirkkalan KES 20.9.1976
Vammalan KES 5.9.1977
Ikaalisen KES 17.11.1977
Kangasalan KES 8.3.1986
Parkanon KES 17.11.1986
Ylöjärven KES 30.5.1990

ETELÄ-KARJALAN PIIRI 21.5.1987

Lappeenrannan KES 21.3.1972
Imatran seudun KES 19.6.1984
Rautjärven KES 21.1.1987
Savitaipaleen KES 8.11.1994

KYMENLAAKSON PIIRI 11.12.1986

Kouvolan KES 25.5.1972
Kotkan KES 7.9.1972
Haminan-Vehkalahden KES 5.10.1980
Anjalankosken KES 22.3.1984
Kuusankosken KES 1.10.1986

MIKKELIN PIIRI 10.8.1983

Mikkelin KES 19.2.1972
Heinolan seudun KES 7.1.1973
Savonlinnan KES 26.11.1973
Sysmän KES 1.10.1975
Kangasniemen KES 15.12.1975
Mäntyharjun KES 24.5.1978
Pieksämäen KES 18.1.1979
Pertunmaan KES 18.5.1993
Ristiinan KES 12.10.1984
Hartolan KES 26.11.1987

Juvan KES 28.1.1991

KUOPION PIIRI 24.1.1986

Kuopion KES 18.10.1971

Varkauden KES 18.11.1971

Ylä-Savon KES (aik. Iisalmi) 31.10.1972

Suonenjoki-Rautalammin KES 19.10.1978

Koilli-Savon KES 1.10.1992

POHJOIS-KARJALAN PIIRI 26.3.1981

Joensuun KES 28.3.1973

Nurmeksen KES 11.8.1975

Lieksan KES 19.8.1975

Liperin KES 26.5.1978

Tohmajärven seudun KES 17.3.1980

Kiteen KES 7.10.1980

Enon KES 9.12.1987 rekisteriin 29.3.1993

KESKI-SUOMEN PIIRI 26.4.1983

Jyväskylän KES 21.11.1971

Saarijärven KES 29.3.1973

Korpilahden KES 28.1.1975

Suolahden KES 6.2.1975

Keuruun KES 14.5.1975

Joutsan KES 10.12.1981

Jämsänjokilaakson KES 15.2.1983

Petäjäveden KES 26.4.1984

Karstulan KES 8.8.1984

Konneveden KES 15.2.1987

Laukaan KES 25.3.1987

Äänekosken KES 19.10.1987

Kuhmoisten KES 19.5.1988

Sydän-Suomen KES 14.9.1989

Muuramen KES 21.4.1993

VAASAN PIIRI 15.11.1983

Vaasan KES 14.12.1971
Seinäjoen KES 16.2.1972
Kokkolan KES 29.10.1973
Kurikan KES 16.9.1975
Lapuan KES 8.10.1976
Kauhajoen KES 11.1.1978
Jalasjärven KES 7.6.1978
Alavuden KES 9.11.1978
Ylistaron KES 18.4.1979
Teuvan KES 19.1.1981
Kuortaneen KES 23.2.1981
Kälviän KES 12.3.1981
Ähtärin KES 19.12.1981
Laihian KES 14.11.1983
Ylihärman KES 30.12.1983
Alajärven KES 20.1.1984
Kauhavan KES 9.2.1984
Isonkyrön KES 23.5.1984
Ilmajoen KES 1) 6.3.1986
Lappajärven KES 6.11.1986
Nurmon KES 16.12.1988
Peräseinäjoen KES 16.12.1988
Töysän KES 16.5.1989
Vähäkyrön KES 29.4.1993
Lestijokilaakson KES 3.5.1994

1) Ilmajoen Kansallinen Eläkeläiskerho perustettiin 12.5.1975. Se to
rekisteröimättömänä 6.3.1986, jolloin se rekisteröitiin, nimi muute
ja seura liittyi liiton jäseneksi.

OULUN LÄÄNIN PIIRI 11.12.1987

Kajaanin KES 11.11.1987
Raahen KES 10.3.1978
Eläkeläisseura Oulun Kansalliset 18.12.1985

Pyhäjärven KES 20.3.1986
Ylivieskan KES 3.11.1992

LAPIN PIIRI 2.10.1985

Napapiirin KES 2.5.1973
Tornion KES 5.3.1974
Kemin KES 3.10.1974
Kemijärven KES 27.4.1984
Pello-Ylitornion KES 4.5.1989
Sodankylän KES 4.11.1991
Kittilän KES 10.2.1992
Inarin KES 19.5.1994
Alisen Kemijoen KES 27.2.1995